

Eduskunnan ulkopuoliset puolueet valtakunnallisessa mediassa vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaalien alla

Juha Autio

Pro gradu -tutkielma

Poliittinen historia

Turun yliopisto, Kevät 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos/

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

AUTIO, JUHA: Eduskunnan ulkopuoliset puolueet valtakunnallisessa mediassa vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaalien alla

Pro gradu -tutkielma, 74 s.

Poliittinen historia

Kevät 2021

Tämä tutkimus käsittelee eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomiota valtakunnallisessa mediassa kuukauden ajalta ennen vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaaleja. Edellisen kerran eduskunnan ulkopuolinen puolue on noussut eduskuntaan vaalien kautta vuonna 1995. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kohtaamia haasteita ovat esimerkiksi rahoitusongelmat ja vaikeus saada tuotua omaa agendaa esiin valtakunnallisesti.

Tutkimuksessa selvitetään, millaista valtakunnallista mediahuomiota eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat vaalien alla ja millä tavalla puolueiden käsittely on muuttunut kahdenkymmenen vuoden aikana.

Tutkimuksen metodina on aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja primääriaineiston muodostavat valtakunnalliset televisio- ja sanomalehtilähteet Yleisradio, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti. Yleisradion TV1-kanavalta aineistoon on valittu kello 20.30 tv-uutiset sekä vaalikeskustelut, joissa eduskunnan ulkopuolisen puolueen edustaja on ollut edustettuna. Sanomalehtien paperiversioiden lisäksi tutkimuksessa tutkittiin sanomalehtien ja Yle Uutisten verkkosivut vuodelta 2019. Aineistoon valitut mediat valittiin niiden valtakunnallisen levinneisyyden ja kokonaistavoittavuuden perusteella vuosina 1999 ja 2019.

Aineiston perusteella puolueet saavat eniten julkisuutta poliittiselle agendalleen Yleisradion ja Helsingin Sanomien kautta, kun taas iltapäivälehtien uutisaiheissa painottui rikollisuus. Internetin yleistyminen ja uutisjulkaisun sinne painottumisesta huolimatta sanomalehdet uutisoivat vuonna 2019 eduskunnan ulkopuolisten puolueiden poliittisista tavoitteista vähemmän kuin vuonna 1999. Vuonna 1999 median asenne eduskunnan ulkopuolisia puolueita kohtaan oli pilkallinen ja vähättelevä. Puolueiden poliittisten ohjelmien sisältöä ja puolueiden olemassaoloa kyseenalaistettiin.

Asiasanat: uutisointi, journalismi, sanomalehdet, eduskuntavaalit, vaalikampanjat, puolueet, sisällönanalyysi, vaaliohjelmat (televisio-ohjelmat).

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen rakenne ja tutkimuskysymykset.....	1
1.2 Tutkimusmenetelmä.....	4
1.2.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	4
1.2.2 Aineiston rajausta ja keruuprosessi.....	5
2 Eduskuntavaalikampanjoinnin yhteiskunnallinen konteksti	9
2.1 Pienpuolueiden kohtaamat rakenteelliset haasteet.....	9
2.2 Uusien puolueiden kysyntä	11
2.3 Vaalikampanjoinnin ja median muutos.....	13
2.3.1 Vaalikampanjointi.....	13
2.3.2 Media	15
3 Vuoden 1999 eduskuntavaalit	20
3.1 Yleisradio	21
3.2 Sanomalehdet.....	25
3.3 Puolueet.....	28
<i>Eläkeläiset Kansan Asialla</i>	28
<i>Liberaalinen Kansanpuolue</i>	30
<i>Luonnonlain puolue</i>	33
<i>Rauhan ja Sosialismin puolesta – Kommunistinen Työväenpuolue</i>	36
<i>Suomen Eläkeläisten Puolue</i>	38
<i>Suomen Kommunistinen Puolue</i>	40
<i>Vapaa Suomen Liitto</i>	44
4 Vuoden 2019 eduskuntavaalit	47
4.1 Yleisradio	48
4.1.1 Yleisradion televisiouutiset ja vaalikeskustelu	48
4.1.2 Yle Uutisten nettisivut	50
4.2 Sanomalehdet.....	53
4.3 Puolueet.....	55

<i>Eläinoikeuspuolue</i>	55
<i>Feministinen puolue</i>	56
<i>Itsenäisyyspuolue</i>	59
<i>Kansalaispuolue</i>	61
<i>Kommunistinen Työväenpuolue – Rauhan ja sosialismin puolesta</i>	62
<i>Liberaalipuolue – Vapaus valita</i>	64
<i>Piraattipuolue</i>	65
<i>Suomen Kansa Ensin</i>	67
<i>Suomen Kommunistinen Puolue</i>	69
5 Yhteenveto ja päätelmät	71
Lähteet	75

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen rakenne ja tutkimuskysymykset

Suomen puoluejärjestelmä ja suurimmat puolueet ovat pysyneet vuosikymmenten ajan melko vakaina perussuomalaisten 2010-luvun nousua lukuun ottamatta. Edellisen kerran eduskuntaan on noussut täysin uusi puolue eduskunnan ulkopuolelta vuonna 1995, kun Nuorsuomalaiset sai kaksi kansanedustajaa. Yrittäjistä ei ole ollut pulaa ja vuoden 1995 jälkeen eduskuntaan on yrittänyt kymmeniä eri puolueita, joista yksikään ei ole saavuttanut kansanedustajan paikkaa.

Eduskunnassa on käynyt monia uusia puolueita, kuten Remonttiryhmä ja Muutos 2011, mutta kaikille näille puolueille on yhteistä se, että heidän kansanedustajansa on loikannut jostain toisesta eduskuntapuolueesta kesken vaalikauden. Osa tällaisista puolueista on saanut kansanedustajan myös seuraavissa eduskuntavaaleissa, mutta lopulta ne ovat kuihtuneet olemattomiin. Vihreä liitto on edellinen puolue, joka on noussut uutena puolueena eduskuntaan ja onnistunut vakiinnuttamaan paikkansa, kun Nuorsuomalaisetkin menetti molemmat kansanedustajansa vuonna 1999 ja lopetti sen jälkeen toimintansa.

Tässä tutkimuksessa paneudutaan tähän ilmiöön, jossa eduskuntapuolueiden vaihtuvuus on pientä. Yhtenä osana eduskunnan ulkopuolisten puolueiden menestymättömyyttä tutkitaan niiden mediahuomiota valtakunnallisessa mediassa kuukauden ajalta ennen eduskuntavaaleja 1999 ja 2019.

Tutkimuskysymyksinä ovat:

- 1. Millaista mediahuomiota eduskunnan ulkopuoliset puolueet ovat saaneet valtakunnallisessa mediassa?*
- 2. Millä tavalla media suhtautuu eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin?*
- 3. Millä tavalla puolueiden käsittely on muuttunut kahdenkymmenen vuoden aikana?*

Tutkimuksessa käsitellään vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaaleja edeltävää kuukautta, sillä ehdokasasettelu vahvistetaan kuukausi ennen vaaleja. Tarkka aikarajaus on 21.2.1999–21.3.1999 ja 14.3.2019–14.4.2019.

Tutkimuksen kohteeksi on valittu eduskunnan ulkopuoliset puolueet, koska kansanedustajilla on parempi mahdollisuus vaikuttaa poliittisesti ja saada huomiota puolueen agendalle. Mediat tekevät usein

uutisia, joissa kysytään kaikkien eduskuntapuolueiden kantoja ajankohtaisiin asiakysymyksiin. Kansanedustajat auttavat pieniä puolueita mediahuomion saamisessa ja siitä syystä tässä tutkimuksessa ei tutkita sellaisten puolueiden tai ryhmittymien mediahuomiota, joilla on vaalien alla ollut kansanedustaja.

Tällaisia pieniä tai uusia puolueita/ryhmittymiä, joilla on ollut yksi tai useampi kansanedustaja vaalien aikana ovat Perussuomalaiset (1999), Kirjava ”Puolue” – Elonkehän Puolesta (1999), Remontti-ryhmä (1999), Nuorsuomalaiset (1999), Seitsemän tähden liike (2019), Sininen tulevaisuus (2019) sekä Liike Nyt (2019). Tutkimuksessa onkin olennaista puhua eduskunnan ulkopuolisista puolueista, sillä pienpuolueilla voidaan tarkoittaa myös pieniä eduskuntapuolueita.

Vuodelta 1999 eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin kuuluvat seuraavat rekisteröityneet puolueet: Eläkeläiset Kansan Asialla, Liberaalinen Kansanpuolue, Luonnonlain puolue, Rauhan ja Sosialismin puolesta – Kommunistinen Työväenpuolue, Suomen Eläkeläisten Puolue, Suomen Kommunistinen Puolue sekä Vapaan Suomen Liitto.

Vuodelta 2019 taas seuraavat rekisteröityneet puolueet: Eläinoikeuspuolue, Feministinen puolue, Itsenäisyyspuolue, Kansalaispuolue, Kommunistinen Työväenpuolue – Rauhan ja Sosialismin puolesta, Liberaalipuolue – Vapaus valita, Piraattipuolue, Suomen Kansa Ensin sekä Suomen Kommunistinen Puolue.

Vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaaleissa kannatuksesta kilpaili kolme samaa eduskunnan ulkopuolista puoluetta. Kommunistinen työväenpuolue, Suomen kommunistinen puolue sekä Itsenäisyyspuolue (vuonna 1999 puolueen nimi oli Vapaan Suomen liitto). Vuonna 2019 eduskuntavaaleihin osallistuneella Liberaalipuolueella on sama aatteellinen tausta kuin vuonna 1999 toimineella Liberaalilla kansanpuolueella, mutta muuten puolueilla ei ole yhteistä historiaa.

Aikaisempaa tutkimusta puolueiden mediahuomiosta on tehty nimenomaan eduskuntapuolueiden osalta. Esimerkiksi Ville Pernaan ja Erkkä Railon toimittama *Jytky: eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus* käsittelee vuoden 2011 vaalien mediajulkisuutta eduskuntapuolueiden osalta. Juha Herkmannin *Politiikka ja mediajulkisuus* taas käsittelee politiikan ja mediajulkisuuden suhdetta yleisellä tasolla. Ville Pernaan, Mari K. Niemen ja Ville Pitkäsen toimittamassa *Politiikan journalismin tila Suomessa* pohditaan muun muassa politiikan journalismin yhteiskunnallista roolia ja sen tulevaisuutta.

Tutkimuksen johdantoluvussa käsitellään tämän tutkimuksen metodina käytettävää aineistolähtöistä laadullista sisällönanalyysiä. Lisäksi kerrotaan aineiston valintakriteereistä sekä aineiston keruusta. Toisessa pääluvussa taustoitetaan yhteiskunnallista tilannetta politiikan näkökulmasta ja pohditaan

pienien puolueiden lähtötilannetta vaaleissa menestymiseen. Vaalikampanjoinnin käytännön muutosten lisäksi käsitellään eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ja niiden ehdokkaiden resursseja eduskuntapuolueisiin nähden. Lisäksi toisessa luvussa käydään läpi median muutosta vuosikymmenten aikana ja millä tavalla media vaikuttaa yhteiskuntaan.

Käsittelyluvuissa 3 ja 4 käydään läpi vuosien 1999 ja 2019 eduskuntavaalit eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomion näkökulmasta. Aluksi niissä tutkitaan puolueiden mediahuomiota median näkökulmasta: millä tavalla tai asenteella media käsittelee eduskunnan ulkopuolisia puolueita ja millaisista aiheista heidän kohdallansa uutisoidaan. Median jälkeen siirrytään yleisestä yksityiskohtaiseen ja tutkitaan yksittäisten puolueiden mediahuomiota. Puolueet esitellään niiden historian ja poliittisen ohjelman sisällön perusteella, minkä jälkeen analysoidaan puolueen huomiota valtakunnallisessa mediassa.

Tutkimuksen lähtökohtana on median vaikutus poliittisten puolueiden mahdollisuuksiin menestyä eduskuntavaaleissa. Uudet puolueet eivät ole nousseet eduskuntaan kymmeneen vuosiin. Millä tavalla nämä monipuoliset poliittiset mielipiteet pääsevät esiin julkisessa ja yksityisessä mediassa?

Julkinen valta on tietoinen eduskuntapuolueiden pienestä vaihtuvuudesta. Pienten puolueiden ja ehdokkaiden näkyvyyden lisäämiseksi on julkaistu vuonna 2010 oikeusministeriön teettämä selvitys, jossa toimittaja Johanna Korhonen pohti tapoja, joilla julkinen valta voisi tukea ehdokkaiden näkyvyyttä. Korhonen ehdottaa muun muassa oikeusministeriön ylläpitämän vaalit.fi -sivuston päivittämistä ehdokkaiden näkyvyyden parantamiseksi sekä kampanjoinnin helpottamista julkisissa tiloissa ja yksityisissä kaupoissa.¹

Selvitykseen haastatellut pienten puolueiden politiikan toimijat painottivat median roolia ja valtaa vaalien alla. Toimituksissa pyritään puolueiden tasapuoliseen kohteluun, mutta tasapuolisuutta tulkitaan eri tavoin. Jokaiselle rekisteröidylle puolueelle voidaan antaa vaalien alla yhtä paljon näkyvyyttä tai sitten puolueet saavat mediahuomiota sen mukaan mitä he ansaitsevat kannatuksensa perusteella. Toimittajat uutisoivat journalististen kriteerien mukaisesti sellaisista asioista ja tapahtumista, jotka ovat kiinnostavia, jolloin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden näkyvyys on pienempää.²

¹ Korhonen 2010, 14–22.

² Korhonen 2010, 28–31.

1.2 Tutkimusmenetelmä

1.2.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkimusmetodi koostuu Pertti Alasuutarin mukaan ”käytännöistä ja operaatioista, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja, sekä niistä säännöistä, joiden mukaan näitä havaintoja voi edelleen muokata ja tulkita, niin että voidaan arvioida niiden merkitystä johtolankoina.”³ Metodi on tutkimuksen apuväline, jonka avulla säännöt ovat selkeät sekä tutkijalle että lukijalle.

Tässä tutkimuksessa mediasta kerätään maininnat eduskunnan ulkopuolisista puolueista ja niiden perusteella tehdään aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tulkinat ja johtopäätökset eivät ole teorioista riippuvaisia, vaan perustuvat pelkästään aineistoon. Aineistolähtöisyydessä on kyse siitä, että aineistoa tutkimalla päästään havaintojen kautta lopputulokseen. Tämän aineistolähtöisyyden ongelmana on se, että tutkijan ei voi olettaa olevan täysin aiempien havaintojensa ulkopuolella.⁴

Tutkijan aikaisemmat oletukset ja havainnot johtavat siihen, että hänellä on jo ennen aineistoon tutustumista jonkinlainen ennako-oletus aineiston sisällöstä. Tutkimuskysymykset ja aiheen valinta ovat syntyneet sen pohjalta, mitä tutkija pitää tärkeänä. Laadullisessa analyysissä aineiston sisältö saattaa siis tutkijasta riippuen johtaa erilaiseen lopputulokseen. Tutkimuksen aikana tutkijan on tärkeä sisäistää omien ennakkokäsitystensä vaikutus aineiston tulkintaan.⁵

Politiikkaa ja myös lähihistoriaa käsittelevän aineiston osalta on erityisen tärkeää yrittää pitää omat poliittiset mielipiteensä erillään aineiston käsittelystä. Poliittiset näkemykset saattavat aiheuttaa viinon eri puolueiden tarkastelussa ja sen arvioinnissa, kuinka media niitä käsittelee. Tutkijalla voi olla esimerkiksi puolueisiin nähden erilainen suhtautuminen positiiviseen ja negatiiviseen julkisuuteen. Jollekin puolueelle kaikenlainen julkisuus on positiivista ja toiselle puolueelle tietynlainen julkisuus voi olla haitallista.

Tämän tutkimuksen metodina käytetään siis aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia voidaan pitää eräänlaisena väljänä teoreettisena kehyksenä kaikenlaisen kirjoitetun, kuullun tai nähdyn materiaalin sisällön analyysille. Sisällön erittely ja sisällönanalyysi taas ovat kaksi eri asiaa. Tuomi ja Sarajärvi erottavat ne niin, että sisällön erittelyllä tarkoitetaan ”dokumenttien analyysia,

³ Alasuutari 2011, 82.

⁴ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 108–109.

⁵ Ibid.

jossa kuvataan kvantitatiivisesti esimerkiksi tekstin sisältöä.” Sisällönanalyysillä taas tarkoitetaan ”pyrkimystä kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti.”⁶

Määrällinen ja laadullinen analyysi etenevät käsi kädessä, siten että laadullinen analyysi on keskeisin analyysitapa. Aineisto on käsitelty NVivo-ohjelmalla, joka on laadullisen aineiston käsittelyä helpottava ohjelma. Ohjelmiston avulla laajaa aineistoa on voitu käsitellä systemaattisella tavalla ja jäsenellä kaikki tiettyjä puolueita tai yleisesti pienpuolueita käsittelevät artikkelit ja puheenaiheet.

NVivo-ohjelman avulla laadullisen analyysin ohelle on tuotettu myös määrällistä analyysia, jota käytetään käsittelyluvuissa. Uutisoinnin määrä vastaa osittain tutkimuskysymyksiin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden huomiosta valtakunnallisessa mediassa. Pelkkä tilastollinen analyysi ei kuitenkaan riitä kertomaan, millaista tämä huomio on todellisuudessa ollut. Siksi tutkimuksen pääasiallisena menetelmänä käytetään laadullista sisällönanalyysia, joka analysoi syvemmin huomion luonnetta ja uutisoinnin sävyä.

1.2.2 Aineiston rajausta ja keruuprosessi

Aineisto on kerätty eri vuosien ja julkaisualustojen takia monesta eri lähteestä aikajaksoilta 21.02.1999–21.03.1999 ja 14.03.2019–14.04.2019. Aineisto rajataan aikajaksojen viimeisinä päivinä äänestysajan päättymiseen kello 20.00. Kuukauden aikarajaus on valittu, koska ehdokaslistat vahvistetaan kuukausi ennen vaaleja ja ehdokkaat saavat äänestysnumeronsa, jolloin vaalikampanjat lähtevät kunnolla liikkeelle.

Media-aineistona ovat suosituimmat perinteiset mediat eli Yleisradio, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti. Perinteisillä medioilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sellaisia medioita, jotka ovat olleet olemassa jo ennen internetin yleistymistä. Ne ovat julkaisseet politiikan uutisia sanomalehdissä tai televisiouutisissa vuosina 1999 ja 2019. Medialähteiden valinnassa painottuivat niiden levikki ja kokonaistavoitavuus valtakunnallisesti sekä vuonna 1999 että vuonna 2019.⁷

Kaikesta media-aineistosta käydään eduskuntavaaleja edeltävältä kuukaudelta läpi seuraavat lähteet:

1. Yleisradion televisioidut suomenkieliset vaalikeskustelut, joissa esiintyy eduskunnan ulkopuolisia puolueita sekä TV1:n kello 20.30 uutiset.
2. Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Iltalehden paperilehdet.

⁶ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103, 119.

⁷ Tilastokeskus 2021a; 2021b; 2000, 204.

3. Vuodelta 2019 kirjalliset kotimaan ja politiikan uutiset sanomalehtien ja Yle Uutisten nettisivuilta.

Yleisradio on valittu sen suosion lisäksi myös vertailuna julkisen ja yksityisen median eroista. Yleisradiolaissa kerrotaan, että julkisen palvelun tehtävänä on ”*tukea kansanvaltaa ja jokaisen osallistumismahdollisuuksia tarjoamalla monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia*”.⁸ Yleisradio siis tarjoaa suomalaisessa mediajulkisuudessa foorumin yhteiskunnan eri toimijoille ja vähemmistöille. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannalta valtakunnallinen näkyvyys on mahdollista vähintäänkin Yleisradion kautta.

Helsingin Sanomat on Suomen merkittävin yksityinen media. Sillä on vahva ja arvostettu asema ja se on vaikutusvaltainen agendan määrittäjä. Vuonna 2009 lähes 90 prosenttia suomalaisista päätöksentekijöistä luki Helsingin Sanomia päivittäin. Lehteä seurattiin jopa enemmän kuin Ylen tv-uutisia.⁹ Lehden levikki käväisi Suomen suurimpana jo vuonna 1914 ja seuraavilla vuosikymmenillä sen asema Suomen suurimpana vakiintui. Vuosituhannen lopussa lehdellä oli jo 1,2 miljoonaa päivittäistä lukijaa.¹⁰ Lehden mahtiasema ei ole netissä yhtä vahva. Vaikka Helsingin Sanomat on levikiltään ylivoimainen, niin Ilta-Sanomat ja Iltalehti ovat olleet 2010-luvulla kokonaistavoitavuudeltaan Helsingin Sanomien edellä, kun mukaan lasketaan digitaalisten lähteiden lukijat.¹¹

Iltapäivälehdet ovat osana aineistoa niiden suosion lisäksi myös niiden erilaisen uutispainotuksen vuoksi. Edesmenneen toimittajan Heikki Saaren mukaan iltapäivälehti on ”*parhaimmillaan rohkea ja ennakkoluuloton. – – Se on piristävä ja helposti lähestyttävä, yksinkertainen ja selkeäsanainen, lyhyt ja tykittävä*.”¹² Utisoinnissa ei ole välttämättä selkeää johdonmukaisuutta, vaan iltapäivälehdet tarjoavat lukijoilleen erilaisia näkökulmia, joihin samaistua. Toisaalla politiikkaa kritisoidaan ja toisaalla häntä sympatisoidaan. Tunteiden herättäminen on tärkeää ja politiikan muodolliset tapahtumat, kuten kokoukset ja täysistunnot, jäävät vähemmälle huomiolle.¹³

Vuoden 1999 vaaleissa sanomalehdet olivat ihmisten tärkein tiedonlähde vaaleihin liittyen. Seuraavaksi suosituimpia lähteitä olivat television uutis- ja ajankohtaisohjelmat sekä television vaaliohjelmat. Internetin merkitys on ollut vähäinen vielä vuoden 1999 aikana ja siitä syystä sitä ei käytetä tämän tutkimuksen aineistossa kuin vuodelta 2019. Sen käyttö kasvoi vauhdilla, mutta se vakiintui

⁸ Laki Yleisradio Oy:stä 1993/1380 7 §

⁹ Kunelius et al. 2010, 265–269. Päätöksentekijöillä tarkoitetaan yli 400 yhteiskunnan tärkeimpien sektoreiden edustajaa.

¹⁰ Jensen-Eriksen et al. 2019, 16.

¹¹ Tilastokeskus 2021c.

¹² Saari 2007, 16.

¹³ Railo ja Välimäki 2012, 146–149.

merkittäväksi tietolähteeksi vasta seuraavissa vaaleissa. Vuonna 1999 internetiä käytti kotonaan 654 000 suomalaista kerran viikossa.¹⁴

Vuoden 2019 vaalien osalta olisi ollut mahdollista tutkia eduskunnan ulkopuolisten puolueiden näkyvyyttä myös laajemmin sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Tutkielmaan valittu historiallinen vertailuperspektiivi eri medioiden välillä ei kuitenkaan mahdollistanut sitä tutkimuskysymysten asettamisessa puitteissa. Valittujen aineistojen tarkastelu antaa joka tapauksessa kattavan kuvan eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomiosta, koska sosiaalinen media ei ole missään nimessä syrjäyttänyt kokonaan perinteisempiä uutislähteitä. Taloustutkimuksen mukaan Ylen tv-utiset säilyi myös vuoden 2019 vaaleissa tärkeimpänä politiikan tietolähteenä.¹⁵

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisista suurin osa on kerätty Sanoma-arkistosta. Hakusanoina ovat olleet eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ja puolueiden puheenjohtajien nimet katkaistuina, jotta niiden taivutusmuodotkin ovat tulleet aineistosta esille, esimerkiksi ”piraat*” ja ”vartiai*”. Lisäksi Sanoma-arkiston sanahaussa käytettiin puolueiden lyhenteitä ja yksittäisinä sanahakuina ”pienpuolue” ja ”eduskunnan ulkopuolinen puolue”. Sanoma-arkistosta ei löytynyt kaikkia Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisia, vaan osa uutisista löytyi ainoastaan medioiden omilta nettisivuilta.

Kaikkien medioiden nettisivut on selattu läpi Kansalliskirjaston verkkoarkistossa. Vuodelta 2019 tallennetuilta nettisivuilta on selattu jokaiselta päivältä ”tuoreimmat”-osion uutiset. Sivuilta ei ole voinut selata ainoastaan kotimaa- tai politiikkaosioiden uutisia, sillä niitä ei ole tallennettu arkistoon tarpeeksi usein. Nettisivujen tuoreimmat uutiset on tallennettu arkistoon yleensä kerran päivässä noin kello 21–23 välillä ja niihin on tallentunut esimerkiksi Iltalehden nettisivujen tuoreimpien uutisten sivulta 100 tuoreinta uutista. Verkkoarkiston näkymään ei ole siis aina tallentunut päivän ensimmäisiä ja viimeisiä uutisia. Sama ongelma on ollut myös Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien nettisivujen osalta. Arkistosta löytyneet nettiuutiset on selattu läpi ja avattu, mikäli niiden voi otsikon perusteella päätellä liittyvän vaaleihin tai eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin.

Suurin osa eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin liittyvistä uutisista on löytynyt paperilehdistä. Paperiset sanomalehdet on käyty kuukauden ajalta läpi sekä vuodelta 1999 että 2019. Vuoden 1999 lehdet on luettu ja selattu Rasion sanomalehti- ja pienpainat palveluissa. Vuoden 2019 osalta on luettu Kansalliskirjaston digitoimat sanomalehdet. Lehdet on luettu tarkemmin niiden kotimaan ja politiikan uutisoinnin kohdalta ja selattu sen lisäksi yleisesti läpi, mikäli näiden osioiden ulkopuolella

¹⁴ Moring ja Mykkänen 2011 67–68; *Helsingin Sanomat*, 20.03.1999, ”Internetin kotikäyttö liki kaksinkertaistui vuoden aikana”.

¹⁵ ”Televisio on edelleen äänestäjien ykkösmedia”. Taloustutkimuksen verkkosivut. <<https://www.taloustutkimus.fi/ajankohtaista/uutisia/televisio-on-edelleen-aanestajien-ykkosmedia.html>> [Luettu 14.05.2021].

on jokin merkittävä artikkeli, joka liittyy eduskunnan ulkopuolisten puolueiden poliittisten tavoitteiden näkyvyyteen.

Yle Uutisten nettisivut on käyty niin ikään läpi Kansalliskirjaston verkkoarkistosta. Sivuilta käytiin läpi tuoreimmat kotimaan ja politiikan uutiset. Arkistoon tallennettuihin nettisivuihin ei jäänyt yhtään uutista katveeseen. Yleisradion nettisivujen haulla löytyy lisäksi aluetoimitusten tekemiä uutisia pienpuolueisiin liittyen, mutta niitä ei käsitellä tässä tutkimuksessa, koska niissä on paikallinen näkökulma, eivätkä ne näkyneet kaikille Yle Uutisten nettisivuilla kotimaan tai politiikan uutisissa.

Ylen TV1 -televisiokanavan vaalikeskustelut ja kello 20.30 tv-uutiset on tutkittu Radio- ja televisioarkiston Ritva-tietokannasta. Vuodelta 1999 arkistossa on ainoastaan osa Yleisradion tv-uutisista ja esimerkiksi vaaleja edeltävältä viikolta puuttuu useampi lähetys. Vuodelta 1999 on kuitenkin vaalikeskustelujen ja sanomalehtien osalta kattava kuva eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomiosta. Liikkuvasta kuvasta on litteroitu tutkimukseen liittyvä aineisto ja litterointia on joiltain osin muokattu lukukelpoisemmaksi, ydinsisältöä muuttamatta.

Alla olevassa taulukossa on esitetty määrällisesti kaikki kirjoitukset, joissa eduskunnan ulkopuolisia puolueita on käsitelty merkittävästi joko paperilehdissä tai nettisivuilla (Yle Uutisista ainoastaan vuoden 2019 nettijulkaisut). Merkittävillä kirjoituksilla tarkoitetaan eripituisia uutisia, artikkeleita, kolumneja tai pääkirjoituksia, joissa käsitellään yksittäisiä eduskunnan ulkopuolisia puolueita, niiden poliittisia tavoitteita tai poliittista asemaa vähintään kahdella virkkeellä. Luokituksessa ovat mukana myös kaikki kirjoitukset, joissa käsitellään pienpuolueiden asemaa yleisesti, eikä yksittäisiä puolueita ole mainittu erikseen.

Taulukko 1. Eduskunnan ulkopuolisia puolueita koskevat uutiset vuosina 1999 ja 2019.

	Helsingin Sanomat	Ilta-Sanomat	Iltalehti	Yle Uutiset
1999	13	5	2	-
2019	8	3	7	11

Määrällisistä maininnoista ei voi tulkita koko julkisuuskuvaa, mutta ne antavat jonkinlaisen suunnan. Helsingin Sanomien vuoden 1999 korkea lukema perustuu siihen, että se julkaisi uutisistaan kuusi kappaletta yhdellä paperilehden sivulla, jotka on kaikki laskettu tähän erillisiksi uutisiksi. Puoluekohtaisten mainintojen määrää ja yleistä mediahuomiota on kuvattu sanallisesti käsittelyluvuissa jokaisen puolueen kohdalla.

Vanhojen lähteiden tutkiminen vaatii kyseisen ajan kontekstin tuntemista. Siksi pääluvussa 2 tutustutaan lyhyesti puolueiden, vaalien sekä mediainstituutioiden historiaan ja tarkastellaan, miten 1990-luvun tilanne vertautuu 2010-lukuun.

2 Eduskuntavaalikampanjoinnin yhteiskunnallinen konteksti

2.1 Pienpuolueiden kohtaamat rakenteelliset haasteet

Puolueen perustamiseksi tarvitaan jonkin verran kannatuspotentiaalia. Puolueeksi tavoittelevan yhdistyksen täytyy ensin rekisteröidä itsensä puolerekisteriin. Rekisteriin pääsee, jos yhdistys kerää 5 000 äänioikeutettujen henkilöiden allekirjoittamaa kannattajakorttia, jossa he kannattavat yhdistyksen merkitsemistä puolerekisteriin. Jos puolue ei saa kansanedustajan paikkaa kaksissa peräkkäisissä eduskuntavaaleissa, eikä myöskään kahta prosenttia koko maassa annetuista äänistä, se poistetaan puolerekisteristä.¹⁶

Vuonna 1969 hyväksytyn puoluelain jälkeen Suomessa on perustettu yhteensä 46 eri puoluetta. Vuosien 1999 ja 2019 välillä Suomessa perustettiin 16 uutta puoluetta, joista seitsemän on jo poistettu puolerekisteristä. Vauhti kiihtyi 2010-luvun loppua kohden, sillä vuosien 2016 ja 2019 välillä rekisteröitiin peräti kahdeksan uutta puoluetta.¹⁷

Poistuvien puolueiden tilalle tulee uusia yrittäjiä, mutta nekään eivät pääse eduskuntaan saakka. Työlliset ja korkeakoulutetut ovat hyvin edustettuina useimmissa eduskuntapuolueissa. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaina oli vuonna 1999 selkeä yliedustus työttömistä. Pienillä puolueilla oli ehdokkainaan myös eniten eläkeläisiä. Selkeästi eniten niitä oli Eläkeläiset kansan asialla -puolueella, jonka ehdokkaista 75 prosenttia oli eläkeläisiä. Kahdestasadasta valitusta kansanedustajasta 182 luokiteltiin työllisiksi, 13 opiskelijoiksi ja viisi eläkeläisiksi, joten yhtään työtöntä ei valittu kansanedustajaksi. Työttömien suuri määrä ehdokkaina ja eduskunnan ulkopuolisten puolueiden heikot resurssit näkyvät myös ehdokkaiden vaalibudjeteissa, jotka olivat selkeästi pienemmät kuin vakiintuneiden puolueiden ehdokkailla.¹⁸

¹⁶ ”Puolueen perustaminen”. Oikeusministeriön verkkosivut. <<https://vaalit.fi/puolueen-perustaminen>> [Luettu 15.05.2021].

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Tilastokeskus 1999.

Valtio avustaa puolueita puoluetuen avulla. Valtioneuvoston myöntämällä puoluetuella avustetaan eduskuntapuolueita niiden kansanedustajapaikkojen perusteella. Lisäksi puolue on oikeutettu puoluetukeen, mikäli se on saanut eduskuntavaaleissa vähintään kaksi prosenttia koko maassa annetuista äänistä. Tällöin tuki on kolmasosa eduskuntapuolueelle myönnetystä tuesta edustajapaikkaa kohden. Valtioneuvosto myöntää puoluetuen, joten puolueiden kansanedustajat tai ministerit päättävät epäsuorasti oman puolueensa saaman puoluetuen määrästä.¹⁹ Vuoden 2019 vaaleissa menestyneet puolueet saivat puoluetukea vajaat 150 000 euroa kansanedustajaa kohden. Tuesta puolet on tarkoitettu tukemaan puolueiden tiedotustoimintaa ja viestintää.²⁰

Pienet puolueet kaipaivat puoluetuen kaltaista rahan lähdettä, sillä niiden rahoitus on täysin toisella tasolla kuin vakiintuneilla puolueilla. Eduskuntapuolueiden vaalibudjetit ovat olleet miljoonia markkoja vuonna 1999. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ilmoitetut vaalibudjetit taas vaihtelivat Suomen eläkeläisten puolueen 6 000 markasta Suomen kommunistisen puolueen 450 000 markkaan. Kaikki puolueet eivät tosin ilmoittaneet vaalibudjettiaan.²¹ Monen ehdokkaan täytyy rahoittaa kampanjansa lähes kokonaan omilla rahoillaan, kun puolueilla ei ole mahdollisuutta tukea heitä.

Vuoteen 2019 mennessä erot ovat vain kasvaneet. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalirahoitus oli ainoastaan murto-osa eduskuntapuolueiden rahoituksesta. Pienten puolueiden rahoitus vaihteli muutamasta tuhannesta eurosta feministisen puolueen noin 30 000 euroon, kun taas vakiintuneiden eduskuntapuolueiden rahoitus oli miljoonaluokassa.²²

Markkinointiin tarvitaan rahaa ja sitä eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaat eivät käyttäneet kovin paljon. Kyseisten puolueiden (mukaan lukien Seitsemän tähden liikkeen) ehdokkaat käyttivät vuoden 2019 eduskuntavaaleihin keskimäärin 710 euroa. Eduskuntapuolueiden ehdokkaat käyttivät sen sijaan keskimäärin 11 587 euroa. Eduskuntaan valittujen kansanedustajien ja varaedustajien keskimääräinen budjetti oli jopa 34 770 euroa.²³

Vaalibudjettien kokoon vaikuttavat ehdokkaiden omat rahavarat, heille annetut lahjoitukset ja puolueen antama tuki. Myös ehdokkaan oma motivaatio ja mahdollisuus tulla valituksi lisäävät riskinottohalua. Puolueiden välillä oli vaihtelua, kuinka paljon ne tukivat ehdokkaitaan vaalikampanjan aikana.

¹⁹ ”Puolueiden rahoitus”. Oikeusministeriön verkkosivut. <<https://vaalit.fi/puolueiden-rahoitus>> [Luettu 15.05.2021].

²⁰ ”Rökäletappio eduskuntavaaleissa leikkaa keskustan puoluetukea miljoonilla – Puoluesihteerin: ”Totta kai se on ikävä tunne””. *Yle Uutiset*, 19.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10746201>> [Luettu 13.05.2021].

²¹ *Helsingin Sanomat*, 14.02.1999, ”Mistä vaaliraha tulee? Masentava kurkistus peittelyn ja sievistelyn maailmaan”; *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999.

²² ”Vaalikampanjan rahoitus”. Valtiontalouden tarkastusviraston sivut. <<https://www.vaalirahoitusvalvonta.fi/fi/index/puoluetukiilmoituksia/raporttietusivu/Vaalikampanjanrahoitus.html.stx>> [Luettu 15.05.2021].

²³ Mattila et al. 2020, 77.

Eduskuntavaalitutkimuksen ehdokaskyselyn perusteella eduskuntapuolueiden ehdokkaat saivat vaalirahoituksestaan 24 prosenttia puolueelta, 33 prosenttia lahjoituksina ja loput 43 prosenttia omista varoista. Muiden puolueiden ehdokkaat käyttivät vaalirahoituksessaan 73 prosenttia omista varoista.²⁴

Eduskunnan ulkopuoliset puolueet tarvitsevat ilmaista näkyvyyttä, sillä he eivät käytä tai heillä ei ole varaa käyttää paljon rahaa vaalikampanjaan. Tutkimuksen aineistoon valitut mediat tavoittavat miljoonia suomalaisia, joten valtakunnallinen näkyvyys näissä medioissa on erittäin tärkeää puolueiden poliittisten agendojen esiin tuomisessa.

Suomen vaalijärjestelmä suosii suuria puolueita, kun puolueet tarvitsevat tietyissä vaalipiireissä jopa kymmenen prosentin kannatuksen saadakseen kansanedustajan valituksi. Esimerkiksi vuonna 2019 vihreät sai Lapin vaalipiirissä 9,7 prosenttia vaalipiirissä annetuista äänistä, mikä ei kuitenkaan ollut riittävästi. Sellaisissa vaalipiireissä, joista valitaan kymmeniä ehdokkaita, tarvitaan pienempi ääniosuus kansanedustajan saamiseksi. Uudenmaan vaalipiirissä kristillisdemokraateille riitti vuonna 2019 ainoastaan 2,7 prosentin kannatus yhteen kansanedustajapaikkaan vaalipiiristä. Vaikka Suomessa ei olekaan monien muiden valtioiden tavoin maanlaajuista äänikynnystä esimerkiksi viidessä prosentissa, niin vaalipiirien sisäisen äänikynnyksen takia pienten puolueiden on pakko keskittyä tiettyihin vaalipiireihin.

2.2 Uusien puolueiden kysyntä

Vuoden 1999 vaalien alla vallitsi protestihenki ja esimerkiksi Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin professori Kyösti Pekonen povasi kannatusta oikeistopopulistiselle liikkeelle.²⁵ Eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla ei kuitenkaan arvioitu olevan tarpeeksi karismaattisia ja uskottavia johtajia tämän piilevän kannatuksen realisoimiseksi.²⁶ Äänestäjien protesti nähtiin kunnolla vasta 2011, kun perussuomalaiset lisäsi paikkamääräänsä 34 kansanedustajalla ja nousi kertarysäyksellä suurten puolueiden joukkoon.

Protestivaalit eivät innostaneet kansaa uurnille vuonna 1999. Vaalien äänestysprosentti oli sotien jälkeisen ajan siihen mennessä alhaisin, 68,3 prosenttia. Vaaleissa oli ehdolla 18 puolueen ehdokkaita, joista 11:llä oli yksi tai useampi kansanedustaja vaaleihin lähdetessä. Puolueet asettivat vaaleihin

²⁴ Mattila et al. 2020, 79.

²⁵ *Helsingin Sanomat*, 21.02.1999, ”Vaaleista puuttuu nyt politiikka”.

²⁶ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Suurten aatteiden pienpuolueilla edessä kohtalonvaalit”.

enimmillään 229 ehdokasta. Eduskunnan ulkopuolisista puolueista Suomen kommunistinen puolue asetti eniten ehdokkaita eli 133 ja Eläkeläiset kansan asialla vähiten, 16.

Suurimmat puolueet pitivät asemansa edellisistä vaaleista, kun SDP oli 12 kansanedustajapaikan menettämisestä huolimatta suurin puolue ja keskusta, kokoomus ja vasemmistoliitto seuraavaksi suurimmat. Pienistä eduskuntapuolueista Nuorsuomalaiset menetti molemmat paikkansa ja Kirjavan ”puolueen” puheenjohtaja Pertti ”Velto” Virtanen menetti oman paikkansa. Eduskunnan ulkopuolisista puolueista SKP keräsi suurimman kannatuksen 0,8 prosentilla kaikista hyväksytyistä äänistä, mutta ei saanut kansanedustajaa. Muiden puolueiden kannatus oli välillä 0,1–0,4 prosenttia.

Vuonna 2019 pienten puolueiden menestys oli yhtä heikkoa. Äänestysprosentti oli vuoteen 1999 verrattuna noussut 3,8 prosenttiyksikköä ja oli 72,1 prosenttia. Suurempi äänestäjien määrä ei kuitenkaan auttanut pieniä ja uusia puolueita. Eduskuntaan ei noussut yhtään uutta puoluetta ja eduskunnassa edustettuinaakin olleista puolueista Sininen tulevaisuus ja Seitsemän tähden liike menettivät kaikki kansanedustajapaikkansa. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannatus vaihteli Kommunistisen työväenpuolueen 1 240 ja piraattipuolueen 19 032 äänen välillä. Piraattipuolue sai hyväksytyistä äänistä 0,6 prosentin osuuden, mikä ei kuitenkaan riittänyt kansanedustajien saamiseksi yksittäisistä vaalipiireistä.

Kahdenkymmenen vuoden aikana eduskunnassa ei ole tapahtunut puolueiden määrän suhteen merkittävää muutosta. Näkyvin muutos onkin tapahtunut suurten puolueiden osalta, kun perussuomalaiset on kasvanut eduskunnan pienimmästä puolueesta toiseksi suurimmaksi. Vuonna 1999 kolmella suurimmalla puolueella SDP:llä, keskustalla ja kokoomuksella oli jokaisella yli 20 prosentin kannatus. Vuonna 2019 suurimman puolueen kannatus oli enää 17,7 prosenttia.

Perussuomalaisten 2010-luvun nousun taustalla on toisaalta edellisen puheenjohtajan Timo Soinin televisioesiintymiset ja toisaalta nykyisen puheenjohtajan Jussi Halla-ahon ja muiden puolueen poliitikoiden onnistunut sosiaalisen median ja internetin käyttö.²⁷ Perussuomalaisia auttoi myös politiikan ristiriitaulottuvuuden muuttuminen perinteiseltä vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelta. 2010-luvulla ristiriitaulottuvuus vaihtui Rauli Mickelssonin mukaan sellaiselle janalle, jossa toisessa päässä olivat globalisaatioon myönteisesti suhtautuvat vapaamieliset kannat ja toisessa päässä konservatiiviset ja nationalistiset kannat.²⁸ Pienillä puolueilla oli mahdollisuus käyttää hyväkseen yhden oleellisen politiikan ristiriitaulottuvuuden muuttuminen, mutta he eivät onnistuneet siinä, vaan perinteisen politiikan muutos ja protesti tapahtui eduskunnan sisällä.

²⁷ Mickelsson 2015, 317.

²⁸ Mickelsson 2015, 314.

Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaat edustavat laajalti eri sukupolvia ja aatteita. Kyseisten puolueiden ehdokkailla oli vuonna 2019 puolueittain keski-ikänsä sekä nuorimmat että vanhimmat ehdokkaat ja ikähaarukka vaihteli piraattipuolueen ehdokkaiden keskimääräisestä 35 vuoden iästä Kommunistisen työväenpuolueen ehdokkaiden 58,1 vuoden keskimääräiseen ikään. Pienillä puolueilla on mahdollisuus erikoistua tiettyyn politiikan lohkoon, josta ne saisivat tarpeeksi suuren määrän kannatusta, mutta monia aatteita edustavat puolueet ovat kaikki pysyneet pieninä, eivätkä ole keränneet tarpeeksi kannatusta.

2.3 Vaalikampanjoinnin ja median muutos

2.3.1 Vaalikampanjointi

Vaalikampanjoinnin merkittävimpiä muutoksia ovat television liikkuvan kuvan monopolin murtuminen ja sosiaalisen median vakiintuminen osaksi vaalikampanjointia. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa Facebook oli ehdokkaiden tärkein osa kampanjaa. Se oli vaalikampanjassa tärkein tai erittäin tärkeä osa 67 prosentille ehdokkaista. Ainoastaan kahdeksan prosenttia ilmoitti, ettei käyttänyt Facebookia osana kampanjaansa. Muita sosiaalisia medioita, kuten Instagramia, Twitteriä ja YouTubea käytettiin selkeästi vähemmän. 46 prosenttia vastanneista ehdokkaista ei käyttänyt Instagramia tai Twitteriä kampanjassaan ollenkaan.²⁹

Pienten puolueiden ehdokkaat käyttivät vaalikampanjoissaan ainoastaan YouTubea (15 prosenttia) suunnilleen yhtä paljon kuin vakiintuneiden eduskuntapuolueiden ehdokkaat. Muuten esimerkiksi oman verkkosivun, blogin, Facebookin, Twitterin ja Instagramin käyttö oli selvästi harvinaisempaa. Toisaalta eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaina oli suhteellisesti enemmän iäkkäitä miehiä, joiden läsnäolo verkossa ja sosiaalisessa mediassa on muutenkin harvinaisempaa.³⁰

Sosiaalisen median pitäisi teoriassa helpottaa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden näkyvyyttä ja vaalimenestystä. Internetissä on monta ilmaista alustaa, joilla voi ilmaista mielipiteensä poliittisiin kiistoihin. Ilmaisuuus ja sosiaalisen median levinneisyys mahdollistaa sellaisten ihmisten paremman näkyvyyden, joilla ei ole suurta vaalirahoitusta, eikä suhteita merkittäviin henkilöihin.

²⁹ Mattila et al. 2020, 62.

³⁰ Strandberg ja Borg 2020, 110–111.

Käytännössä suuret dominoivat myös somessa. Suurilla puolueilla ja heidän kansanedustajillaan on enemmän resursseja sekä someviestintään, että somemainontaan. Suurilla puolueilla on myös mahdollisuus kouluttaa omia ehdokkaitaan somen käyttöön ja antaa heille laajempaa julkisuutta. Vuoden 2019 vaaleissa internetin ja sosiaalisen median käyttö oli eduskuntapuolueiden ehdokkailla selkeästi yleisempää kuin pienten puolueiden.³¹ Nettikampanjoinnin mahdollisuus ei ole myöskään nostanut pienten puolueiden ehdokasmääriä. Vuonna 1999 Suomen kommunistinen puolue sekä Luonnonlain puolue keräsivät yli sata ehdokasta, mutta vuonna 2019 yksikään eduskunnan ulkopuolisista puolueista ei saanut listoilleen sataa ehdokasta. Suurimmalla osalla oli 30–50 ehdokasta.

Digitaalisesta markkinoinnista on vaalikampanjoinnissa hyötyä perinteisen markkinoinnin lisäksi. Pelkkää perinteistä markkinointia, kuten julkisia puheita, järjestötapaamisia ja medianäkyvyyttä käyttäneistä ehdokkaista vain kolme prosenttia valittiin eduskuntaan. Pelkkää digitaalista markkinointia, kuten Facebookia, muita sosiaalisia medioita ja blogeja käyttäneistä 14 prosenttia valittiin eduskuntaan. Monipuolisesti molempia tapoja käyttäneistä ehdokkaista 19 prosenttia valittiin eduskuntaan.³²

Jae-Jae Spoonin mukaan pienillä puolueilla on kolminkertainen haaste mediassa: ensinnäkin äänestäjien täytyy tunnistaa heidät, toiseksi puolueen täytyy olla uskottava ja kolmanneksi puolueen täytyy vakuuttaa äänestäjät äänestämään heitä. Jotta puolueet saavat viestinsä esille mediassa haluamallaan tavalla, heidän täytyy olla aktiivisia. Pienten puolueiden poliitikoilla on mahdollisuus tuoda ajatuksiinsa esille paikallislehtien vieras- ja yleisönosastokirjoituksissa, mutta valtakunnallista julkisuutta on vaikeampi saavuttaa.³³

Paikallinen luottamustoimi sekä aikaisempi kokemus vaalikampanjoinnista auttaa kansanedustajaksi pääsemisessä. Kunnanvaltuutetun paikka on nykyään lähes vaatimus eduskuntaan pääsemiseksi. Vuonna 1999 kansanedustajiksi valituista 65,5 prosenttia toimi kunnanvaltuutettuna ja vuonna 2019 lukema oli noussut jo 85,5 prosenttiin. Kunnanvaltuutettujen osuus kansanedustajista on noussut vaali vaalilta, vaikka kunnanvaltuutettujen osuus on ollut tasaisesti noin 40 prosenttia kaikista ehdokkaista. Kunnanvaltuutettujen lisäksi eduskuntavaaleissa pärjäävät todennäköisemmin myös kansanedustajat, julkisuuden henkilöt ja edellisissä vaaleissa ehdolla olleet ehdokkaat.³⁴ Eduskunnan ulkopuolisille ensimmäinen askel olisikin siis kunnanvaltuusto ja paikallinen tunnettavuus. Pienet puolueet ovat saaneet monia kunnanvaltuutettuja, mutta heidän tuoma paikallinen julkisuuskaan ei ole riittänyt nostamaan puolueita eduskuntaan saakka.

³¹ Strandberg ja Borg 2020, 110–111.

³² Mattila et al. 2020, 64–66.

³³ Spoon 2011, 109–110.

³⁴ von Schoultz et al. 2020, 109–111.

1990-luvulla television ja vaalikeskustelujen merkitys korostuivat ja sitä kautta politiikan medioituminen ja politiikan julkisuuden henkilöityminen kiihtyi. Suurimmat puolueet pyrkivät tekemään vaaleista pääministerivaalit, jolloin vaalijulkisuus keskittyisi suurimpiin puolueisiin. Asetelman viimeisteli vuonna 2000 voimaan tullut uusi perustuslaki ja eduskuntapuolueiden sopimus suurimman puolueen roolista ensimmäisenä hallituksen muodostajana.³⁵

Puolueet ovat edelleen perinteisten medioiden eli televisiokanavien ja sanomalehtien armoilla, sillä eduskuntavaaleja seurataan näistä lähteistä selkeästi eniten. 63 prosenttia suomalaisista seurasi ja sai tietoa vuoden 2019 eduskuntavaaleista television uutisista ja ajankohtaisohjelmista. Tv:n vaalikeskusteluja seurasi hyvin tai melko paljon 56 prosenttia suomalaisista ja sanomalehtiä 46 prosenttia. Näiden lisäksi mahdollisuuksia näkyvyydelle ovat vaalikoneet ja sosiaalinen media, joiden merkitys kasvaa vaali vaalilta.³⁶

Vaalikoneet ovat parantaneet pienten puolueiden ehdokkaiden näkyvyyttä, sillä vaalikoneet voivat ehdottaa äänestäjille, että pienen puolueen ehdokas olisi hänen mielipiteidensä perusteella sopivin ehdokas äänestettäväksi. Vaalikoneella tarkoitetaan internetissä olevaa avointa palvelua, johon vaaleissa olevat ehdokkaat vastaavat vaalien agendalla oleviin kysymyksiin. Äänestäjät voivat vertailla vastauksiaan oman vaalipiirinsä ehdokkaiden ja puolueiden vastauksiin, mikä helpottaa äänestyspäättöstä. Yleisradion vaalikone oli vuoden 2017 kunnallisvaaleissa alle 35-vuotiaiden tärkein tietolähde vaaleista³⁷.

2.3.2 Media

Media ja valta ovat yhteydessä toisiinsa, sillä tiedon hallinta on tärkeä osa politiikkaa. Media ja poliitikot hyötyvät toisistaan, sillä poliitikot tarvitsevat julkisuutta ja media tarvitsee jotain uutisoitavaa. Valtasuhde toimii teoriassa molempiin suuntiin. Media tarkkailee avoimen yhteiskunnan lainsäätäjiä, mutta lainsäätäjät saattavat rajoittavaa median toimintaa laein ja rajoituksin. James W. Careyn mielestä demokratia ja media ovat kietoutuneet tiukasti yhteen, eikä toista voi olla ilman toista. Demokraattiset instituutiot ja vapaa lehdistö edesauttavat toistensa olemassaoloa ja siksi tiedotusvälineillä on tärkeä rooli demokratian ylläpitämisessä.³⁸ Tiedotusvälineiden vaikutus poliittisiin mielipiteisiin

³⁵ Borg 2020, 243.

³⁶ Isotalo et al. 2019, 10.

³⁷ Borg 2018, 65.

³⁸ Carey 2007, 13.

on merkittävä. Esimerkiksi vuoden 1999 eduskuntavaalien aikaan 86 prosenttia 18–30-vuotiaista arvioi tiedotusvälineiden vaikuttaneen heidän mielipiteisiinsä puolueista ja poliitikoista.³⁹

Edustuksellisessa demokratiassa mediajulkisuudella on Juha Herkmanin mukaan ainakin kolme tehtävää, jotka tiivistävät median roolin tiedonvälittäjänä, vallan ”vahtikoirana” ja mahdollisuuksien luoja-

1. *”Mediajulkisuuden pitää toimia tiedonvälityskanavana politiikan toimijoiden ja kansalaisten välillä.*
2. *Mediajulkisuuden tulisi toimia politiikan toimijoiden kontrolloijana.*
3. *Mediajulkisuuden tulisi antaa ääni yhteiskunnan eri toimijoille ja siten tuottaa poliittiselle keskustelulle foorumi, jossa myös vähemmistöt ja alistetut ihmisryhmät pääsevät esille.”*⁴⁰

Herkmanin mukaan ”*mediajulkisuus toimii usein näyttämönä, jolla vallan hegemoniset ja vastahegemoniset ilmaukset kohtaavat toisensa*”. Olennainen kysymys hänen mielestään on se, saako jokin näkökulma mediajulkisuudessa hallitsevan aseman ja joutuvatko muut näkökulmat marginaaliin.⁴¹ Suomen poliittisessa julkisuudessa pääministerin ja hallituksen näkökulmat hallitsevat mediatilaa. Näiden näkökulmien vastapainoksi kysytään oppositiopuolueiden, mutta hyvin harvoin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kantoja.

Toimittajat voivat huomaamattaan vahvistaa jo olemassa olevia valtaroooleja. Valtaapitävien yhteistyö ja toimittajien kanssa vietetty aika on kasvanut, vaikka viestintä on ammattimaistunut ja organisaatioiden sisällä on yhä useammin viestinnästä vastaavia henkilöitä. Etenkin politiikkasektorin edustajat kertovat työaikansa kuluvan yhä enemmän toimittajien kanssa.⁴²

Pienten puolueiden heikommat verkostoitumismahdollisuudet toimittajien kanssa edesauttavat heidän heikkoa näkyvyyttään. Verkostoitumisen keskittyminen saattaa johtaa siihen, että toimittajat tekevät uutisia yhä enemmän jo vallassa olevien näkökulmasta ja suuriin puolueisiin keskittyen. Median koetusta vaikutusvallasta kertoo osaltaan se, että suomalaiset pitävät lehdistöä yhtenä merkittävimmistä vallankäyttäjistä. Yhteiskunnallisena vallankäyttäjänä lehdistö on kansalaisten mielestä merkittävämpi kuin Suomen presidentti⁴³.

³⁹ Nurmela 1999, 11–12.

⁴⁰ Herkman 2011, 55.

⁴¹ Herkman 2011, 42.

⁴² Kunelius et al. 2010, 308–313.

⁴³ Ruostetsaari 2017, 40–41.

Puheenaiheet syntyvät usein muualla, mutta medially on portinvartijan rooli sen määrittämisessä, mitkä aiheet pysyvät puheenaiheina ja mistä vaietaan. Internet on heikentänyt tätä portinvartijan asemaa, kun päättäjillä ja kansalaisilla on mahdollisuus hankkia ja jakaa tietoa esimerkiksi blogeissa ja sosiaalisessa mediassa. Median monimuotoisuutta eli mediadiversiteettiä on kuitenkin tärkeä ylläpitää, jotta julkisessa keskustelussa on erilaisia mielipiteitä erilaisille yleisöille.⁴⁴

Monipuolista julkisuutta saattaa heikentää median keskittyminen. Sanomalehtien ja sanomalehtiketjujen määrä on vähentynyt tasaisesti vuosien 1994 ja 2011 välillä. Vuonna 1994 sanomalehtiketjuja oli 35 kappaletta ja ne omistivat keskimäärin 4,5 lehteä. Vuonna 2011 ketjujen määrä väheni 19 lehtiketjuun, mutta niiden omistukset kasvoivat keskimäärin 6,8 sanomalehteen. 2010-luvun vaihteessa suurimmat ketjut olivat Sanoma News, Alma Media ja Keski-suomalainen.⁴⁵ Median keskittyminen johtaa huoliin mahdollisen mediaeliitin synnystä, jota maan poliittinen eliitti tukee ja samalla rajoittaa vallanpitäjien arvostelua.⁴⁶

Yleisradiolla on monipuolisen julkisuuden kannalta merkittävä asema julkisen median monopolina. Sen aseman osoituksena voi pitää esimerkiksi sitä, että suomalaiset pitävät Ylen tv- uutisia Suomen luotettavimpana medialähteenä.⁴⁷ Yleisradion aseman julkisina perusteluina on aikoinaan käytetty teknistä, kulttuurillista ja kaupallista perustelua. Toisin sanoen lähetystaaajuuksien rajallisuutta, kansan sivistämistä ja lehdistömainonnan suojelua.⁴⁸

Valtakunnallinen monopoli murrettiin 1990-luvulla ja kahdesta julkisen palvelun perustelusta luovuttiin: teknisestä ja kaupallisesta. Teknologia mahdollisti useamman radio- ja tv-kanavan olemassaolon, eikä yksityisten sanomalehtien tarvinnut enää pelätä television vievän heidän mainostulojaan, sillä suuret sanomalehtiyhtiöt Alma Media ja Sanoma omistivat televisiokanavat MTV3:n ja Nelosen. Julkisen palvelun olemassaoloa perustellaankin enää lähinnä kulttuurillisin perusteluin. Yleisradion tulisi muun muassa tukea kansallista kulttuuria, lähettää kansalaisia sivistävää ja valistavaa sekä vähemmistöjä palvelevaa ohjelmistoa. Julkisen palvelun tulisi kaupallisen median näkökulmasta lähettää vain sellaisia ohjelmia, jota yksityiset mediat eivät lähettäisi. Toisin sanoen sellaista, joka ei ole tuottoisaa.⁴⁹

Mediarakenteen muutoksen lisäksi myös politiikan uutisointi on muuttunut vuosikymmenten aikana. 1970- ja 1980-luvuilla toimittajien suhtautuminen poliitikkoihin oli Ville Pernaan mukaan pääosin

⁴⁴ Nieminen ja Pantti 2012, 39–41.

⁴⁵ Jyrkiäinen 2012, 13, 18–19.

⁴⁶ Nieminen ja Pantti 2012, 81–84.

⁴⁷ KAKS Ilmapuntari 2019, 27–28, 118–119.

⁴⁸ Nieminen ja Pantti 2012, 45–51.

⁴⁹ Ibid.

veljellistä ja ymmärtävistä.⁵⁰ Toimittajien suhde yleisönsä oli erilainen kuin myöhemmillä vuosikymmenillä. Yksinkertaistaen yleisölle tehtiin uutisia, joita he toimittajien mielestä tarvitsivat, eikä yleisön reaktioilla ollut suurta merkitystä. Internet on johtanut mediakentän pirstoutumiseen, eikä uutisia tehdä enää ainoastaan sen perusteella, mitä toimittajat pitävät tärkeänä, vaan mitä yleisö ja kuluttajat pitävät tärkeänä.⁵¹

1990-luvulla ja 2000-luvun alkupuolella iltapäivälehdet johtivat median ”puheenaihebisnestä”. Pasi Kiviojan mukaan puheenainebisnes tarkoittaa: ”*suurta yleisöä erityisen paljon puhuttavia juttuja ja kohuaiheita, joista kaupallinen media ja erityisesti iltapäivälehdet saavat elantonsa.*”⁵² Kohuaiheet näkyvät iltapäivälehtien politiikan uutisissa, jotka pohjautuvat poliitikkojen henkilöjulkisuuteen ja poliitikkoihin kohdistettuun kritiikkiin.⁵³

Iltapäivälehtien ansaintamalli on erilainen kuin päivälehdillä. Niitä ei tilata kotiin, vaan iltapäivälehtien on vakuutettava lukijansa ostamaan lehti jokaisena päivänä uudestaan. Olennainen osa lehtien myymistä ja levikin kasvattamista on tarinoiden kertominen. Tapahtumista ja henkilöistä rakennetaan tietynlainen tarina ja näin yritetään viihteellistää uutiset sekä pitää lukijat.⁵⁴ Uutisiin rakennetaan vastakkainasetteluja hyviin ja pahoihin, meihin ja muihin. Julkkisskandaalien juonenkäänteistä kerrotaan viikkojen ajan ja lisätietoa saa seuraavan päivän lehdestä.⁵⁵

2000-luvun kuluessa iltapäivälehdet ovat menettäneet hegemoniansa puheenaiheiden asettajina ja kohut nousevat myös muista valtakunnallisista viestimistä, kuten Helsingin Sanomista tai Yleisradiosta. Kohut syntyvät yhä useammin myös sosiaalisesta mediasta. Sosiaalisen median kohut eivät kuitenkaan välttämättä nouse merkittäviksi puheenaiheiksi ilman valtakunnallisten medioiden osallistumista.⁵⁶

Muita 2000-luvun mediamaailmaan vaikuttaneita muutoksia ovat olleet tuotto-odotukset ja tehokkuus. Suomalaiset toimittajat ovat haastatteluissa kertoneet lisääntyneiden tuotto-odotusten olleen suuri muutos heidän työssään uutistoimistoissa. Suuret vaikuttavat muutokset ovat taloudellisten trendien lisäksi teknologisia, kun internetistä tuli merkittävä tietolähde ja julkaisukanava.⁵⁷

Medioiden tuotto-odotukset ovat osaltaan johtaneet siihen, että keskustelun herättäminen on 2010-luvulla yksi tärkeimpiä motiiveja uutisten tekemisessä. Keskustelua voi herättää esimerkiksi kohuilla

⁵⁰ Pernaa 2007, 84.

⁵¹ Heikkilä et al. 2012, 32–35.

⁵² Kivioja 2018, 116.

⁵³ Berg et al. 2009, 48–52.

⁵⁴ Saari 2007, 14–15.

⁵⁵ Nieminen ja Pantti 2012, 124.

⁵⁶ Kivioja 2018, 116–118.

⁵⁷ Kunelius ja Ruusunoksa 2008, 668–669.

tai yhteiskunnan epäkohtia ja poliittisessa päätöksenteossa päätettäviksi tulevia asioita paljastamalla.⁵⁸ Perinteisen uutismedian väitetään myös siirtyneen tyynnyttävästä ja rationaalisesta sävystä kohti iltapäivälehtien kuohuttavuutta.⁵⁹

Kuohuttavuus on osaltaan sosiaalisen median ansiota, jossa tunteita herättävät uutiset keräävät paljon huomiota. Sosiaalisen median alustoista Facebook vakiintui Suomessa vuonna 2007 ja Twitter seuraavina vuosina suosituimpien alustojen joukkoon. Vaikka sosiaalisen median palveluihin alettiin suhtautumaan kielteisesti jo 2010-luvun alussa, niin niiden vaikutus on vahva vielä vuosikymmenen lopussakin. Twitter on ollut merkittävä viestintäväline politiikassa ja mediassa, vaikka se ei olekaan suosioltaan Facebookin tasolla.⁶⁰

Samalla poliitikkojen yksityiselämä nousi 2000-luvulla uutisoinnin arvoiseksi.⁶¹ Samalla poliitikkojen tavallisuudesta ja samaistuttavuudesta tuli tärkeä osa puolueiden kannatusta. Eduskuntavaaleista tuli mediassa pääministerivaalit ja suurten puolueiden puheenjohtajien merkitys kasvoi. Myös presidentinvaaleissa poliitikkojen persoonasta tuli kampanjan tärkeä osa. Ehdokkaat esittivät itsensä samaistuttavina henkilöinä, eivätkä puolueensa tai ideologiansa edustajina.⁶²

Uutistoimitusten suurimpia muutoksia 1990-luvulta eteenpäin on ollut ajan merkitys uutisten julkaisussa. Uutisten julkaisemista voitiin aikaisemmin odottaa seuraavan päivän lehteen tai illan uutislähetkseen, mutta 2000-luvulla tiedonvälitys on siirtynyt ensisijaisesti internetiin. Merkittävät uutiset julkaistaan lähes poikkeuksetta ensin siellä, sillä uutisen kanssa ei voi odottaa seuraavaan päivään.

Iltapäivälehdet Ilta-Sanomat ja Iltalehti ovat pärjänneet muutoksessa hyvin, vaikka niiden paperilehtien levikit tippuivat 2000-luvun alusta vuoteen 2014 lähes 50 prosenttia. Levikin pienentyessä ne onnistuivat kasvamaan suosituiksi uutislähteiksi internetissä ja korvaamaan paperilevikistä menettämänsä tulot.⁶³ Uutisten julkaisu on 2000-luvun aikana siirtynyt enimmäkseen internetiin, ja ihmiset voivat lukea uusimpia uutisia mobiililaitteillaan missä ja milloin vain.

Jos uutiset tehtiin 1990- ja 2000-luvulla vielä ensisijaisesti paperilehteen, niin 2010-luvulla toimittajia ohjeistettiin tekemään jutut ensisijaisesti digitaaliseen muotoon. Asiakkaiden lukutavat olivat muuttuneet ja esimerkiksi Helsingin Sanomien toimituksessa ohjeistettiin muokkaamaan juttuja visuaalisesti myös mobiililaitteisiin sopivaksi.⁶⁴ Paperilehden merkitys ei kuitenkaan hävinnyt mihinkään.

⁵⁸ Reunanen ja Koljonen 2014, 64–65.

⁵⁹ Kunelius et al. 2010, 298–305.

⁶⁰ Suominen 2013, 128–134; Östman 2013, 190–195; Turtiainen 2013, 202.

⁶¹ Pernaa 2009, 370–372; Juntunen ja Väliverronen 2009 269–281.

⁶² Anttila 2006, 162–167, 178–180; Niemi 2006, 229–240.

⁶³ Kivioja 2018, 207.

⁶⁴ Saikkonen 2017, 7–8.

Vuonna 2018 Helsingin Sanomien levikistä oli paperilehden tilaajia edelleen kaksi kolmasosaa, joten toimittajat eivät keskittyneet ainoastaan lehden digiversioon.⁶⁵

Uutisointi on muuttunut nopeatempoisemmaksi, eikä sanomalehtien 1990-luvun vuorokausirytmien enää riitä, vaan poliittiset kohut jäävät nopeasti elämään omaa elämäänsä ja muuttavat suuntaansa jo vuorokauden sisällä.⁶⁶ Uutistoimitukset näkevät nettisivuiltaan ihmisten aktiivisuuden, räätälöivät uutisiaan herättääkseen lukijoidensa mielenkiinnon ja jakavat sosiaalisessa mediassa reaktioita herättäviä otsikoita. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden on vaikea saada näkyvyyttä ainoastaan asiapiitoisuudella, vaan suuren yleisön huomion saadakseen on hyvä herättää myös tunteita ja keskustelua.

3 Vuoden 1999 eduskuntavaalit

Vuoden 1999 eduskuntavaalien menestyksekkäimmät puolueet olivat SDP, kokoomus ja keskusta, jotka keräsivät yhteensä 145 paikkaa eduskunnassa. Pienimmistä eduskuntapuolueista Nuorsuomalaiset sekä Kirjava ”puolue” menettivät kansanedustajapaikkansa. Vaalien jälkeen pienimmät eduskuntapuolueet olivat perussuomalaiset ja Remonttiryhmä, joilla oli molemmilla ainoastaan yksi kansanedustaja. Perussuomalaiset pysyi eduskuntapuolueena ainoastaan yhden prosentin kannatuksellaan, kun puolue keräsi lähes puolet kannatuksestaan Vaasan vaalipiiristä, jonka kansanedustaja Raimo Vistbacka jatkoi eduskunnassa.

Eduskunnan ulkopuolisista puolueista Suomen kommunistinen puolue pääsi kokonaisäänimääränsä perusteella lähimmäksi kansanedustajapaikkaa. 0,8 prosentin ääniosuus ja yli 20 000 ääntä ei kuitenkaan riittänyt. Puolue keräsi melkein kaksi kertaa enemmän ääniä kuin toiseksi parhaiten vaaleissa pärjännyt eduskunnan ulkopuolinen puolue Vapaan Suomen liitto. Heikoiten vaaleissa pärjasi Kommunistinen työväenpuolue, jonka ääniosuus jäi 0,1 prosenttiin.

Vaaleja leimasi protestihenkisyys ja eläkeläisten kapina.⁶⁷ Pääkirjoituksissa päiviteltiin suurten puolueiden samankaltaisuutta ja vaalien tylsyyttä. Vaalien voittajaksi arveltiin nukkuvien puoluetta, kun äänestämällä vaikuttamiseen ei uskottu.⁶⁸ Pienille puolueille protestihenkisyys oli mahdollisuus, jota

⁶⁵ Jensen-Eriksen et al. 2019, 422.

⁶⁶ Pitkänen 2009, 115.

⁶⁷ *Helsingin Sanomat*, 21.03.1999, ”Oma etu eduskuntaan”.

⁶⁸ *Iltaalehti*, pk, 26.02.1999; *Iltaalehti*, pk, 20.03.1999.

ei kuitenkaan onnistuttu hyödyntämään. Eläkeläispuolueita ei auttanut eläkeläisten suuttumus vaalien alla ja niiden äänimäärät jäivät kauas kansanedustajapaikasta.

Professori Heikki Paloheimo pohti vaalien alla, että sosiaalista tilausta löytyisi noin 40-vuotiaalle dynaamiselle ja karismaattiselle kaupunkilaisten ”veikkovennamolle”, joka kokoaisi oikeistolaisen protestiliikkeen työväestön piiristä.⁶⁹ Tämä oikeistoprotesti toteutui vasta vuosikymmentä myöhemmin, kun perussuomalaiset nousi kertarysäyksellä suurten joukkoon. Vuonna 1999 äänestäjien protesti suuntautui kuitenkin äänestämättömyydeksi ja vaalien äänestysprosentti oli sodanjälkeisen ajan siihen mennessä alhaisin.

3.1 Yleisradio

Television ja sanomalehtien vaaliagendassa painottuvat erilaiset aiheet. Vappu Aura on tutkinut vuoden 1999 eduskuntavaaleista kolmen suurimman puolueen mediahuomiota Yleisradiossa ja Helsingin Sanomissa. Television vaaliagendassa painottuivat tuolloin asiakysymykset, joita puolueetkin painottavat. Lehdistön vaaliagendassa painottuvat sen sijaan kilpailuasetelma- ja mielikuvakysymykset, kuten vaalitaistelun luonne ja puolueiden vaalitaktiikat. Aura arvioi, että television agendan suuri asiakysymysten osuus johtuu puolueiden edustajien paremmasta mahdollisuudesta hallita keskustelun agenda. Televisiossa pyritään myös löytämään puolueiden välille kiistakysymyksiä, joissa puolueiden erot ovat suuria. Puolueet eivät pysty kontrolloimaan sanomalehdistöä samalla tavalla, jolloin lehtien agenda saattaa poiketa merkittävästi puolueiden omasta agendasta.⁷⁰

Ylen TV1-kanavan kello 20.30 lähetettävät televisiouutiset ovat suosituimpien ja luotetuimpien uutislähteiden joukossa, mutta tutkimuksen aineistoon kerätyissä lähetyksissä ei ollut yhtään mainintaa eduskunnan ulkopuolisista puolueista. Tässä luvussa käsitellään siis ainoastaan Yleisradion televisioimaa vaalikeskustelua pienten puolueiden välillä.

Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden tasapuoliset osallistumismahdollisuudet heikkenivät 1990-luvulla, kun puolurekisteriin rekisteröityneitä puolueita oli lähes kaksikymmentä, mikä heikensi televisiokeskustelujen laatua. Vuonna 1995 puolueita oli edustettuna samassa keskustelussa peräti 18 kappaletta. Suuret ja pienet puolueet jaettiin erilleen ja vaalikeskusteluissa vakiintui käytäntö, että

⁶⁹ *Ilta-Sanomat*, 13.03.1999, ”Protestiliike vailla johtajaa”

⁷⁰ Aura 2000, 102–105, 116–117.

pienpuolueet eivät olleet mukana kaikissa vaaliohjelmissa tai heille jaettiin vähemmän puheenvuoroja.⁷¹

Vuonna 1999 Yleisradio lähetti televisiokanavallaan kaksi vaalikeskustelua, joissa eduskunnan ulkopuoliset puolueet olivat edustettuina. Ensimmäisessä keskustelussa läsnä olivat ainoastaan seitsemän eduskunnan ulkopuolista puoluetta. Toisessa keskustelussa olivat mukana kaikkien eduskuntapuolueiden lisäksi Suomen kommunistinen puolue ja Luonnonlain puolue, sillä niillä oli Yleisradion kriteerien mukaisesti kummallakin yli sata ehdokasta, joita oli edustettuna jokaisessa vaalipiirissä.⁷²

Vuoden 1999 Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden välinen vaalikeskustelu⁷³ käytiin seitsemän puheenjohtajan ja kahden Yleisradion politiikan toimittajan kesken. 70 minuutin pituinen keskustelu lähetettiin televisiossa 24.02.1999 eli vajaa kuukausi ennen vaaleja. Puolueiden puheenjohtajat olivat asettuneet kaareksi ja juontajat olivat kaaren sisällä. Keskustelu kulki siten, että keskellä seisovat juontajat haastoivat istumassa olevia puheenjohtajia. Poliitikot eivät usein haastaneet toistensa näkemyksiä ja vaikutti siltä, että puolueiden tärkeimmät kilpailijat olivat poissa olevat eduskuntapuolueet. Vapaan Suomen liiton Ilkka Hakalehto ja kommunistisen puolueen Yrjö Hakanen esittivät Yleisradiota kohtaan kritiikkiä siitä, ettei se päästä pieniä puolueita haastamaan hallituspuolueita samassa keskustelussa.

Keskustelun asetelmana oli juontajien ja puolueiden puheenjohtajien välinen väittely. Juontajat kyseenalaistivat puolueiden poliittisten ohjelmien toimivuutta ja välillä myös pilkkasivat niiden sisältöä. Pienpuolueet rinnastettiin osaksi suuria puolueita ehdottamalla, etteivät nekään olisi tarpeeksi lähellä ihmisten arkea. Pienten puolueiden olemassaoloa kyseenalaistettiin myös kysymällä, että miksi osa heistä ei yhdisty toisiin pieniin puolueisiin.

Lähetyksen aikana näytettiin insertti, jossa kerrottiin pienten puolueiden käytännön työstä sekä perustiedot puolueista. Insertissä haastateltiin Tampereen yliopiston dosenttia Pertti Timosta, joka kertoi millaisin syin puolueet syntyvät ja millaisia riskejä pienten puolueiden tekemät vaaliliitot ovat äänestäjille.

Timosen analyysi pienpuolueiden tilanteesta johdatteli juontajien seuraavia kysymyksiä. Juontaja Seppo Toivonen kysyi Suomen kommunistisen puolueen Yrjö Hakaselta, että ovatko he takertuneet menneisyyteen. Lisäksi hän kysyi Kommunistisen työväenpuolueen Hannu Harjulta, että miksi he eivät mahdu toisen kommunistisen puolueen kanssa yhteen ja samaan puolueeseen, kun he ovat syn-

⁷¹ Pernaa 2007, 106.

⁷² *Ilta-Sanomat*, 25.02.1999, ”Valitus oikeuskanslerille: Vapaan Suomen liitto ei päässyt vaalikeskusteluun”

⁷³ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

tyneet samoista vanhan puolueen rippeistä. Toivonen kysyi samaa kysymystä myös eläkeläispuolueilta. Lisäksi hän ei uskonut eläkeläispuolueiden kansansuosion kasvuun, kun hän kysyi Suomen eläkeläisten puolueen Saara Mölsältä, että miksi he yrittävät vaikuttaa puolueena, eikä eläkeläisjärjestönä jossain vakiintuneessa puolueessa.

Liberaalisen kansanpuolueen tulevaisuutta pohdittiin vaalien jälkeisen rekisteröitymisen ongelmilla, mikäli puolue ei saa kansanedustajia. Toinen juontaja Riikka Uosukainen kysyi puolueen puheenjohtajalta Altti Majavalta, mistä syistä puolueen kutistuminen johtuu verrattuna aiempiin voiman aikoihin ja pohti, johdetaanko äänestäjiä harhaan, kun puolue tekee yhteistyötä Nuorsuomalaisten kanssa. Vapaan Suomen liiton Ilkka Hakalehdolta kysyttiin, onko Euroopan Unionin vastustaminen enää sellainen teema, jolla puolue pystyy keräämään väkeä.

Talous oli toinen aihealue, jota vaalikeskustelussa käsiteltiin. Keskustelussa käsiteltiin ulkomaisten pääomien vaikutusta työpaikkoihin, verotuksen kohdentamista, leikkauksien tarpeellisuutta sekä eläkkeiden tasoa. Puolueiden vaaliteemoja käsiteltiin erityisesti talouden kautta, joista juontajat kysyivät konkreettisia toimia. Juontajat myös kyseenalaistivat joidenkin puolueiden, kuten Luonnonlain puolueen työllisyysohjelmien vaikutuksia:

Riikka Uosukainen: *No mitkä ne [työllisyys]keinot on? Kertokaa ihmisille, että mitkä ne keinot on.*

[Luonnonlain puolueen puheenjohtaja] Timo Lahtinen: *Ensimmäinen keino on tämä stressinpesukone, mitä luonnonlain puolue...*

Uosukainen keskeyttää: *Joka, mikä ihme se on? Stressinpesukone?*

--

Lahtinen: *Ihmiset kerätään yhteen, jotka on koulutettu harrastamaan TM-meditaatiota, joogalentotekniikkaa. He tekee sen päivittäin yhdessä aamulla -- ja illalla -- vajaan tunnin. Tästä on 42 tieteellistä tutkimusta tehty, että yhteiskunnan myönteiset trendit lisääntyvät...*

--

Uosukainen: *Anteeksi vaan, mietin sitä, että mitä nämä 300 000 työtöntä, joista osa katsoo tätäkin ohjelmaa, että mitä he oikein mieltivät, kun te puhutte tällaisesta, niinku meditoinnista? Heillä on kysymys arjen murheista ja selviämisestä ja te puhutte stressinpesukoneesta.*

Puheenjohtajia ei päästetty helpolla vain toteamaan puolueidensa tavoitteita, vaan heidän piti perusteella ne konkreettisesti. Tässä vaalikeskustelussa juontajilla olikin näkyvin ja aktiivisin rooli. Juontajat olivat aktiivisia ja usein myös keskeyttivät puolueiden puheenjohtajien puheenvuoroja. Tällainen kyseenalaistaminen on journalistisesti tärkeää, etteivät puolueiden puheenjohtajien sanomat mene sellaisenaan katsojille läpi.

Ylen suuressa vaalikeskustelussa⁷⁴ oli mukana myös kaksi eduskunnan ulkopuolista puoluetta. Suomen kommunistinen puolue ja Luonnonlain puolue pääsivät kertomaan puolueidensa tavoitteista ja väittelemään myös eduskuntapuolueiden seurassa. Pienet puolueet eivät kuitenkaan saaneet kovin montaa puheenvuoroa noin kahden tunnin pituisessa keskustelussa, vaan heille annettiin puheenvuoro noin kerran 20 minuutissa, jolloin he saivat kertoa asiansa ja suurempien puolueiden annettiin väitellä keskenään.

Juontajien suhtautuminen pieniin puolueisiin oli erilainen kuin pienpuolueiden omassa vaalikeskustelussa. He eivät väitelleet puolueiden kanssa, vaan jättivät mahdollisen kommentoinnin muille puolueille. Toisaalta Luonnonlain puolueen ehdotukseen kansantalouden aseman parantamisesta suhtauduttiin pilkallisesti. Lahtinen argumentoi tietoisuuskeskeisen politiikan hyötyjä sillä, että niillä saataisiin kansantalouteen 115 miljardin markan säästöt. Juontaja halusi Lahtisen säästöehdotuksille välittömästi kommentin valtiovarainministeri Sauli Niinistöltä, joka ilmaisi epäuskonsa Lahtisen säästölupauksille: ”*Voi kun se olisikin näin helppoa.*”

Puolueet eivät kuitenkaan jääneet täysin marginaaliin, sillä kommunistisen puolueen Hakaselle tarjottiin mahdollisuutta haastaa hallituspolitiikkaa. Kokoomuksen valtiovarainministeri Sauli Niinistö väitteli Hakasen kanssa kolme minuuttia kahdestaan tuloerojen kasvusta Suomessa.

Yleisradion televisioiduissa vaalikeskusteluissa eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat mahdollisuuden kertoa poliittisista tavoitteistaan. Yle oli rajoittanut keskustelujen osallistujamäärää siten, että suuressa vaalikeskustelussa olivat läsnä enää eduskuntapuolueiden lisäksi vain kaksi yli sata ehdokasta kerännyttä puoluetta. Eduskunnan ulkopuoliset puolueet oli näissä vaaleissa erotettu muista puolueista, ja ne jäivät entistä selvemmin marginaaliin, eikä suurin osa saanut kunnan mahdollisuutta väitellä eduskuntapuolueiden puheenjohtajien kanssa.

⁷⁴ Yleisradion suuri vaalikeskustelu 18.03.1999.

3.2 Sanomalehdet

Pääosa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden poliittisiin tavoitteisiin liittyneitä uutisia julkaistiin Helsingin Sanomissa. Suuri osa huomiosta keskittyi yhteen päivään, jolloin lehti julkaisi 01.03.1999 yhdellä paperilehden sivulla jokaisesta eduskunnan ulkopuolisesta puolueesta puolue-esittelyt, joissa kerrottiin niiden politiikan päälinjat. Puolueiden puheenjohtajat saivat näkyvyyttä myös päivittäisessä ”Vaalipuheita” -osiossa, jossa julkaistiin lyhyitä uutisia, joissa referoitiin poliitikkojen sanomisia erilaisissa vaalitulaisuuksissa. Neljässä tällaisessa uutisessa kerrottiin myös eduskunnan ulkopuolisten puolueiden edustajien sanomisista.⁷⁵

Yksittäisistä puolueista Suomen kommunistinen puolue sai eniten huomiota Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Puolue oli eduskunnan ulkopuolisista ainoa, jonka politiikasta Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomats tekivät erillisen uutisen. Uutisissa kerrottiin puolueen tilanteesta ja sen tavoitteesta saada kuusi kansanedustajaa.⁷⁶

Ilta-lehdessä julkaistiin puolueiden poliittisiin tavoitteisiin liittyen ainoastaan erillisessä viikkolehden liitteessä artikkeli vaalien nuorimmasta ja vanhimmasta ehdokkaasta. Suomen kommunistisen puolueen ehdokkaasta Tanja Pelttarista ja Vapaan Suomen liiton Martti Köykäsestä julkaistiin aukeaman kokoinen artikkeli, jossa molemmat pääsivät kommentoimaan vaaliteemojaan ja tärkeimpiä periaatteitaan politiikassa.⁷⁷

Pienten puolueiden asemasta Suomen poliittisessa järjestelmässä uutisoitiin jokaisessa mediassa, vaikkakin iltapäivälehdet käsittelivät puolueita vähättelevästi. Helsingin Sanomissa oli kattava katsaus pienten puolueiden tilanteeseen Suomen vaalijärjestelmässä.⁷⁸ Suhtautuminen pieniin puolueisiin oli neutraali ja pääosassa olivat professori Tuomo Martikaisen ja dosentti Pertti Timosen kommentit. Artikkelissa tuotiin esiin esimerkiksi eduskuntapuolueiden suuremmat resurssit.

⁷⁵ Esim. *Helsingin Sanomat*, 13.03.1999, ”Altti Majava: Maakin tarvitsee ’palovakuutuksen’”.

⁷⁶ *Ilta-Sanomats*, 13.03.1999, ”Hakanen kalastelee tyytymätöntä ay-väkeä”;

Helsingin Sanomat, 23.02.1999, ”Skp tavoittelee kuutta paikkaa eduskuntavaaleissa – Vasemmistoliitto aikoo erottaa Skp:n listoille menneet jäsenensä”.

⁷⁷ *Ilta-lehti*, 27.02.1999, ”Vaalien vanhin ja nuorin kohtasivat”.

⁷⁸ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Suurten aatteiden pienpuolueilla edessä kohtalonvaalit”.

Artikkelissa käsiteltiin myös pienten monenlaisia vaaliliittoja ja puolueiden asemaa keskustelun herättäjinä. Pienet puolueet nähdään protestikanavana, joilla ei kuitenkaan ole eduskuntavaaleissa suuria menestymismahdollisuuksia. Toisaalta puolueiden suosion arvellaan hiljalleen kasvavan muun Euroopan tavoin yhteiskunnan tyytymättömyyden lisääntyessä.

Ilta-Sanomissa eduskunnan ulkopuoliset puolueet eivät saaneet positiivista näkyvyyttä lehden kantaa edustavassa pääkirjoituksessa⁷⁹. Pääkirjoituksessa kritisoidaan puolueiden suurta määrää, minkä kerrottiin olevan tunnusomaista ”aloitteleville ja vakiintumattomille demokraatioille.” Puolueiden perustamisen aatteellisia syitä vähäteltiin ja ”sirpalepuolueiden” suuren määrän syyksi arveltiin televisioajan saamisen helppous.

Vaikuttamaan haluavien ihmisten kehoitettiin aktiivisuuteen jonkin vakiintuneen puolueen sisällä. Pääkirjoituksessa ehdotettiin keskustelua siitä, pitäisikö puolueen rekisteröintiin vaadittavaa kannattajamäärää nostaa 5 000 ihmisestä. Lisäksi kirjoituksessa arveltiin ”hoopimpien” ideoiden karsiutuvan vakiintuneissa puolueissa ja esimerkkinä käytettiin Luonnonlain puolueen ”huhuhaata” kuten stressinpesukonetta ja joogalentoja.

Iltalehden pääkirjoituksissa pienten puolueiden ei uskottu keräävän protestiäänää. Vaalien uskottiin johtavan yllätyksettömään lopputulokseen, kun syrjäytyneet eivät löydä poliittista kanavaansa protestille. Kirjoituksessa mainittiin erikseen kommunistien uskottavuuden romahtaneen Neuvostoliiton mukana, eikä puolueen uskottu olevan protestikanava.⁸⁰

Lehden aikaisemmassa pääkirjoituksessa pohdittiin vaalien alla olleen yleisen protestihenkisyyden olevan pienille puolueille mahdollisuus, mutta kirjoituksessa arveltiin äänestäjien jättävän kuitenkin mieluummin äänestämättä:

”Pienpuolueiden tv-tentti keskiviikkoiltana oli kammottavaa katseltavaa. Änkyröiden, huhua-tyyppien ja politiikan harrastajien väittely vahvisti käsitystä, että protestihenki ei todellakaan kanavoidu eduskunnan ulkopuolisille puolueille vaan voiton näissä vaaleissa perii nukkuvien puolue.”⁸¹

Pienten puolueiden televisioitua vaalikeskustelua käsiteltiin myös Ilta-Sanomien Pekka Ervastian kolumnissa, jossa hän pilkkasi puolueiden puheenjohtajia:

⁷⁹ *Ilta-Sanomat* pk. 03.03.1999.

⁸⁰ *Iltalehti*, pk., 20.03.1999.

⁸¹ *Iltalehti*, pk., 26.02.1999.

”Joka väittää television vaalitenttejä tylsiksi, ei katsonut sirupuolueiden viihdepläjäystä A-studiosta.

Se oli varsinainen poliittinen Muppet-show: kaksi yrmyä kommunistikihoa, pari horisevaa eläkeläisjohtajaa ja muutama saman ikäinen puoluetta sekä sokerina pohjalla joogalentäjä, joka lupasi kansakunnalle stressinpesukoneen! Täytyy nostaa hattua keskustelun vetäjille Seppo Toivoselle ja Riikka Uosukaiselle, kun eivät sairastuneet akuuttiin hepuliin kesken lähetyksen.

Nitroille oli käyttöä ruudun molemmin puolin.”⁸²

Yksittäisistä puolueista Ilta-Sanomissa uutisoitiin myös Vapaan Suomen liiton protesteista. Ensimmäinen tällainen uutinen kertoi puolueen valituksesta oikeuskanslerille, kun Yleisradio ei ottanut puolueen puheenjohtajaa Ilkka Hakalehtoa mukaan TV1:n suureen vaalikeskusteluun. Myöhemmin lehti uutisoi siitä, kun poliisi poisti puolueen turkulaisen ehdokkaan vaalimessuilta. Kansanedustajaehdokas oli valittanut MTV3:n vaalimessuilla, että hänen puolueensa sai messuilla vähemmän huomiota, kuin suuremmat puolueet.⁸³

Ainoa havaittu kerta, kun tutkimuksen aineistoon kuuluvat mediat erittelivät eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kannatusta, oli Helsingin Sanomien uutisessa 17.03.1999. Puoluekannatusarvion uutisoinnissa kerrottiin Vapaan Suomen liiton kannatuksen olevan 0,7 prosenttia ja Suomen kommunistisen puolueen 0,5 prosenttia.⁸⁴ Kannatuksen arvioinnin yleisyydessä toki vaikuttaa se, että kyselytutkimuksesta vastaava yritys ei yleensä erittele pienten puolueiden kannatusta liian pienen vastajamäärän takia. Muita mainintoja pienistä puolueista oli muun muassa nuorisovaalien tuloksien raportoinnissa, vaalijulistearvioissa ja kansanedustajaehdokkaiden ikäjakaumasta kerrottaessa.

Median suhtautuminen eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin oli vähättelevä ja osin pilkkaavakin. Puolueiden olemassaolon järkevyyttä kyseenalaistettiin etenkin iltapäivälehtien pääkirjoituksissa, mutta myös Ylen vaalikeskusteluissa. Pienet puolueet koettiin mahdollisena protestina silloiselle politiikalle, mutta puolueiden poliittisten sisältöjen ajateltiin olevan niin laaduttomia, ettei niistä tule protestikanavaa.

Helsingin Sanomissa suhtautuminen oli kokonaisuudessaan neutraalimpaa, eikä yksittäisiin puolueisiin tai yleisesti pienpuolueisiin otettu pääkirjoituksissa kantaa. Puolueet saivat Helsingin Sanomissa

⁸² *Ilta-Sanomat*, 27.02.1999, Pekka Ervastian kolumni ”Jedin paluu”.

⁸³ *Ilta-Sanomat*, 25.02.1999, ”Valitus oikeuskanslerille: Vapaan Suomen liitto ei päässyt vaalikeskusteluun”; *Ilta-Sanomat*, 08.03.1999, ”Poliisit heittivät ehdokkaan ulos MTV3:n vaalimessuilta”.

⁸⁴ *Helsingin Sanomat*, 17.03.1999, ”Sdp, kokoomus ja keskusta yhä tasoissa Kyselyn mukaan kannatusluvuissa ei muutoksia”.

eniten huomiota omille poliittisille tavoitteilleen sekä niiden asemaa ja mahdollisuuksia käsiteltiin osana Suomen poliittista kenttää. Suurin osa näistä uutisista keskittyi yhteen päivään, mutta puolueet olivat vähäisesti esillä myös monena muuna päivänä, esimerkiksi eri vaalipiirien analyysseissa.⁸⁵

3.3 Puolueet

Tässä luvussa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomiota käsitellään puolueiden näkökulmasta. Jokaisen puolueen yhteydessä esitellään lyhyesti niiden historia sekä niiden poliittinen tavoiteohjelma vaaleihin. Ainoastaan Luonnonlain puolueen ja Vapaan Suomen liiton vaaliohjelmat löytyvät poliittisten ohjelmien tietovarannosta vuoden 1999 eduskuntavaaleille ja muiden osalta käytetään heidän edellistä yleisiä tavoitteitansa linjannutta ohjelmaa. Jotkin yleisohjelmat ovat vuosikymmenen alusta, mutta puolueet eivät ole välttämättä kokeneet tarvetta uudistaa niitä, jolloin ne käyvät yleisinä linjavetoina myös vuoden 1999 vaaleihin.

Eläkeläiset Kansan Asialla

Eläkeläiset Kansan Asialla -puolue perustettiin vuonna 1991. Suomen eläkeläisten puolueesta erotetut puoluehallituksen jäsenet Olavi Kaartinen ja Paavo Sirkiä perustivat erottamisensa jälkeen uuden yhdistyksen nimeltä Riippumattomat, Sitoutumattomat Eläkeläiset Suomessa. Yhdistys rekisteröityi puolueeksi vuoden 1991 aikana ja vaihtoi nimekseen Eläkeläiset Kansan Asialla.⁸⁶

Puolue on saanut kunnallisvaaleissa yksittäisiä kunnanvaltuutettuja, mutta eduskuntavaaleissa kannatus ei ole riittänyt kansanedustajapaikkoihin. Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa Eläkeläiset kansan asialla sai koko maassa 5124 ääntä ja 0,2 prosenttia ääniosuudesta. Seuraavissa eduskuntavaaleissa 1999 puolue sai suunnilleen saman äänimäärän ja saman 0,2 prosentin ääniosuuden.

Vuoden 1991 yleisohjelmassaan⁸⁷ puoleen yleisiä poliittisia linjauksia on lähinnä talouteen ja poliittiseen osallistumiseen liittyen. Puolueen tärkein tavoite on ”*koota yhteen eri ammateissa toimivat*

⁸⁵ Esim. *Helsingin Sanomat*, 02.03.1999, ”Väyrysen taktikointi vei värin Lapin vaaliasetelmista”.

⁸⁶ *Helsingin Sanomat*, 09.01.1991, ”Eläkeläisille tulossa jo kolmas puolue Sep:n erotetut pyrkivät rekisteriin”.

⁸⁷ Riippumattomat Sitoutumattomat Eläkeläiset Suomessa yleisohjelma, 1991.

lähiaaikoina eläkkeelle siirtyvät kansalaiset, palkansaajat, perheenäidit, työttömät, vammaiset, eläkeläiset ja sotiemme veteraanit.” Puolue pyrkii edistämään tämän kohderyhmän etuja osallistumalla puoluepolitiikkaan.

Kansanvallan edistämisen ja kohderyhmänsä etujen edistämisen lisäksi puolue haluaa estää pienituloisten ja vähävaraisten kansalaisten elinehtojen kaventamisen ja verotuksen kiristämisen. Ulkopoliitikassaan puolue haluaa pyrkiä hyviin naapurisuhteisiin muiden valtioiden kanssa. Ympäristöpolitiikassaan se esittää jätteiden hyötykäyttöä ja kotimaisen energiatuotannon lisäämistä. Lisäksi se haluaa muuttaa talouspolitiikan päätöksentekoa, ettei verolakeja voi säätää yksivuotisiksi yksinkertaisella enemmistöllä ja säästöön pyrkiviä päätöksiä voisi tehdä vähäisemmällä vähemmistösuojalla.

Mediassa puolue ei ollut esillä kuin Helsingin Sanomissa ja Yleisradion vaalikeskustelussa. Yleisradion vaalikeskustelussa⁸⁸ puoluetta edusti puheenjohtaja Olavi Kaartinen, joka keskittyi ensimmäisissä puheenvuoroissaan eläkeläispuolueen toimintaan. Juontajan kysymykseen kahden eläkeläispuolueen tarpeesta hän vastasi eläkeläisten määrän olevan todella suuri ja että juuri heidän puolueeseensa oli paljon hakemuksia.

Keskustelun aiheet käsitelivät lähinnä taloutta ja Kaartinenkin puhui lähinnä talousasioista. Työpaikkojen luomisen ja ulkomaisen pääoman vaikutukseen liittyneeseen keskusteluun Kaartinen toi esille oman historiansa yrittäjänä, eikä pitänyt ulkomaisen pääoman vaikutusta niin pahana kuin muut keskustelussa mukana olleet puolueet. Hän toivoi ulkomaista pääomaa myös pieniin yrityksiin. Myöhemmin hän harmitteli jälleen palkan päälle maksettavien lisämaksujen ja verotuksen ankaruutta. Hänen mukaansa suuret yritykset eivät voi näistä syistä työllistää niin useita.

Kaartinen hyökkäsi toista eläkeläispuoluetta vastaan verotus- ja eläkekysymyksissä. Suomen eläkeläisten puolueen puheenjohtaja Saara Mölsä puhui palkka- ja eläketulojen verotuksen alentamisesta, johon Kaartinen vastasi, ettei olisi itse valmis pudottamaan verotusta. Kaartisen mukaan veronalennukset kohdistuisivat ensisijaisesti suurituloisiin, sillä monella pienituloisella on niin pienet tulot, ettei veronalennus edes vaikuttaisi heihin. Veronalennuksen sijaan Kaartinen tarjoaa ratkaisuksi voimakasta palkkojen ja eläkkeiden nostoa alimmilla tasoilla ja uskoo, että siihen pystyy ainoastaan eläkeläisten oma ryhmä eduskunnassa.

Kaartinen vastustaa liian korkeita eläkkeitä ja kannattaa eläkekattoa. Hänen mielestään kansanedustajan korkein eläke eli noin 15 000 markkaa olisi kaikille ehdottomasti eläkkeen yläraja. Vähimmäiseläkettä Kaartinen haluaa korottaa 5 700 markkaan. Hän ehdottaa niiden rahoituksen turvaamiseksi, ettei eläkemaksuja kerättäisi eläkerahastoihin, vaan niillä rahoitettaisiin nykyisiä eläkkeitä.

⁸⁸ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

luvulla ja talousvaikeuksiensa takia myös yhtenä keskustan jäsenjärjestönä vuosien 1982 ja 1986 välillä.⁹¹

Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa puolue sai 0,6 prosenttia äänistä ilman kansanedustajapaikkoja. Vuoden 1996 kuntavaaleissa puolue sai 0,4 prosentin äänisaaliilla jopa 25 kunnanvaltuutettua, mikä oli lähes kaksi kertaa enemmän kuin muilla eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla yhteensä. Puolueen kannatus kuitenkin hiipui vuoden 1999 vaaleihin, jossa se sai ainoastaan 0,2 prosentin ääniosuudellaan 5 194 ääntä koko maassa.

Vuoden 1999 vaalien aikaan puolueella oli Olavi Borgin mukaan aiesopimus Nuorsuomalaisen puolueen kanssa yhdistymisestä. Suunnitelmat muuttuivat, kun Nuorsuomalaiset poistettiin omasta pyynnöstään puolurekisteristä epäonnistuneiden vaalien jälkeen. Liberaalinen Kansanpuoluekin poistettiin puolurekisteristä, mutta toiminta jatkui muutama vuosi myöhemmin nimellä Liberaalit. Uusi nimikään ei kuitenkaan tuonut menestystä.⁹²

Puolueen tavoitteet tiivistyivät vuonna 1994 hyväksytyssä periaateohjelman⁹³ ensimmäisissä sanoissa: ”*Kansalaisyhteiskunta * Yksilön vapaus * Perusturvallisuus*”. Puolue painottaa vallan kuuluvan kansalaisille ja kannattaa kansanvallan lisäämistä. Yhteiskunnan rooliksi jää ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito. Yhteiskunnan turvaama perustulo kannustaisi ihmisiä omatoimisuuteen ja yritteliäisyyteen. Ihmiset ja organisaatiot voisivat vapaasti tehdä omia valintojaan, mikä edistäisi kekseliäisyyttä ja voimavarojen kohdentumista. Työttömyyden tukemisen sijasta varat pitäisi käyttää työllistäviin toimiin. Kansanvallan, tasa-arvon ja markkinatalouden lisäksi puolue kannattaa kulttuurin vapautta, kestävää kehitystä sekä osallistumista yhdentymiskehitykseen Euroopan kanssa ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Mediassa puolue oli eniten esillä talouteen ja byrokratian vähentämiseen liittyen. Yleisradion vaalikeskustelussa⁹⁴ juontaja Seppo Toivonen kysyi puolueen puheenjohtajalta Altti Majavalta puolueen laskelmista lisätä 100 000 työpaikkaa yksityissektorin palvelualueille. Majava tarjosi säännösten ja menettelytapojen selkeyttämistä ja yksinkertaistamista, jotta pienyrityksiä olisi helpompi perustaa. Toinen juontaja Riikka Uosukainen kyseenalaisti puolueen toimet byrokratian poistamisesta. Uosukaisen mukaan puolueen ehdotus yhdistää kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö yhdeksi mammuttiministeriöksi ei vähentäisi byrokratiaa.

⁹¹ Borg 2006, 23–27.

⁹² Borg 2006, 23–27.

⁹³ Liberaalisen Kansanpuolueen periaateohjelma, 1994.

⁹⁴ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

Keskustelun aikana Majava kannatti pääomavirtojen liikettä Suomeen. Hänen mukaansa Nokia ei olisi saavuttanut vahvaa asemaansa ilman pääomavirtojen siirtymistä. Poliitikolle poikkeuksellisesti hänelle ei ole niin suurta merkitystä ovatko työpaikat Suomessa vai ulkomailla, sillä työllisyys on paikasta huolimatta myönteinen asia. Vaikka puolue haluaa pienentää valtion roolia, niin Majava ei kuitenkaan ilmoittanut leikkauskohteita niistä kysyttäessä. Hänen mielestään työllisyyden kohentamisella voidaan lisätä valtion tuloja ja siten vähentää leikkaustarvetta.

Majava painotti keskustelussa ministerin tehtävien vaativan myös osaamista ja kyseenalaisti sen hyödyllisyyden valtion taloudelle, että valtiovarainministerinä on ollut koneinsinööri. Hän perusteli väitettään sillä, että ministerin täytyy ymmärtää virkamiesten kieltä ja omasta pätevyydestään kysyttäessä vastasi, että hänen oma virkamiestaustansa työvoimaministeriöstä olisi eduksi. Hän painotti talouspolitiikasta vastaavien ministereiden ammattitaidon tärkeyttä myös Helsingin Sanomissa kritisoidessaan entistä valtiovarainministeriä Iiro Viinasta.⁹⁵

Mediassa käsiteltiin myös puolueen pitkää historiaa ja menneitä menestyksiä. Yleisradion vaalikeskustelussa puolueen puheenjohtaja Altti Majava väisti vastuutaan menneisyyden virheistä ja vastasi olevansa puolueessaan uusi tulokas. Hän uskoi puolueen tulevan vahvana takaisin, virheistään oppineena. Puolueensa historian talousongelmista Majava kertoo, että 1980-luvulla puolue joutui markkinavoimien vaikutuksen kohteeksi ja puolue on hänen mukaansa ottanut oppia, ettei vaalityötä rahoiteta enää velkarahalla, vaan lähinnä talkoovoimin.

Helsingin Sanomien puolue-esittelyssä muisteltiin puolueen menestyksestä historiaa kuvailemalla seinällä olevia tauluja Ståhlbergista ja Rytistä. Liberaalisen kansanpuolueenkin kuvailtiin olevan historiallisissa vaaleissa, sillä puolue oli yhdistymässä Nuorsuomalaisen kanssa vaalien jälkeen. Puolueen historia kantaa myös tulevaisuuden uskossa, kun puheenjohtaja Majava kertoo liberaalien haluvan palata vastuunkantajiksi.⁹⁶

Puolue oli vaalien aikaan esillä lähinnä talouteen liittyvissä kysymyksissä, eikä puolue ollut esillä esimerkiksi kansanvallan tai yksilön vapauksien lisäämisen osalta. Eduskunnan ulkopuolisille puolueille harvinaisesti puolue oli EU- ja Nato-myönteinen. Omissa puheenvuoroissaan Majava toikin esiin puolueen myönteisen suhtautumisen kansainvälisyyteen.⁹⁷

Lisäksi vaalien jälkeinen yhdistyminen Nuorsuomalaisen kanssa nousi esiin Helsingin Sanomissa ja Ylen vaalikeskustelussa. Yhdistymistä ei lopulta tapahtunut, kun Nuorsuomalaiset lopetti toimin-

⁹⁵ *Helsingin Sanomat*, 17.03.1999, ”Majava: Iiro Viinainen teki palveluksen”.

⁹⁶ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Viimeistä kertaa omillaan”.

⁹⁷ *Helsingin Sanomat*, 13.03.1999, ”Altti Majava: Maakin tarvitsee ’palovakuutuksen’”.

tansa. Yhdistymisaikeista olisi kuitenkin voinut uutisoida ja tiedottaa äänestäjille paljon useammin. Sanomalehdissä siitä mainittiin vaaleja edeltävän kuukauden aikana ainoastaan kerran.

Helsingin Sanomat julkaisi puolueen poliittisiin tavoitteisiin liittyen kolme uutista, mutta muuten näkyvyys oli Ylen vaalikeskustelua lukuun ottamatta vähäinen. Helsingin Sanomat mainitsi puolueen lyhyesti kolme kertaa, kun se analysoi vaalipiirien tilannetta eri puolilla Suomea. Puolue saikin poliittisille tavoitteilleen näkyvyyttä ainoastaan näissä kahdessa lähteessä. Iltapäivälehdissä puoluetta ei mainittu tarkastelujakson aikana kertaakaan.

Luonnonlain puolue

Vuonna 1994 puolurekisteriin merkitty Luonnonlain puolue (LLP) poikkeaa muista puolueista politiikan ydinkysymyksissä. Puolue tavoittelee tietoisuuslähtöistä politiikkaa, jossa pyritään kasvattamaan kansalaisten yhteistä tietoisuutta muun muassa meditoimalla. Puolueen keskeiset aatteet ovat peräisin Maharishi Mahesh Yogin kehittämästä transsendenttisesta meditaatiosta. Vastaavia puolueita oli perustettu noin 80 eri maahan, lähinnä läntiselle pallonpuoliskolle. Lähes kaikki puolueen 100–150 jäsenestä olivat myös kansanedustajaehdokkaana vuosien 1995 ja 1999 vaaleissa.⁹⁸

Ensimmäisissä eduskuntavaaleissaan 1995 puolueella oli ”huhuamaine” ja Tampereen yliopiston tutkijan Sami Borgin mielestä puolueella ei ollut mitään tekemistä politiikan kanssa: ”*Puolueen päivänselvä tarkoitus on markkinoida omaa ideologiaansa, joka ei ensi sijassa ole mikään poliittinen ideologia. Näköjään helpoin tapa saada julkisuutta on perustaa puolue, saa täysin ilmaista mainosta asialleen.*”⁹⁹

Maineestaan, poliittisesta agendastaan tai muista syistä johtuen puolue ei menestynyt vaaleissa. Se ei saanut puolueen olemassaolon aikana yhtään kansanedustajaa eikä edes kunnallisvaltuutettuja. Vuonna 1999 se keräsi enää toiseksi vähiten ääniä kaikista puolueista. Puolue poistettiin puolurekisteristä vaalien jälkeen, eikä toimintaa enää jatkettu.

⁹⁸ Mickelsson 2015, 285–286.

⁹⁹ *Helsingin Sanomat*, 15.01.1995, ”Eduskuntaan vaikka lentäen”.

Luonnonlain puolueen vuoden 1999 eduskuntavaaliohjelmasta¹⁰⁰ selviää heti alkuun puolueen tavoite: ”*Vedalaista politiikkaa¹⁰¹ maailmanlaajuisesti.*” Heidän mielestään yhden maan sisällä vaikuttavien puolueiden aika on ohi ja kansainvälisten ongelmien käsittelemiseen tarvitaan ”*maailmanlaajuisista poliittista voimaa.*” Puolue ehdottaa siirtymistä talouskeskeisestä politiikasta tietoisuuslähtöiseen politiikkaan, pohjautuen vedatietoon. Tällöin ihmiset valjastaisivat maailmankaikkeuden eli Luonnon älykkyyden ihmisten käyttöön ja edistävät luonnon ja yhteiskunnan kehitystä.

Tämän pohjalta Luonnonlain puolue määrittää kantansa perinteisiin poliittisiin kiistakysymyksiin. Vedalaisilla menetelmillä syntyy säästöjä, kun yhteiskunta kukoistaa, talous tervehtyy ja sairaudet sekä rikollisuus puolittuvat. Muut askeleet kohti Kukoistavaa Suomea ovat sotien ennaltaehkäisemisen, uudet opetusmenetelmät, puhdas ruoka, rakennusten kaavoittaminen pääilmansuuntien ja aurin-
gonvalon mukaisesti, saasteeton ympäristö, kulttuuri- ja perhearvojen vahvistaminen sekä Suomen hallintomallin muutos. Hallintolain muutos tarkoittaa ristiriidatonta politiikkaa, kun hallinnon käyttöön otetaan vedalaisia periaatteita ja maan perustuslaki saa tukea kosmiselta perustuslailta. Mikään osa kansasta ei jää oppositioon, kun kaikki puolueet toimivat harmonisesti samassa hallituksessa.

Lisäksi puolue kannattaa valtion ylläpitämää työttömistä koottua ryhmää, joka harjoittaa Transsendenttista Meditaatiota ja joogalentotekniikkaa. Tämä tukiryhmä poistaa yhteistä stressiä ja luo ”*harmoniaa Suomen kollektiiviseen tietoisuuteen.*” Tällaisilla ”stressinpesukoneilla” on puolueen mukaan muualla onnistuttu vähentämään rikollisuutta, ratkaistu sotilaallisia konflikteja ja edistetty myönteisiä kehityssuuntia yhteiskunnassa. Puolue yrittää vakuuttaa äänestäjät stressinpesukoneiden toimivuudesta erittelemällä aiheeseen liittyviä tutkimuksia eri tiedejulkaisuissa.

Kukoistava Suomi saavutetaan puolueen mukaan sijoittamalla ainoastaan yksi prosentti valtion budjetista ”*vedalaiseen, tietoisuuteen pohjautuvaan politiikkaan.*” Tällöin muut puolueet voivat jatkaa 99 prosentilla valtion budjetista vanhaa ongelma- ja talouskeskeistä politiikkaansa. Luonnonlain Puolue yrittää tällä tavoin erottautua kaikista muista puolueista.

Uudenlainen politiikan tekotapa ja muista puolueista erottautuminen ei kuitenkaan vaikuttanut puolueen mediahuomion määrään. Sanomalehdissä puolue ei saanut poliittisille tavoitteilleen huomiota kuin ainoastaan kerran, minkä lisäksi puolue mainittiin yksittäisiä kertoja, usein pilkallisesti.

Puolueen agenda puheenjohtaja Timo Lahtinen pääsi esittelemään paremmin Yleisradiossa, sillä hän

¹⁰⁰ Luonnonlain puolueen eduskuntavaaliohjelma, 1999.

¹⁰¹ Puolue määrittää Vedalaisen politiikan seuraavasti: ”*VEDA tarkoittaa kokonaisvaltaista tietoa Luonnonlaista, maailmankaikkeuden eli Luonnon älykkyydestä ja sen organisoivasta voimasta, joka hallitsee suvereenisti koko maailmankaikkeutta ja on myös läsnä syvällä tajunnassamme. Vedalainen politiikka perustuu käytännön ohjelmiin, joiden toimivuus on todettu tieteellisesti sadoilla tutkimuksilla.*”

esiintyi kahdessa televisioidussa Yleisradion vaalikeskustelussa. Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden keskustelun lisäksi hän osallistui suureen vaalikeskusteluun, jossa olivat paikalla myös kaikki eduskuntapuolueet.

Eduskunnan ulkopuolisten puolueiden keskustelussa¹⁰² juontajat kyseenalaistivat Lahtisen ja puolueen sanomaa, mutta Lahtinen kuitenkin toi selkeästi esille, millaisen vaihtoehdon puolue tarjoaa politiikkaan. Heti ensimmäiseen kysymykseen vastattaessa Lahtinen kertoi, että Suomen tärkein mielitekijä ei ole Paavo Lipponen tai kukaan muukaan poliitikko, vaan ”[K]ansan tajunta, Suomen kansalaisten viisaus.”

Seuraavissa puheenvuoroissaan Lahtinen tuo esiin, että puolueen lähtökohta politiikkaan on täysin erilainen kuin muilla:

”[L]uonnonlain puolue toimii eri periaatteilla. Normaalisti politiikassa joku henkilö keksii jonkun ajatuksen ja ajaa sen läpi. Luonnonlain puolueen ohjelma perustuu ikäikäiseen perinnetietoon, joka on ollut vuosituhansia voimassa.

— —

Meillä on aika laaja yhteiskunnallinen uudistusohjelma ja me pystymme näyttämään keinot työttömyyden poistamiseen ja haluamme puolittaa sairaudet ja vähentää rikollisuutta. Me tehdään tietoisuuskeskeistä politiikkaa talouskeskeisen politiikan tilalle. Eli tämä lähtökohta on täysin eri mitä nykyisessä politiikassa.”

Lahtinen pääsi edustamaan Luonnonlain puoluetta myös Ylen suureen vaalikeskusteluun¹⁰³, jossa olivat mukana kaikki eduskuntapuolueet. Hänelle annettiin kaksituntisen keskustelun aikana yhteensä kuusi puheenvuoroa, joissa hän kertoi ytimekkäästi puolueensa tavoitteista ja erottautui selkeästi muista puolueista ja yleisestä politiikan tekotavasta. Avauspuheenvuorossaan Lahtinen painottaa, ettei politiikkaa pitäisi tehdä talouden, vaan luonnonlakien näkökulmasta.

Lahtinen tarjoaa ratkaisun kansalaisten politiikkaan kyllästymiselle ehdottamalla uudenlaista politiikan ajattelutapaa. Hän kertoo, että vanhan valtakeskeisen politiikan ongelma on se, että siinä ajatellaan hallituksen johtavan kansaa. Lahtisen mukaan maata johtaa todellisuudessa kansan kansallinen tietoisuus. Systemaattinen huomion kohdistaminen kansan kollektiivisen tietoisuuden nostamiseen on hänen ratkaisunsa poliittisesta umpikujasta pois pääsemiseen. Hän ei suoraan haasta muiden näkemyksiä ja väittele heidän kanssaan, vaan esittää puheenvuorojensa aikana vaihtoehdon kaikkien

¹⁰² Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

¹⁰³ Yleisradion suuri vaalikeskustelu 18.03.1999.

muiden politiikalle. Hän tiivistää puolueensa tarjoaman vaihtoehdon viimeisessä puheenvuorossaan, kun hän kertoo, että politiikassa tarvitaan vähemmän lakeja ja enemmän sisäistä viisautta.

Luonnonlain puolue on eduskunnan ulkopuolisista puolueista selkeästi huomiota herättävin. Meditaatio, joogalennot ja stressinpesukone ovat poliittisiin ongelmiin sellaisia ratkaisuja, joista ei yleensä keskustella. Puolue ei kuitenkaan herättänyt sanomalehdissä huomiota poliittisille tavoitteilleen. Puolue oli vaalien naurunaihe etenkin Yleisradion vaalikeskusteluissa, joissa toimittajat suhtautuivat puolueen tavoitteisiin epäilevästi ja pilkallisesti. Lahtinen onnistui kuitenkin esittämään puolueensa tavoitteet selkeästi ja erottautui muiden puolueiden ehdokkaista.

Tavoitteet leimattiin lehdistössä epäuskottaviksi, eikä puolueen tavoitteita esitelty kunnolla kuin kerran. Helsingin Sanomien puolue-esittelyssä haastateltiin puolueen puheenjohtajaa Lahtista, joka oli omien sanojensa mukaan tyytyväinen siitä, että puoluetta kutsutaan joogalentäjien puolueeksi. Puolueen esittelyssä kerrotaan puolueen tavoitteista poistaa työttömyys stressinpesukoneen avulla, julkisten rakennusten sisäänkäyntien rakentamisesta itään päin, geeniruoan kieltämisestä, sataprosenttisesti luomuruokailusta Suomessa sekä rikollisuuden ja sairauksien puolittamisesta.¹⁰⁴

Täysin erilaisesta politiikan tekotavasta ei uutisoitu edes iltapäivälehdissä käytännössä ollenkaan, vaikka puolueen ohjelmasta olisi voinut keksiä useammankin huomiota herättävän uutisen. Puheenjohtaja oli myöskin ainoa henkilö, joka sai valtakunnallista huomiota mediassa. Puolueella oli eduskunnan ulkopuolisista puolueista toiseksi eniten ehdokkaita, mutta yksikään heistä ei hakenut tai saanut mediahuomiota tutkimuksen aineistoon kuuluneissa medioissa.

Rauhan ja Sosialismin puolesta – Kommunistinen Työväenpuolue

Vuonna 1988 vastoin Neuvostoliiton ohjeita perustettu ja 1989 puolurekisteriin rekisteröity Rauhan ja Sosialismin puolesta – Kommunistinen Työväenpuolue (KTP) julisti olevansa vuonna 1918 perustetun Suomen Kommunistisen Puolueen seuraaja. Puolueen taustalla on SKP:n vähemmistölinja, joka pettyi puolueen äänenkannattajan Tiedonantajan tuesta Mihail Gorbatshevinkin uudistuksille Neuvostoliitossa.¹⁰⁵

Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa Kommunistinen työväenpuolue ei saavuttanut kansanedustajapaikkaa ja sai 4 784 ääntä sekä 0,2 prosentin ääniosuuden. Vuoden 1996 kunnallisvaaleissa puolue asetti

¹⁰⁴ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Stressinpesukone pesisi pois työttömyyden”.

¹⁰⁵ Paastela 2006, 208.

131 ehdokasta, joista valittiin kunnanvaltuustoon kolme henkilöä. Vuoden 1999 vaaleissa puolue sai kuitenkin enää ainoastaan 0,1 prosenttia äänistä.

Puolueen tavoitteet vuoden 1998 poliittisessa tavoiteohjelmassaan¹⁰⁶ olivat taluspainotteisia. Tavoitteet koskevat muun muassa työajan lyhennystä, alimman palkan suuruutta ja täystyöllisyyden tavoittelua. Tavoiteohjelmassa on protektionistinen henki, sillä EU:sta ja EMU:sta irtautumisen lisäksi puolue haluaa kotimaisten investointien elvyttämiseksi rajoittaa ”*tavaroiden ja palvelusten kansantaloudelle vahingollista liikkumista*” ja asettaa pääomien maastaviennille 22 prosentin arvonlisäveron ja erikoisluvan. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta puolue haluaa lopettaa yhteiskunnan militarisoinnin, sanoa irti rauhankumppanuussopimuksen Naton kanssa ja kieltää kansalaisten lähettämisen sotilaallisiin tehtäviin Suomen ulkopuolelle.

Pienituloisten ihmisten auttamiseksi puolue haluaa alentaa asuntojen vuokria, muuttaa kunnallisveron progressiiviseksi ja asettaa verottoman 4 500 markan perustulon. Lisäksi puolue tavoittelee esimerkiksi pääomatulojen verotuksen korottamista 43 prosenttiin ja eduskuntapuolueiden puoluetukijärjestelmien purkamista. Tavoiteohjelmansa puolue päättää painottamalla työväen ja pienituloisten aseman parantamista sosialismin avulla. Puolue ei herättänyt tunteita vaalikampanjan aikana, vaikka vaaleissa olisi ollut mahdollisuus äänestäjien protestimielialan hyödyntämiseen. Puolueen mediahuomio keskittyi lähinnä talouteen, kuten sen tavoiteohjelmakin.

Yleisradion vaalikeskustelussa¹⁰⁷ puolueen puheenjohtaja Hannu Harju väisti juontaja Seppo Toivosen kysymyksen toisesta yleisestä aiheesta, josta puolue oli mediassa esillä, kahden kommunistisen puolueen yhdistymisestä: ”*Me perustimme Kommunistisen Työväenpuolueen jo vuonna 1988 jatkaamaan kommunistien toimintaa tässä maassa ja meillä on nyt kymmenen vuotta vanha puolue. Olemme esittäneet poliittisen ohjelman myös tähän vaaleja varten ja sille on olemassa kansan enemmistön tuki ja ne edut ja oikeudet toteutuvat meidän ohjelmassa.*”

Puolueen työllisyysohjelmasta kysyttäessä Harju halusi lisätä ihmisten ostovoimaa ja lisätä työllisyyttä kulutuksen kautta. Hän haluaisi jakaa rahat toisella tavalla ja rajoittaa pääomien liikettä ulkomaille. Pääomien liikkuvuutta pitäisi rajoittaa esimerkiksi irrottamalla Suomi Euroopan unionin jäsenyydestä. Muuten hän piti keskustelussa esillä muun muassa tulonjaon muutoksia ja perustulouudistusta. Viimeisessä puheenvuorossa kuultiin vielä puolueen tarjoama vaihtoehto Suomen poliittiselle järjestelmälle: ”*Yhteiskuntaan tarvitaan suunnitelmallisuutta, tarvitaan sosialistinen suunta. Kapitalistinen järjestelmä ei kykene ratkaisemaan näitä ongelmia, joita tässäkin maassa on.*”

¹⁰⁶ Kommunistisen Työväenpuolueen poliittinen tavoiteohjelma, 1998.

¹⁰⁷ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

Puolue keräsi kokonaisuudessaan selkeästi vähemmän huomiota kuin toinen kommunistisista puolueista. Mediahuomio myös keskittyi usein kysymykseen kahden kommunistipuolueen olemassaolosta. Puheenjohtaja Harjun mukaan puolue ei ole yhdistymässä SKP:n kanssa, vaikka toinen osapuoli olisikin siihen valmis. SKP on Harjun mukaan mukautumassa Suomen EU-jäsenyyteen ja hänen oma puolueensa on aidosti työväenluokan asialla ja Suomen ainoa todellinen kommunistinen vaihtoehto, jonka aatteellinen peruste on marxismi-leninismissä ja tieteellisessä sosialismissa.¹⁰⁸

Puolueen vähäinen mediahuomio näkyi myös kannatuksessa, joka oli vaaleissa pienin kaikista puolueista. Se ei onnistunut vakuuttamaan äänestäjiä tarjoamastaan vaihtoehdosta ja sen kannatusta heikensi luultavasti myös toinen kommunistinen puolue, jonka näkyvyys oli paljon suurempi.

Suomen Eläkeläisten Puolue

Suomen Eläkeläisten Puolue on perustettu jo vuonna 1985. Vuoden 1999 eduskuntavaalit olivat puolueelle jo neljännet. Suosio ei kuitenkaan noussut ajan myötä, vaan vähäinen kannatus laski vaalista toiseen. Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa puolue esitti potentiaaliaan ja keräsi 35 000 ääntä ja 1,2 prosentin ääniosuuden. Seuraavissa vaaleissa äänimäärä laski 11 000 ääneen ja vuonna 1999 äänisäällis oli enää 4481 ja ääniosuus 0,2 prosenttia.¹⁰⁹ Puolue ei ole saavuttanut kansanedustajapaikkoja ja se poistui puolurekisteristä jo vuoden 1991 vaalien jälkeen, mutta se on saanut vuosien varrella omia kunnanvaltuutettujaan.

Puolueen kannatusta rapautti sen hajaantuminen 1990-luvun vaihteessa. Henkilöriidat johtivat siihen, että puoluehallituksesta erotetut jäsenet perustivat Riippumattomat Sitoutumattomat Eläkeläiset Suomessa -puolueen (myöhemmin Eläkeläiset Kansan Asialla), joka kerkesi rekisteröitymään ja osallistumaan vuoden 1991 vaaleihin. Puolueet kilpailivat seuraavissa vaaleissa tasaväkisesti ja Suomen eläkeläisten puolue jäi siinä kilpailussa tappiolle, vaikka kumpikaan ei saanut 1990-luvun vaaleissa kuin yksittäisiä kunnanvaltuutettuja, eivätkä kansanedustajapaikat olleet lähelläkään.¹¹⁰

Suomen eläkeläisten puolueen tavoitteena on työn kautta ansaitun riittävän toimeentulon takaaminen kaikissa olosuhteissa. Työ onkin heidän ohjelmansa¹¹¹ tärkein teema, puolueen nimestä huolimatta.

¹⁰⁸ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Kahden kerroksen kommunisteja”.

¹⁰⁹ *Helsingin Sanomat*, 08.03.1995, ”Eläkeläisten äänistä kilpailee kaksi puoluetta Sekä Sep että Eka tavoittelevat runsaan 4 000 markan vähimmäiseläkettä”.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ Suomen Eläkeläisten Puolueen Vaali- ja tavoiteohjelma. Ohjelman vuosi ei ole tiedossa, mutta sen voi päätellä olevan vuodelta 1994, sillä ohjelmassa ennakoitaan Suomen liittymistä EU:n jäseneksi 1.1.1995 alkaen.

Puolue haluaa alentaa palkkaveroa ja eläkeläisten veroa. Verotuksen osalta lisärahoitusta kerättäisiin muualta, muun muassa harmaasta taloudesta ja veroparatiiseihin virtaavista rahoista. Verotusta kohdennettaisiin koneisiin ja robotteihin, mikä alleviivaa puolueen ajattelutapaa fyysisen työn merkityksestä.

Suomen eläkeläisten puolue pitää politiikassa tärkeimpänä asiana isänmaan ja sen kansalaisten yhteistä etua. Puolue kannustaa kaikkia, myös vähävaraisia, suosimaan kotimaista tuotantoa ja kotimaisia tuotteita. Jokaisen henkilön viiden prosentin kotimaisten tuotteiden käytön lisäys hyödyttäisi puolueen mielestä kansantaloutta useilla miljardeilla. Valtionkin pitäisi lisätä kotimaisia investointeja.

Poliitikkojen moraali asetetaan kyseenalaiseksi, samoin heidän kykynsä asettua kansalaisten asemaan. Puolue tarjoaa äänestäjilleen vaihtoehdon kritisoimalla ”lainlaatijoiden ja päättäjien” kokeuttomuutta ja elämäkokemuksen puutetta. Puolue myös arvostaa ”ns. maalaisjärkeä ja riittävää elämäkokemusta.” Yhteiskunnan moraali on puolueen mielestä heikentynyt, eivätkä viranomaiset ole tehneet tarpeeksi rikollisuuden estämiseksi. Puolueen ohjelmassa on myös epäluuloa poliittisia päättäjiä ja mediaa kohtaan:

”Poliittiset päättäjät ovat yhä useimmin alkaneet painostaa lääkäreitä ja hoitohenkilökuntaa asettamaan nuoret ja työikäiset eläkeläisväestön edelle, joskin lääkärit ovat kieltäytyneet oman etiikkansa mukaisesti noudattamasta näitä vaatimuksia.

— —

Nykyinen eläkesukupolvi ei jostain käsittämättömästä syystä ole ymmärtänyt tai tiennyt että esim. SEP on perustettu jo v. 1985 juuri heidän oikeuksiaan puolustamaan.

Eräänä syynä on lisäksi seikka, että vain aniharvoin puolueemme julkiset kannanotot ovat läpisseet eri tiedotusvälineitten verkostoa.”

Vaikka iltapäivälehdissä puhuttiin vaalien alla eläkeläisten protestista niin eläkeläispuolueet eivät saaneet mediahuomiota. Sanomalehdissä puolueen näkyvyys oli minimaalista. Puolueen agenda oli esillä ainoastaan Helsingin Sanomien puolue-esittelyssä. Mölsä perusteli puolueensa olemassaoloa sillä, etteivät valtapuolueet kuuntele eläkeläisiä ja heitä tarvitaan eduskunnan sisälle. Hän olisi myös ollut valmis yhdistämään molemmat eläkeläispuolueet ajan mittaan.¹¹²

Yleisradion vaalikeskustelussakin¹¹³ hän painotti, että eläkeläisten etujen ajamiseen tarvitaan oma

¹¹² *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Kaksin eläkeväen asialla”.

¹¹³ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

puolue eduskunnassa. Hänen mukaansa suurien puolueiden sisällä olevien eläkejärjestöjen neuvoja ei noudateta. Mölsä korosti vaalikeskustelussa eläkeläisten etuja ja kannusti kotimaahan luotuihin työpaikkoihin. Hän esitti palkka- ja eläketulojen verotuksen laskemista. Kysyttäessä tarkkoja lukuja hän arvioi, että kuukaudessa kahdesta kolmeensataan markkaa lisätuloja auttaisi pienipalkkaisia ihmisiä. Juontaja kysyi millä tavalla tämä miljardipanostus rahoitettaisiin, mihin Mölsä vastasi epävarmasti.

Molemmat keskustelussa olevat eläkeläispuolueet kannattavat matalatuloisten eläkeläisten aseman parantamista, mutta ero näkyy korkeatuloisten eläkeläisten kohdalla. Saara Mölsä ei hyväksy Sirkka Hämäläisen 60 000 markan eläkettä, mutta paheksuu sitä vain moraalien perusteella, eikä ehdota eläkkeelle maksimikattoa, kuten Eläkeläiset Kansan Asialla -puolueen puheenjohtaja Olavi Kaartinen.

Puolue ei lopulta tarjonnut äänestäjilleen selkeää vaihtoehtoa. Puheenjohtaja Mölsä tarjosi julkisuudessa säästökohteita sieltä täältä empien. Ohjelmassaankin puolue supistaisi valtion menoja ”*riittävän tehokkaasti mutta oikeudenmukaisesti.*” Venäjää kohtaan puolue on sekä epäileväinen että toiveikas, eikä oikeastaan linjaa mitään: ”*Lisäksi Suomen pitkä maaraja ja osittain merellinenkin Venäjään nojaten saattaa tuottaa vaikeuksia, joskin myös myönteisiäkin itänaapurimme poliittisesta ja taloudellisesta kehityksestä riippuen. Kuitenkaan mihinkään ennenaikaisiin kuvitelmiin ei ole aiheellista syyllistyä.*” Puolueelta puuttuivat selkeät ja konkreettiset vaihtoehdot, joilla herätettäisiin mielenkiintoa. Se vaikuttikin vain luottavan siihen, että eläkeläiset äänestäisivät eläkeläispuoluetta.

Suomen Kommunistinen Puolue

1900-luvulla toiminut Suomen Kommunistinen Puolue ajautui konkurssiin vuonna 1992, mutta puolueen toimintaa päätettiin jatkaa vuoden 1994 edustajakokouksessa. Vanhan puolueen velkoja ei haluttu ottaa uuden puolueen kontolle, joten puolue kikkaili yhdistyksen perustamisen kanssa. Lopulta urheiluseura Pakinkylän Veljet otti nimekseen Suomen Kommunistinen Puolue ry ja puolue merkittiin puolurekisteriin vuonna 1997.¹¹⁴

Kommunistinen työväenpuoluekin ilmoitti olevansa entisen Suomen kommunistisen puolueen seuraaja. Puolueiden välillä oli kuitenkin eroja. SKP:llä on globaalimpi näkökulma ja se kritisoi vuoden 1994 ohjelmassaan Neuvostoliiton toimintaa, muun muassa valtiollista byrokratiaa ja Stalinin ajan terroria. Neuvostoliiton hajoaminen osoitti puolueen mukaan myös kansanvallan ja yksilönvapauden

¹¹⁴ Paastela 2006, 208; Mickelsson 2015, 291.

merkityksen. KTP taas tukeutui vanhaan kommunistiseen retoriikkaan ja heidän ohjelmansa oli polarisoivampi kuin SKP:n.¹¹⁵

Vuonna 1999 olivat uuden puolueen ensimmäiset eduskuntavaalit. Menestys ei riittänyt kansanedustajapaikkaan, vaikka puolue sai 20 442 ääntä ja 0,8 prosenttia äänistä. Puolueen äänimäärä oli kaksi kertaa enemmän ääniä kuin minkään muun eduskunnan ulkopuolisen puolueen. Puolueen vaalibudjetti oli 450 000 markkaa, mikä oli myös eduskunnan ulkopuolisista puolueista selkeästi suurin.¹¹⁶

Puolueen vuonna 1994 laadittu yleisohjelma¹¹⁷ kertoo maailman tilasta kommunistisen puolueen näkökulmasta. Alussa kysytään dramaattisesti, onko ihmiskunta menossa kohti perikatoa, minkä jälkeen kerrotaan Suomen sen hetkisestä tilanteesta osana kapitalistista maailmaa. Lopuksi SKP tarjoaa oman vaihtoehdonsa ja luo kuvan itsestään tulevaisuuden puolueena. Puolue keskittyy ihmisten poliittisen osallistumisen kannustamiseen, talouspolitiikkaan, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä ympäristöpolitiikkaan.

Kansanvaltainen yhteiskunta, ankara kamppailu suuren rahan valtaa ja oikeistoa vastaan, kansalaisliikkeet ja luokkataistelu: tällaisten aiheiden kautta puolue kannustaa kansanvaltaiseen taisteluun kapitalismia vastaan. Se haluaa muuttaa ihmisen välineestä politiikan tekijäksi ja tarkoitukseksi. Se haluaa vahvistaa kansalaisyhteiskunnan vaikutusvaltaa muun muassa siirtämällä valtaa eduskunnalle ja toteuttamalla puolueiden ja järjestöjen päätöksenteon demokraattisuutta.

Maailman epäkohdat ja kurjuus laitetaan kapitalismin syyksi: ”*[Kapitalismi] on alistanut ihmisen ja luonnon yksityisen voitontavoittelun välikappaleiksi. Kapitalismi on kyvytön ottamaan huomioon ihmisen, yhteiskunnan ja maailmanlaajuisen kehityksen tarpeita kokonaisuutena. Se on luonut valtaiset väkivallan ja tuhon voimat.*”

Kapitalismin kehitys on puolueen mukaan johtanut pääoman ja tuotannon keskittymiseen ja monopolisoitumiseen. Suuren rahan markkinoiden kerrotaan vievän monilta ihmisiltä mahdollisuuden kunnolliseen elämään. Puolue puolustaakin julkista sektoria oikeiston hyökkäyksiä vastaan. Suuren rahan valta heikentää kansan suuren enemmistön etuja, pyrkimyksiä ja toiveita.

Puolueen päämääränä on ”*kansallinen itsemääräämisoikeus, tasavertainen kansainvälinen yhteistyö ja maailmanlaajuinen solidaarisuus.*” Kansainvälinen yhteistyö ei kuitenkaan onnistu Euroopan unionin kautta, sillä unionin yhdentymiskehitys kietoo valtion ja suurpääoman voimat ylikansallisella

¹¹⁵ Mickelsson 2015, 291–292.

¹¹⁶ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, sanomalehden sivulla A7.

¹¹⁷ Suomen kommunistisen puolueen ohjelma, 1994.

tasolla. Lisäksi unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikka alistaa Suomen turvallisuusedut puolueen mielestä suurvaltapolitiikalle. Suomen pitäisi pysyä poissa sotilasliitoista sekä kehittää hyviä yhteistyösuhteita Pohjolaan Itämeren alueelle ja Venäjään. Välittöminä toimina valtiontalouden parantamiseksi puolue esittää muun muassa kattavaa perusturvajärjestelmää, julkisten palveluiden kehittämistä ja kuuden tunnin työpäivää. Verotusta korotettaisiin yrityksille ja suurituloisille ja samalla kevennettäisiin pieni- ja keskituloisten verotusta.

Mediassa puolue sai eduskunnan ulkopuolisista puolueista selkeästi eniten huomiota. Puolueen puheenjohtaja Yrjö Hakanen osallistui Luonnonlain puolueen puheenjohtajan tavoin kahteen Yleisradion vaalikeskusteluun, minkä lisäksi puolue sai myös lehdistössä enemmän huomiota kuin muut puolueet.

Hakanen kritisoi julkisuudessa usein hallituksen talouspolitiikkaa. Parhaiten tämä tulee esille, kun hän pääsi Yleisradion suuressa vaalikeskustelussa¹¹⁸ debatoimaan valtiovarainministeri Sauli Niinistön kanssa tuloerojen kasvusta Suomessa. Debatissa hän kritisoi hallituksen talouspolitiikkaa siitä, että se kannustaa ainoastaan suurituloisia ja leikkaa samalla julkisista palveluista. Kommunistisen puolueen puheenjohtajan ja kokoomuslaisen valtiovarainministerin näkemyserot tiivistyivät siihen, että Hakanen kannatti rikkaiden korkeampaa verotusta ja vähävaraisiin panostamista, kun taas Niinistö kannatti matalampaa verotusta korkeampien verotulojen toivossa.

Samassa keskustelussa Hakanen keskusteli lyhyesti myös pääministeri Paavo Lipposen kanssa. Hakanen kritisoi Suomen sitoutumista EU:n talous- ja rahaliittoon ja sen valtion talouspolitiikkaa rajoittamaan vakaussopimukseen. Lipponen vastasi kritiikkiin kertomalla, että asuntolainojen korot ovat puolittuneet Suomen talouspolitiikan vakauden takia. Hakanen painotti muissa puheenvuoroissaan tulonjaon oikeudenmukaisuuden edistämistä ja työajan lyhentämistä sekä kritisoi valtiontalouden leikkauslinjaa. Hän yritti kanavoida vaalien protestihenkeä kritisoimalla vaalikeskustelujen tylsyyttä ja hallituspuolueiden sekä pääoppositiipuolue Keskustan samankaltaisuutta. Hänen mielestään vaaleissa on kolme tärkeää kysymystä, joihin hänen puolueensa tarjoaa vastauksen: radikaalit keinot työttömyyden nujertamiseen, köyhyyden lisääntymisen torjuminen ja kysymys Natoon liittymisestä.

Hallitusta kritisoimalla hän asetti puolueensa vaalien aidoksi vasemmistolaiseksi vaihtoehdoksi. Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelussa¹¹⁹ hän väitti, etteivät hallituksen vasemmistopuolueet SDP ja Vasemmistoliitto ole aitoja vasemmistopuolueita, vaan ne ovat siirtyneet oikeistolaisen politiikan kannalle.

¹¹⁸ Yleisradion suuri vaalikeskustelu 18.03.1999.

¹¹⁹ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

Hakanen ei perustele talouspolitiikkaa yritysten näkökulmasta, vaan toteaa, etteivät talouskasvu ja markkinoiden vapaus ratkaise työttömyyttä. Nokian menestystarina on Hakasen mukaan hyvä esimerkki julkisten palvelujen ja yhteiskunnan kehittämisen tärkeydestä. Hän kritisoi johtajille ja ulkomaalaisille omistajille maksettuja suuria optioita ja osinkoja. Hän ei tunnusta markkinoiden yhteyttä suomalaisen yhteiskunnan vaurauteen ja syyttää poliitikkoja siitä, että he ovat luovuttaneet valtaansa yksityisille yrityksille.

Sanomalehdissä Suomen kommunistinen puolue sai eduskunnan ulkopuolisista puolueista eniten huomiota poliittisille mielipiteilleen. Puolue oli ainoa, jonka vaalitavoitteista julkaistiin uutisia myös muista eduskunnan ulkopuolisista puolueista erillään. Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat uutisoivat puolueen tavoittelemasta kuudesta kansanedustajapaikasta ja puolueen listoilla olevista vasemmistoliiton jäsenistä, jotka ovat olleet tyytymättömiä vasemmistoliiton toimintaan eduskunnassa.¹²⁰ SKP oli lehdistössä esillä muun muassa rikkaiden verotuksen kiristämisestä, minimipalkasta ja kohtuuhintaisesta asumisesta. Puheenjohtaja Hakanen kritisoi hallituspuolueita leikkauksista, hyvätuloisten verohelpotuksista ja armeijan varustamisesta Nato-kelpoiseksi. Naisten päivänä hän arvioi työajan lyhentämisen parantavan sukupuolten välistä tasa-arvoa.¹²¹

Iltalehden viikkolehdessä SKP:n 18-vuotias ehdokas Tanja Pelttari sai aukeaman verran huomiota vaalien nuorimpana ehdokkaana. Pelttari, joka toimi EU-kriittisten nuorten puheenjohtajana ja jäsenenä myös Suomen Rauhanpuolustajissa, kritisoi ylikansallisten yritysten liian suurta valtaa ja vastusti Suomen liittymistä sotilasliittoon. Hän kannatti puolueen ohjelman mukaisesti perusturvaa kaikille.¹²²

Puolueen puheenjohtajan ja Pelttarin lisäksi myös kansanedustajaehdokas Asser Siuvatti sai itselleen mediahuomiota, kun hänen vaatimuksensa eläkkeiden korottamisesta nostettiin Helsingin Sanomien ”Vaalipuheita” -osioon.¹²³ Yksittäisten kansanedustajaehdokkaiden julkisuus oli vaalien alla hyvin harvinaista pienten puolueiden osalta. SKP:n kolmen ehdokkaan julkisuuteen pääsy oli joukon poikkeus.

Kommunistisella puolueella oli teoriassa hyvät mahdollisuudet nousta eduskuntaan. Heillä oli yli 400 000 markan vaalibudjetti, joka ei jäänyt paljon pienimpien eduskuntapuolueiden budjetista.

¹²⁰ *Ilta-Sanomat*, 13.03.1999, ”Hakanen kalastelee tyytymätöntä ay-väkeä”; *Helsingin Sanomat*, 23.02.1999, ”Skp tavoittelee kuutta paikkaa eduskuntavaaleissa – Vasemmistoliitto aikoo erottaa Skp:n listoille menneet jäsenensä”.

¹²¹ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Kahden kerroksen kommunisteja”; *Helsingin Sanomat*, 13.03.1999, ”Yrjö Hakanen: Uusia leikkauksia valmistellaan”; *Helsingin Sanomat*, 08.03.1999, ”Hakanen: Hakalehto: Nato-intoilu on turvallisuusriski”.

¹²² *Iltalehti*, 27.02.1999, ”Vaalien vanhin ja nuorin kohtasivat”.

¹²³ *Helsingin Sanomat*, 14.03.1999, ”Siuvatti vaatii korotuksia eläkkeisiin”.

Heillä oli eduskunnan ulkopuolisista puolueista eniten ehdokkaita ja he saivat eniten näkyvyyttä. Puolueella oli pitkä historia takanaan ja sitä kautta tunnettuutta. Protestivaalien alla hallituksen talouspolitiikan kritisointi ja oman selkeän vaihtoehdon esittäminenkään eivät auttaneet, eikä puolue saanut kerättyä vaalien protestihenkeä itselleen.

Vapaan Suomen Liitto

Vapaan Suomen Liitto on perustettu 1994 pitkälti ajamaan Suomen irtautumista Euroopan unionin jäsenyydestä. Puolueen ydinjoukko on keskustalaista perua, jotka hoitivat keskustataustaisen Keijo Korhosen presidentinvaalikampanjaa vuonna 1994. Suomen pitkäaikainen ulkopoliittinen vaikuttaja Korhonen oli myös mukana puolueen toiminnassa.¹²⁴ Puoleen aikaisempi nimi oli ”Uusi kansallinen keskusta”, mutta yhdistysrekisteri hylkäsi sen, kun UKK viittasi liiaksi Suomen Keskusta -puolueen nimeen.¹²⁵

Korhosen presidentinvaalikampanja ja vuosien 1994–1995 kiihkeä EU-keskustelu ei kuitenkaan siivittänyt puoluetta menestykseen. Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa puolue sai yhden prosentin kannatuksen ja vajaat 30 000 ääntä, mikä ei riittänyt kansanedustajapaikkaan. Seuraavan vuoden kunnallisvaaleissa puolue sai kuusi kunnanvaltuutettua ja vuoden 1999 eduskuntavaaleissa puolue sai enää kolmanneksen edellisten eduskuntavaalien äänimäärästään ja 0,4 prosentin kannatuksen.

Vuoden 1999 eduskuntavaaliohjelmassaan¹²⁶ Vapaan Suomen liitto julisti 22 tavoitettaan tuleviin vaaleihin. Ensimmäisenä puolueen tavoitteena on ”*tasa-arvoon perustuva, ihmisläheinen ja oikeudenmukainen yhteiskunta, joka turvaa tulevienkin sukupolvien elämisen mahdollisuudet.*” Seuraavaksi painotetaan Suomen itsenäisyyden, laillisuuden ja kansanvallan palauttamista sekä oman rahan säilyttämistä. Näihin tavoitteisiin päästäisiin irtautumalla Euroopan unionista.

Ohjelma sisältää muilta osin lähinnä talouteen ja ihmisten toimeentuloon liittyviä tavoitteita, joita puolue yrittää saavuttaa. Eroamalla EU:sta valtio saisi vahvemman otteen taloudestaan. Sen jälkeen Suomen pitäisi VSL:n mukaan pysäyttää pääomapakko ja rajoittaa markkinoiden toimintaa. Kansalaisten toimeentulo pitäisi turvata sosiaalisesti oikeudenmukaisella perustulojärjestelmällä, joka rohkaisisi myös toimeliaisuuteen. Valtion vankan otteen kaipuuta kuvaa myös tavoite jokaiselle ihmi-

¹²⁴ *Helsingin Sanomat*, 19.06.1994, ”Vapaan Suomen Liitto tähtää eduskuntavaaleihin”;

Helsingin Sanomat, 19.01.1995, ”Vapaan Suomen liitto haluaa eduskuntaan 34 EU:n vastustajaa”.

¹²⁵ *Helsingin Sanomat*, 21.05.1994, ”UKK-puolue vaihtoi nimensä Vapaan Suomen liitoksi”.

¹²⁶ Vapaan Suomen Liiton eduskuntavaaliohjelma, 1999.

selle taattavasta perustuslaillisesta oikeudesta työhön. Eduskuntaan ja poliitikkoihin kohdistuva epäluulo heijastuu puolueen ohjelman tavoitteissa 19 ja 20, joissa se vaatii puolueiden tasapuolista kohtelua ja perustuslakituomioistuimen perustamista. Puoluerahoituksesta pitäisi tehdä julkista ja kieltää kansanedustajien lahjusten otto ja lahjonta.

Puolue sai eduskunnan ulkopuolisista puolueista toiseksi eniten mediahuomiota Suomen kommunistisen puolueen jälkeen. Puolue sai kokonaisuudessaan vaihtelevaa julkisuutta. Näkyvin tavoite oli Suomen itsenäisyyden palauttaminen ja ero EU:sta. EU:n lisäksi myös Nato koettiin Suomelle riskiksi.¹²⁷

Yleisradion vaalikeskustelussa¹²⁸ puoluetta edusti puheenjohtaja Ilkka Hakalehto, jonka epäluulo tiedotusvälineitä kohtaan tuli selväksi hänen kahdessa ensimmäisessä puheenvuorossaan. Ensimmäisessä puheenvuorossaan hän kritisoi tiedotusvälineitä vallanpitäjien myötäilijöiksi ja toisessa ”poliittisesti johdettua Yleisradiota” siitä, ettei se päästä todellisia oppositiovoimia (eduskunnan ulkopuolisia puolueita) arvostelemaan vallanpitäjiä samaan televisiolähetystykseen. Hakalehto kylvää epäluuloa myös poliittisia päättäjiä kohtaan kritisoimalla sitä, ettei heidän lahjontaansa ole laissa kielletty ja myös sitä, etteivät päättäjät olisikaan täysin itsenäisiä tekemään päätöksiä:

”Toinen [perustulon rahoitus]keino on sitten se mitä jostakin syystä, tai arvelen tietäväni syyn, minkä vuoksi nämä meidän vallanpitäjät vastustaa pääomaveron progressiivisuutta. On tietysti aivan väärin, että pienten pääomatulojen osalta pääomatuloveroa nostetaan, mutta se pitäisi tehdä progressiiviseksi. Nämä meidän vallanpitäjät ovat siinä määrin näiden pääomapiirien talutusnuorassa, että he eivät tähän mene.”

Hakalehdon ja puolueen toinen kantava teema vaalikeskustelussa ja kampanjassa oli Euroopan unionin vastustaminen ja Suomen siitä eroamisen edistäminen. Hakalehdon mukaan Suomi liitettiin Euroopan unioniin vastoin Suomen perustuslakia, sillä valtiiovallan tulisi kuulua kansalle. Hän tuo unionista irtautumisen osaksi Suomen itsenäisyyden historiallista jatkumoa:

”Niin, Suomi on samalla tavalla jäsen, kun se oli Venäjän tsaarinvallan sortoaikana suuriruhtinaskunta, jossa ei noudatettu perustuslakia. Silloin perustuslaillinen rintama toimi lain puolesta itsenäisyyden saavuttamiseksi, voitti, ja nyt sanommekin että – on kolmas itsenäisyystaisto käynnissä. Toinen oli talvisodan aikana, se voitettiin. Nyt on kolmas itsenäisyystaistelu käynnissä ja Suomen kansa tulee senkin voittamaan.”

¹²⁷ *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Nyt käydään kolmatta itsenäisyystaistelua”;
Helsingin Sanomat, 08.03.1999, ”Hakalehto: Nato-intoilu on turvallisuusriski”.

¹²⁸ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999.

Vaalikampanjan aikana Hakalehto painotti puolueen vaaliohjelmasta löytyviä teemoja, kuten sitä että unionista eroaminen auttaisi Suomea pääoman liikkeiden rajoittamisessa. Hän maalaa pelkoja ulkomaalaisomistuksista, joiden lisääntyessä Suomesta tulisi entistä enemmän taloudellisesti miehitetty ja valloitettu maa.¹²⁹

Helsingin Sanomien Oulun vaalipiirin analyysissa spekulointiin puolueen mahdollisella kansanedustajapaikalla. Artikkelissa kerrotaan puolueen uskovan kansanedustajapaikkaan heidän vahvasta alueestaan Oulusta. Puolue oli vaaleissa vaaliliitossa Remonttiryhmän kanssa, jolta toivottiin lisääääniä edellisten vaalien 4 000 uupuneen äänen saalistamiseen.¹³⁰

Ilta-Sanomat uutisoi puolueen protestoinneista, kun se ei saanut tarpeeksi ruutuaikaa. Puolue oli valittanut oikeuskanslerille siitä, että Yleisradio ei ottanut puoluetta mukaan TV1:n suureen vaalikeskusteluun. Toisessa uutisessa kerrottiin, kuinka puolueen kansanedustajaehdokas heitettiin ulos MTV3:n vaalimessuilta, joissa hän vaati enemmän huomiota omalle puolueelleen.¹³¹

Puolue sai lisähuomiota, kun sillä oli 84-vuotias vaalien vanhin ehdokas Martti Köykänen. Iltalehden viikkoliitteessä Köykänen kertoi kuinka SDP ei ole enää työväenliike ja siitä syystä Köykänen vaihtoi puoluetta 65 vuoden SDP:n jäsenyyden jälkeen. Köykäsen tärkeimmät periaatteet olivat EU:sta irtautuminen sekä työttömien, eläkeläisten ja sairaiden asiat, joita hän pystyi mielestään ajamaan paremmin Vapaan Suomen liitossa.¹³²

Vapaan Suomen liitto perustettiin EU:ta vastustavien henkilöiden toimesta ja sillä oli entisen ulkoministerin Keijo Korhosen tuki puoluetta perustettaessa, mutta kannatus ei riittänyt 1990-luvulla eduskuntaan saakka. Puolueen viesti oli ytimekäs, itsenäinen Suomi ja se pärjäsi hyvin muihin eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin nähden. EU:n vastustaminen ei kuitenkaan riittänyt puolueen kantavaksi voimaksi, vaan kannatus hiipui.

¹²⁹ Pienpuoluekeskustelu; *Helsingin Sanomat*, 01.03.1999, ”Nyt käydään kolmatta itsenäisyystaistelua”.

¹³⁰ *Helsingin Sanomat*, 02.03.1999, ”Oulun vaalipiirissä jännätään Sdp:n menestystä”.

¹³¹ *Ilta-Sanomat*, 25.02.1999, ”Valitus oikeuskanslerille: Vapaan Suomen liitto ei päässyt vaalikeskusteluun”; *Ilta-Sanomat*, 08.03.1999, ”Poliisit heittivät ehdokkaan ulos MTV3:n vaalimessuilta”.

¹³² *Iltalehti*, 27.02.1999, ”Vaalien vanhin ja nuorin kohtasivat”.

4 Vuoden 2019 eduskuntavaalit

Vuoden 2019 eduskuntavaalit päättyivät eduskunnan ulkopuolisten puolueiden osalta heikosti. Yksikään puolue ei saanut kansanedustajia, eikä saavuttanut edes yhden prosentin kannatusta valtakunnallisesti. Piraattipuolue oli eduskunnan ulkopuolisista puolueista suosituin 19 032 äänellä ja 0,6 prosentin ääniosuudellaan. Heikoimmin kaikista puolueista suoriutui Kommunistinen työväenpuolue, jonka äänisaalis jäi 1 240 ääneen ja alle 0,1 prosenttiin kaikista äänistä. SDP:stä tuli eduskunnan suurin puolue 40 kansanedustajallaan ja 17,7 prosentin kannatuksellaan. Vaalien jälkeen pienin puolue eduskunnassa oli kristillisdemokraatit viidellä kansanedustajallaan, kunnes yhden kansanedustajan Liike Nyt rekisteröityi puolueeksi.

Eduskunnan ulkopuoliset puolueet eivät siis menestyneet näissäkään vaaleissa, ainakaan kansanedustajien määrässä, vaikka yrittäjiä oli yhdeksän kappaletta. Kaikki aineistoon kuuluvat mediat kysyivät eduskuntapuolueilta kysymyksiä ajankohtaisiin aiheisiin liittyen, mutta eduskunnan ulkopuolisia puolueita käsiteltiin harvemmin tai ainoastaan yksittäisenä pienpuoluepäivänä. Puolueet eivät saaneet poliittisille mielipiteilleen huomiota kuin osana muita pieniä puolueita.

Yleistä pieniä puolueita leimaavaa julkisuutta puolueet saivat kansanedustajaehdokkaiden rikollisuudesta uutisoitaessa. Rikollisuusteema yhdisti erityylisiä medioita vuoden 2019 vaalien alla. Pienten puolueiden ehdokkailla oli eniten rikoksesta tuomittuja ihmisiä ehdokkainaan, minkä lisäksi uutisoitiin Suomen kansa ensin -puolueen vaalikampanjointiin ja vaalitapahtuman nujakointiin liittyneistä rikosepäilyistä.

Muuta yhteistä julkisuutta pienet puolueet saivat, kun jokaisessa mediassa uutisoitiin vuoden 1999 tapaan nuorisovaalien tuloksista, joissa jotkin pienistä puolueista saivat paikkoja kuvitteelliseen eduskuntaan.

4.1 Yleisradio

Yleisradio sisällytti pienpuolueisiin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden lisäksi myös kaksi ryhmittymää, joilla on kansanedustaja: Liike Nytin ja Seitsemän tähden liikkeen. Liike Nyt oli ennen vaaleja vielä yksittäisten ehdokkaiden valitsijayhdistysten muodostama vaaliliitto ja Seitsemän tähden liike rekisteröityi puolueeksi vasta sen jälkeen, kun Yleisradion hallintoneuvoston kokouksessa tehtiin päätös eduskuntavaalien ohjelmiston toteutuksesta.¹³³ Kumpikaan näistä ryhmittymistä ei ollut mukana eduskuntapuolueiden vaalikeskustelussa, eikä myöskään pienpuolueiden vaalikeskustelussa, sillä Liike Nyt ei ollut tuolloin vielä puolue ja Seitsemän tähden liike kieltäytyi kutsusta.¹³⁴

4.1.1 Yleisradion televisiouutiset ja vaalikeskustelu

Televisiouutisissa eduskunnan ulkopuolisia käsiteltiin vain harvoin. Feministisen puolueen kansanedustajaehdokasta Johannes Koskea haastateltiin uutisissa ehdokkaiden vaalihäirintään liittyen. Ulkoministeri Timo Soinia sekä vasemmistoliiton ehdokasta vastaan oli hyökätty vaalikampanjoinnin aikana ja Koski kertoi haastattelussa hänen ja muiden saamasta uhkaavasta palautteesta. Hän arveli sillä olevan vaikutuksia kampanjointiin ja demokratian toteutuvuuteen Suomessa.¹³⁵

Vihapuhe ja vihamielinen kampanjointi olivat muutenkin pienten puolueiden kohdalla ajankohtaisia aiheita. Televisiouutisissa kerrottiin poliisin epäilevän Suomen kansa ensin -puolueen puheenjohtajan Marco de Witin ja toisen ehdokkaan käyttäneen vihamielistä vaalikampanjointia. Toisena päivänä uutisissa ennakoitiin samalla kanavalla lähetettävää pienpuolueiden vaalikeskustelua, jossa lähetyksen juontaja Jari Niemelä kysyi eduskunnan ulkopuolisten puolueiden puheenjohtajilta siitä, olivatko he kohdanneet vihapuhetta omissa vaalitulaisuuksissaan.¹³⁶

Televisiouutisissa pienet puolueet saivat lopulta hyvin vähäistä julkisuutta. Asiakysymyksiin kysyttiin mielipiteitä vain eduskuntapuolueiden edustajilta ja puolueiden välisissä vertailuissa olivat esitettynä eduskuntapuolueiden kannat. Tällaiseen vertailuun oli vain yksi poikkeus, kun Ylen nettisivuilla ollutta arvotestiä mainostettiin uutislähetyksen aikana. Televisiossa näytettiin tällöin myös

¹³³ ”Apulaisoikeusasiames: Paavo Väyrysen jättäminen pois eduskuntapuolueiden vaaliteisteistä ei riko lakia”. *Yle Uutiset*, 08.03.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10679741>> [Luettu 05.05.2021].

¹³⁴ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 05.05.2021].

¹³⁵ *Yle TV1 20.30 Uutiset*, 25.03.2019.

¹³⁶ *Ibid.*, 09.04.2019; 02.04.2019.

pienien puolueiden kannat yksittäiseen arvokysymykseen ja todettiin, että pienillä puolueilla mielipiteet ovat useammin ääripäissä kuin vakiintuneilla puolueilla.¹³⁷

Vuonna 2019 Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu¹³⁸ poikkesi selkeästi tyyliltään vastaavasta keskustelusta 20 vuotta aikaisemmin. Vuonna 2019 juontaja Jari Niemelä oli paljon passiivisempi, eikä keskeyttänyt puolueiden puheenjohtajien puheenvuoroja kuin hyvin harvoin. Hän ei myöskään esittänyt puheenjohtajien vastauksien jälkeen lisäkysymyksiä, vaan puheenvuoron jälkeen siirryttiin lähes aina seuraavan henkilön puheenvuoroon. Juontajan tyyli oli selkeästi havaittavissa myös puheenvuorojen määrässä, kun Niemelän puheenvuorojen määrä oli noin puolet puolueiden puheenjohtajien puheenvuoroista. 20 vuotta aikaisemmin kahden juontajan puheenvuoroja oli yhteensä suunnilleen sama määrä kuin puolueiden puheenjohtajilla.

Tyyliltään keskustelu muistuttikin enemmän 1960-luvun vaalikeskusteluja kuin vuoden 1999 vastaavaa. 1960-luvulla toimittajat eivät ottaneet keskusteluun osaa, kun puolueiden edustajat esittivät toisilleen kysymyksiä. Tuolloin Yleisradion valitsema tentin puheenjohtaja jakoi lähinnä puheenvuoroja ja mittasi puheenvuorojen pituuksia sekuntikellolla.¹³⁹ Vuoden 2019 keskustelussakin mitattiin puolueiden edustajien puheaikaa ja sitä näytettiin muutaman kerran kuvaruudun alalaidassa.

Vaalikeskustelu oli 20 vuoden takaiseen keskusteluun verrattuna pituudeltaan lähes kaksinkertainen, vajaat kaksi tuntia. Puolueita oli kaksi kappaletta enemmän kuin 20 vuotta aikaisemmin, mutta myös puheenaiheita oli paljon laajemmalti. Juontaja kysyi osallistujilta myös yleisöltä kerättyjä kysymyksiä, jotka liittyivät keskustelun aihepiireihin. Keskustelu sujui kaksituntisen ajan säyseästi, eivätkä puheenjohtajat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta väitelleet muiden puheenjohtajien kanssa. Keskustelun säyseys ja juontajan passiivisempi ote näkyi myös kysymysten asettelussa. Juontaja ei hyökännyt puolueiden ohjelmia vastaan, eikä kyseenalaistanut puolueiden olemassaolon tarpeellisuutta. Yhdeksän puolueen osallistuminen keskusteluun vaikutti tosin siihen, etteivät kaikki saaneet puheenvuoroa kaikista aiheista.

Keskustelussa oli myös erityyppisiä alustuksia kuin 20 vuoden takaisessa keskustelussa. Puolueilta kysyttiin käsiäänestyksillä kantoja dikotomisiin kysymyksiin ja joissakin kysymyksissä puolueiden ehdokkaiden keskimääräinen vaalikonevastaus näytettiin puolueiden kohdalla televisiolähetyksessä. Lisäksi juontaja esitti yleisökysymyksiä.

Ylen tv-uutisissa pienet puolueet saivat näkyvyyttä vihapuheen ja ehdokkaiden häirinnän kautta ja samaa aihetta käsiteltiin myös vaalikeskustelun aikana. Keskustelu alkoi ehdokkaiden vaalikoneelle

¹³⁷ *Yle TV1 20.30 Uutiset*, 08.04.2019.

¹³⁸ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

¹³⁹ Pitkänen 2012, 67.

antamista keskiarvovastauksista kysymykseen vihapuheen määrittämisestä ja sen asettamisesta rikoslaissa rangaistavaksi. Juontaja Niemelä myös kysyi puolueiden puheenjohtajilta heidän omia kokemuksiaan vihapuheesta ja vaalihäirinnästä.

Viimeisten kysymysten aikana katsojat saivat käsityksen puolueiden sijoittumisesta puoluekartalle, kun puolueita pyydettiin kertomaan kaksi eduskuntapuoluetta, jotka olisivat heille sopivimmat hallituskumppanit. Lopuksi puolueille tarjottiin myös mahdollisuutta kertoa, millä tavalla he saisivat nuoret äänestämään.

Keskustelunaiheissa ja puheenjohtajien puheenvuoroissa oli joitain yhtäläisyyksiä myös 20 vuoden takaiseen, mutta pidempi lähetysaika ja väittelyn puute edesauttoivat useamman aiheen käsittelemistä. Kun vuonna 1999 käsiteltiin lähinnä puolueiden tilaa, hallintoa ja taloutta, niin vuonna 2019 käsiteltiin myös ympäristöpolitiikkaa, sosiaali- ja terveystieteistä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Keskustelun tyyli oli täysin erilainen, eikä juontaja kyseenalaistanut puolueiden näkemyksiä yhtä tiukasti kuin aikaisemmissa vaaleissa.

4.1.2 Yle Uutisten nettisivut

Eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat kokonaisuudessaan selkeästi eniten huomiota Ylen kautta, sillä Yle Uutiset julkaisi nettisivuillaan muihin medioihin verrattuna enemmän puolueisiin liittyviä uutisia. Uutisointi oli enimmäkseen neutraalia ja puolueiden vähättely oli harvinaista.

Huomio keskittyi pienpuolueiden vaalikeskustelun ympärille 02.04.2019. Samana päivänä julkaistiin keskustelua edeltävä artikkeli, jossa esiteltiin jokainen eduskunnan ulkopuolinen puolue sekä Liike Nyt ja Seitsemän tähden liike.¹⁴⁰ Puolueiden julkisuus painottui niiden poliittisten mielipiteiden erittelemiseen. Eduskuntapuolueet saivat kuitenkin enemmän huomiota, sillä Yle Uutiset julkaisi usein uutisia, joissa vertailtiin eduskuntapuolueiden kantoja ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin kyselyiden tai vaalikonevastausten perusteella.

Omalaatuisinta vaalijulkisuutta eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat, kun Yle kysyi kaikilta kansanedustajaehdokkailta heidän esikuviaan ja puheenjohtajilta heidän visioitaan vuodelle 2050. Puolueiden puheenjohtajat pääsivät molemmissa artikkeleissa kertomaan poliittisista esikuvistaan ja vi-

¹⁴⁰ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 02.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 05.05.2021]

sioistaan. Kommunistisen työväenpuolueen elinvoiman osalta tosin pohdittiin sitä, ettei yksikään ehdokkaiden tärkeimmistä idoleista ole enää hengissä. Tulevaisuuden tutkimuksen asiantuntijat arvioivat eräiden pienpuolueiden puheenjohtajien tulevaisuuden visiot rohkeiksi ja omaperäisiksi. Artikkeleihin oli sisällytetty puheenjohtajilta kymmenen kiinnostavaa ideaa, joista kuusi oli eduskunnan ulkopuolisten puolueiden puheenjohtajien esittämiä.¹⁴¹

Laajimmassa yksittäisessä pieniä puolueita koskevassa artikkelissa pohdittiin uusien puolueiden mahdollisuuksia saada kansanedustajia. Artikkelissa ”11 uutta ryhmää pyrkii eduskuntaan, mutta vain pari voinee onnistua – Miksi puolueen synnyttäminen on niin vaikeaa?”¹⁴² käytiin läpi pienten puolueiden mahdollisuuksia saada kansanedustaja eduskuntavaaleissa. Vaaleja edeltävänä päivänä julkaistussa artikkelissa käytiin läpi uusien puolueiden perustamista ja niiden vaikeuksia vakiinnuttaa paikkaansa suomalaisessa politiikan kentässä. Puolueiden puheenjohtajia ja ehdokkaita kuvattiin suurelle yleisölle tuntemattomiksi ja pienten puolueiden kerrottiin olevan resurssien puutteen takia lähinnä talkootyön varassa. Artikkelissa pohdittiin myös median asemaa pienten puolueiden osalta:

”Pienpuolueet kiertävät noidankehää. Niillä on toistaiseksi vähän kannatusta ja luottamustoimia. Siitä johtuen niiden näkyvyys tiedotusvälineissä on heikko.

Koska puolueiden näkyvyys mediassa on olematon, niiden on vaikea kasvattaa kannatustaan ja saada hoitoonsa luottamustehtäviä.”

Samassa artikkelissa todettiin joidenkin puolueiden kärsivän siitä, että heidän ajamansa asiat ovat jo vahvasti muiden puolueiden agendalla. Kommunististen puolueiden ja itsenäisyyspuolueen arvioitiin jääneen ”marginaalin marginaaliin”, sillä niiden ehdokaslistoilla on paljon eläkeikäisiä ja niiden kannatus on jäänyt hyvin matalaksi. Vaaliliittoja pidettiin pienpuolueiden mahdollisuutena kansanedustajien saamiseksi.

Yle Uutisten sivuilla pohdittiin syitä puolueiden jäsenmäärän vähenemiselle. Puolueuskollisuuden rapautumisesta ja äänestäjien liikkuvuudesta huolimatta pienet puolueet eivät ole saaneet kannatusta ja syyksi arveltiin muun muassa puolueiden vakiintumattomuus:

”Kommunististen puolueiden aatteellisista eroista taitavat olla jyvällä vain kommunistit itse jos hekään. Nykyistä liberaalipuoluetta eli entistä viskipuoluetta puolestaan ei tule

¹⁴¹ ”Rohkeus ja mielikuvitus säästöliekillä’ – asiantuntijat pettyivät puoluejohtajien 2050-visioihin”. *Yle Uutiset*, 07.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10724736>> [Luettu 05.05.2021];

24.03.2019, ”Suomi on edelleen kekkoslandia! Kansanedustajaehdokkaat ihailevat myös äitiä, Jeesusta ja itseään”

¹⁴² ”11 uutta ryhmää pyrkii eduskuntaan, mutta vain pari voinee onnistua – Miksi puolueen synnyttäminen on niin vaikeaa?” *Yle Uutiset*, 13.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10734891>> [Luettu 05.05.2021].

sekoittaa Suomen Liberaalinen Puolue ry:hyn eikä Liberaalit ry:hyn. Paavo Väyrynen riitaantui Paavo Väyrysen perustaman puolueen kanssa ja perusti uuden puolueen.

Ei ihme, jos äänestäjä ei pysy tässä saippuaopperassa perässä.”¹⁴³

Ylen nettisivuilla julkaistiin myös koko aineiston ainoa pieniin puolueisiin positiivisesti suhtautunut kolumni tai pääkirjoitus. Kolumnissa paheksuttiin pienille puolueille naureskelua ja toimittaja kannusti lukijoitaan pohtimaan arvoja, ajatuksia ja politiikan teemoja, joita uudet puolueet tarjoavat. Toimittajan mielestä pienten puolueiden selkeät erot asiakysymyksissä ovat virkistävää vaihtelua vakiintuneiden puolueiden kaikkia äänestäjäryhmiä tavoittelevaan retoriikkaan.¹⁴⁴

Harvat rikollisuuteen keskittyvät uutiset Yle Uutisten sivuilla liittyivät Suomen kansa ensin -puolueeseen liitetyissä rikosepäilyissä puolueen vaalikampanjointiin ja puolueen vaalitapahtumaan liittyneeseen pahoinpitelyyn liittyen.¹⁴⁵

Eduskunnan ulkopuoliset puolueet mainittiin myös muun muassa nuorisovaalien tuloksista uutisoitaessa sekä puolueiden ehdokkaiden keskimääräistä ikää ja varallisuutta käsiteltäessä. Sivuilla julkaistiin myös analyysit jokaisen vaalipiirin tilanteesta, joissa pienten puolueiden menestysmahdollisuudet saivat yleensä tilaa muutaman virkkeen verran. Helsingin vaalipiiriä käsiteltäessä feministinen puolue sai hieman enemmän huomiota ja artikkelissa pohdittiin puolueen mahdollisuutta saada yksi kansanedustaja valituksi.¹⁴⁶

Yleisradiossa eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat kokoonsa nähden melko paljon huomiota. Valtakunnallisen huomion lisäksi Yle Uutisten sivuilla julkaistiin myös Ylen aluetoimitusten tekemiä paikallista uutisointia. Puolueet olivat televisiossa vähemmän esillä kuin eduskuntapuolueet, joille Yle järjesti omat puoluepäivänsä, mutta eduskunnan ulkopuolisetkin puolueet saivat lähes kahden tunnin ajan kertoa poliittisista tavoitteisteen pienpuolueiden vaalikeskustelussa. Yle julkaisi myös aineiston ainoan puolueisiin myönteisesti suhtautuvan kolumnin ja käsitteli puolueita lähinnä heidän poliittisten mielipiteidensä kautta.

¹⁴³ ”Lähikyrsää ja pelottava orava – Tältä näyttää vaalikampanjoinnin loppukiri ympäri Suomea ja se kertoo paljon siitä, mikseivät nuoret äänestä”. *Yle Uutiset*, 06.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10722047>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁴⁴ ”Robert Sundman: Kannattaako pienpuoluetentillä vain huvitella? Studiassa voi kyteä alku johonkin suurempaan”. *Yle Uutiset*, 05.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10722809>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁴⁵ ”Poliisi epäilee rikosta Suomen kansa ensin -puolueen kampanjoinnissa – toinen epäilyistä puolueen puheenjohtaja Marco de Wit”. *Yle Uutiset*, 09.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10729319>> [Luettu 05.05.2021]; ”Kärhämöinti Helsingin Narinkkatorin vaalitulaisuudessa jatkui – poliisi tekemässä rikosilmoitusta pahoinpitelystä”. *Yle Uutiset*, 13.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10737748>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁴⁶ ”Analyysi: SDP joutunee taistelemaan äänestäjistä Helsingissä – Äännet annetaan joko päästöttömälle tulevaisuudelle tai Suomen kulttuurin säilymiselle”. *Yle Uutiset*, 02.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10713030>> [Luettu 05.05.2021].

4.2 Sanomalehdet

Sanomalehtien uutisoinnissa oli vuonna 2019 samankaltaisuuksia vuoden 1999 kanssa, mutta kokonaisnäkyvyys oli vähäisempi kuin 20 vuotta aikaisemmin. Internetin yleistyminen julkaisukanavana ei vaikuttanut uutisten määrään, vaikka lehdet voisivat julkaista pienistä puolueista myös vähäpätöisempiä uutisia, jotka eivät mahdu paperilehteen. Ilta- ja iltapäivälehdet julkaisivat jälleen vähemmän eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin liittyviä uutisia kuin Helsingin Sanomat. Ilta-Sanomat ei julkaisut paperilehdessään yhtään uutista, jossa eduskunnan ulkopuoliset puolueet olisivat olleet merkittävästi esillä. Nettisivut mukaan luettuna iltapäivälehdet julkaisivat eduskunnan ulkopuolisista puolueista uutisia lähes ainoastaan rikollisuuteen ja nujakointiin liittyen.

Puolueet saivat poliittisille tavoitteilleen julkaisuutta, kun Helsingin Sanomat järjesti pienpuolueiden puheenjohtajatentin 4.4.2019. Tenttiin liittyneet ja muut samana päivänä julkaistut uutiset olivat merkittävä osa kaikesta näkyvyydestä, mitä eduskunnan ulkopuoliset puolueet saivat sanomalehdissä. Se oli suurimmalle osalle puolueista myös ainoa näkyvyys sanomalehdissä. Helsingin Sanomat julkaisi tentin alustukseksi uutisen, joista selviää puolueiden kannat ja vaaliasetelmat. Näissä kysyttiin eduskunnan ulkopuolisilta puolueilta heidän ehdotuksiaan tulevalle eduskuntakaudelle ja puolueiden puheenjohtajat saivat kertoa vapaasti puolueidensa agendan.¹⁴⁷

Feministisen puolueen ja piraattipuolueen mahdollisuuksia saada kansanedustaja valituksi Helsingin vaalipiiristä käsiteltiin kahdessa uutisessa. Helsingin vaalipiirin vaaliliittoa, jossa ovat kyseisten puolueiden lisäksi liberaalipuolue ja eläinoikeuspuolue, pidettiin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden menestysmahdollisuutena. Helsingin Sanomien uutisissa paikkaa pidetään teoriassa mahdollisena, mutta epätodennäköisenä.¹⁴⁸

Rikollisuus ja väkivalta toivat osalle puolueista paljon näkyvyyttä. Helsingin Sanomat ja Iltalehti uutisoivat kansanedustajaehdokkaiden rikossyytteistä sekä edellisten vuosien aikana saaduista rikostuomioista. Rikollisuusteemasta uutisointi keskittyi erityisesti Suomen kansa ensin -puolueeseen ja piraattipuolueeseen:

¹⁴⁷ *Helsingin Sanomat*, 4.4.2019, ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

¹⁴⁸ *Helsingin Sanomat*, 4.4.2019, ”Pienet ajavat isoa muutosta”;
Helsingin Sanomat, 29.03.2019, ”Suurin puolue voi vaihtua Helsingissä”.

”Rekisteröidyistä puolueista prosentuaalisesti eniten syytteen saaneita on Suomen kansa ensin -puolueessa. Sen 34 ehdokkaasta 65 prosenttia on saanut ainakin yhden syytteen.

Syytteitä puolueen ehdokkaat ovat saaneet 78. Yleisimpiä ovat pahoinpitelyt ja erilaiset rattijuopumukset. Kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on saanut syytteen kaksi Suomen kansa ensin -puolueen ehdokasta.

Puolueen puheenjohtaja Marco de Wit on saanut syytteen ja tuomion törkeästä kirjantorikoksesta.”¹⁴⁹

Samana yhteydessä julkaistussa toisessa uutisessa kerrotaan myös ehdokkaiden saamista yli vuoden pituisista tuomioista.

”Kun tarkasteluun otetaan viime vuosien (2016–2019) ankarimmat tuomiot, esiin nousee yksi puolue ylitse muiden. Piraattipuolueen kolme ehdokasta on saanut yli vuoden vankeusrangaistukset huumarikoksista.”

Uutisessa eritellään kolmen piraattipuolueen ehdokkaan saamat huumarikokset, minkä jälkeen kerrotaan itsenäisyyspuolueen Lapin piirin puheenjohtajan saamista tuomiosta poliiseja vastaan suunnatusta rikoksesta. Uutinen päättyy mainintaan siitä, että Suomen kansa ensin -puolueen ehdokas on tehnyt selvitysvälin 2004–2019 raskaimman rikoksen, josta hän sai kolme ja puoli vuotta vankeutta.¹⁵⁰ Rikollisuusteema jatkui, kun lehdet uutisoivat vaalien alla Suomen kansa ensin -puolueen epäilyistä lainvastaisesta vaalimainonnasta¹⁵¹ ja vaalikojuilla tapahtuneesta epäilyistä pahoinpitelystä¹⁵².

Sanomalehtien julkisuus ei ole muuttunut 20 vuodessa ainakaan parempaan suuntaan eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kohdalla. Helsingin Sanomissa puolueita käsitellään jälleen enemmän kuin iltapäivälehdissä ja puolueet saavat Helsingin Sanomissa myös agendaansa esille. Osalle puolueista heidän ainoa julkisuutensa kuukauden aikana liittyi Helsingin Sanomien pienpuoluepäivään.

¹⁴⁹ *Helsingin Sanomat*, 07.04.2019 ”Sadat eduskuntaan pyrkivät olleet syytteessä rikoksista”.

¹⁵⁰ *Helsingin Sanomat*, 07.04.2019, ”Vankeutta huumarikoksista”.

¹⁵¹ *Helsingin Sanomat*, 10.04.2019, ”Poliisi epäilee rikosta vaalikampanjoinnissa”.

¹⁵² ”Yhteentulo vaalitelillä Helsingissä – poliisi kirjaamassa ilmoituksen epäilyistä pahoinpitelystä”. *Ilta-Sanomat*, 13.04.2019. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006069881.html>> [Luettu 05.05.2021].

4.3 Puolueet

Eläinoikeuspuolue

Eläinoikeuspuolueen tavoitteet¹⁵³ ovat eläinpoliittisia. Sen tavoitteena on yhteiskunta, ”*jossa kaikilla elollisilla olennoilla on oikeus omaan elämäänsä ja vapauteen, joita rajoittavat ainoastaan toisten yksilöiden vastaavat oikeudet.*” Eläinten hyvinvoinnin lisäämiseksi puolue ehdottaa muun muassa eläinperäisten elintarvikkeiden verotuksen nostamista, kasvituotannon lisäämistä ja eläinten perusoikeuksien kirjaamista Suomen perustuslakiin. ”*On eläinpolitiikan aika*”, kuten puolueen vaaliohjelman otsikossa kerrotaan.

Puolueen muita teemoja ovat elinvoimainen ympäristö, jokaiselle kuuluva ihmisarvo sekä inhimillinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Puolueella on näihin tavoitteisiin 20 ehdotusta liittyen esimerkiksi ilmastonmuutokseen, koulutuksen rahoittamiseen, perustuloon, translain uudistamiseen ja asevelvollisuuden muuttamiseen selektiivisemmäksi, sukupuolineutraaliksi ja vapaaehtoiseksi.

Vaaleja edeltävän kuukauden aikana puolueen puheenjohtaja Santeri Pienimäki toi puolueen agendaan mediassa esille vaihtelevasti. Ruokapolitiikan uudistukset ja eläinten hyvinvointi olivat esillä ainoastaan, kun Helsingin Sanomissa kysyttiin puolueiden tavoitteita seuraavalle neljälle vuodelle. Kyseisessä uutisessa ei käsitelty muita aiheita puolueen ohjelmasta.¹⁵⁴

Yleisradion vaalikeskustelun¹⁵⁵ aikana Pienimäki ei puhunut eläinten oikeuksista tai hyvinvoinnista kertaakaan, vaikka se on puolueen merkittävin teema. Eläimiä sivuttiin etäisesti ainoastaan silloin, kun Pienimäki kertoi haluavansa muuttaa Suomen maatalouspolitiikkaa vähäpäästöisemmäksi.

Häneltä ei toisaalta kysytty aiheesta kertaakaan, joten hän sai mahdollisuuden esittää puolueen kantoja muihin aiheisiin. Hän kommentoi muutaman kerran ilmastopolitiikkaan liittyen ja sen jälkeen lyhyillä kommenteilla muihin kysymyksiin. Pienimäki puhui keskustelun aikana näytetyn kellon mukaan kaikista puheenjohtajista vähiten, alle kuusi minuuttia. Se oli yli kaksi kertaa vähemmän kuin eniten puhuneet Aro, Kilpeläinen ja de Wit.

Ylen nettisivuilla puolue oli esillä pienpuoluepäivänä ja nuorisovaaleista uutisoidessa. Pienpuoluepäivän puolue-esittelyssä puolueen kerrotaan ajavan poliittista vallankumousta demokratian keinoin

¹⁵³ Eläinoikeuspuolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

¹⁵⁴ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019 ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

¹⁵⁵ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

liittynen eläimille mahdollistettavaan lajityypilliseen elämään. Eläinpolitiikan lisäksi kerrotaan puolueen tavoitteista lyhentää työaikaa ja laajentaa perustulokokeilua. Ilmastonmuutos ja vanhustenhoidon ulkoistamisen lisäämisen estäminen ovat puolueen ehdokkaille tärkeitä aiheita Ylen vaalikoneessa.¹⁵⁶

Sanomalehdissäkin puolueen huomio oli minimaalinen. Iltalehdessä puoluetta ei mainittu kertaakaan, Ilta-Sanomissa ainoa maininta oli se, että eläinoikeuspuolue sai nuorisovaaleissa kolme paikkaa.¹⁵⁷ Helsingin Sanomissa ainoa huomio tuli lehden järjestämän pienpuolueiden puheenjohtajatentistä ja sitä edeltäneestä pienpuolueiden esittelystä lehden sivuilla. Puheenjohtajatentistä puolueen puheenjohtajan esiintymisestä uutisoitiin ainoastaan seuraavaa:

*”Pennanen piraateista piti pienen palopuheen EU:n puolesta. Samoin eläinoikeuspuolueen Santeri Pienimäki piti sitä oikeana arvoyhteisönä Suomelle.”*¹⁵⁸

Puolueen kantoja esitelleessä uutisessa Pienimäki kertoi puolueen haluavan uudistaa Suomen ruokapolitiikkaa edistämään ihmisten ja eläinten hyvinvointia. Kasviperäisten elintarvikkeiden arvonlisäveron laskeminen ja eläinperäisten elintarvikkeiden haittavero olisi yksi puolueen keinoista. Pienimäki kertoo puolueen haluavan luopua eläinperäisen tuotannon tuista asteittain ja tukea eläintuotannon lopettavia tuottajia.¹⁵⁹

Feministinen puolue

Feminismi oli Rauli Mickelssonin mukaan yksi keskeisimmistä aatteista jo 1980- ja 1990-luvuilla. Feminismi vaikutti puolueiden ohjelmiin ja Suomeen perustettiin tuolloin myös Naisten puolue vuonna 1990. Puolueen ohjelmassa vaadittiin työelämän kehittämistä tasa-arvoisemmaksi. Muita tavoitteita sosiaaliliberaaleja arvoja sisältävässä ohjelmassa olivat muun muassa ympäristökysymykset, lapsiperheiden asema, pakolaispolitiikan kehittäminen ja kehitysmaiden olojen parantaminen. Puolue ei saavuttanut kansanedustajapaikkoja ja se poistettiin puolerekisteristä vuonna 1995.¹⁶⁰

¹⁵⁶ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁵⁷ ”Markus Kuotesaho murskasi Juha Sipilän Nuorisovaaleissa”. *Ilta-Sanomat*, 11.04.2019. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-200006067337.html>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁵⁸ *Helsingin Sanomat*, 05.04.2019, ”EU ja maahanmuutto jakoivat puolueita”.

¹⁵⁹ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019, ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

¹⁶⁰ Mickelsson 2015, 284–285.

Vuonna 2016 perustetun Feministisen puolueen ohjelmassa¹⁶¹ on samankaltaisia tavoitteita. Vähemmistöjen aseman parantaminen ja ihmisten yhdenvertaisuus on keskiössä kaikessa puolueen toiminnassa. 1990-luvun Naisten puolueeseen verrattuna feministinen puolue ei tavoittele esimerkiksi miesten ja naisten tasa-arvoa, vaan kaikkien sukupuolien tasa-arvoa.¹⁶² Puolueen sisällä naisilla on kuitenkin vahva asema, sillä puolueen perustajien joukossa olivat Naisasialiitto Unioniin puheenjohtaja Katju Aro sekä varapuheenjohtaja Maryan Abduklarim.¹⁶³ Lisäksi puolueen vuoden 2019 eduskuntavaaliehdokkaista 81,6 prosenttia oli naisia.

Vuoden 2017 kunnallisvaaleissa puolue sai 40 ehdokkaallaan yhden kunnallisvaltuutetun ja 0,3 prosenttia kaikista äänistä. Suosio tippui vuoden 2019 eduskuntavaaleissa, jolloin kokonaisäänimäärä jäi hieman vajaaksi kunnallisvaaleista ja ääniosuuskin tippui 0,2 prosenttiin.

Puolueen ”100 aloitetta yhdenvertaisuudesta” -vaaliohjelma sisältää puolueen tavoitteen yhteiskunnasta, ”jossa kaikilla ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa itseään täysimääräisesti yhdenvertaisena muiden kanssa, riippumatta sukupuolueen, ihonväriin tai etnisyyteen liitetystä käsityksistä, seksuaalisesta suuntautumisesta, toimintakyvystä, luokasta, vakaumuksesta, iästä tai kansalaisuudesta.” Ihmisten yhdenvertaisuus on puolueelle kaiken politiikan tekemisen lähtökohta ja inhimillinen turvallisuus on osana puolueen turvallisuuspoliittisista linjauksista koulutuspoliittisiin tavoitteisiin.

Puolueen mielestä Suomen kaltaisten rikkaiden maiden tulee osoittaa solidaarisuutta heikoimmassa asemassa olevia kohtaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen pysäyttämisen osalta. Puolueen feministinen ulkopoliittikka edistäisi maailmanlaajuisia oikeudenmukaisuutta ja asettaa tavoitteikseen muun muassa rauhanrakentamisen ja aseettoman maailman. Feministinen puolue kannattaa lyhyempää työpäivää ja lisääntyneen vapaa-ajan kautta lisääntyvää hyvinvointia. Lisäksi vähävaraisista pidettäisiin huolta esimerkiksi perustulolla, lapsiperheiden auttamisella ja kohtuuhintaisten asuntojen rakentamisella.

Naisten ja vähemmistöjen asema painottuu myös puolueen mediajulkisuudessa. Puolueen puheenjohtajan Katju Aron mielestä työllisyyden osalta pitäisi parantaa sellaisten henkilöiden ja ryhmien työmarkkina-asemaa, joiden on vaikea työllistyä. Sellaisia ryhmiä ovat hänen mukaansa naiset, maahanmuuttajat, nuoret ja yli 55-vuotiaat.¹⁶⁴

¹⁶¹ Feministisen puolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

¹⁶² ”Feministiset puolueet ovat kaupunkilaisten heiniä – Radikaalit aloitteet, kuten ”miesvero”, karkottavat äänestäjiä”. *Yle Uutiset*, 09.10.2017. <<https://yle.fi/uutiset/3-9869708>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁶³ ”Feministinen puolue pyrkii puolueräkisteriin”. *Yle Uutiset*, 15.06.2016. <<https://yle.fi/uutiset/3-8960261>> [Luettu 05.05.2021].

¹⁶⁴ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019, ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

Yleisradion vaalikeskustelussa¹⁶⁵ puheenjohtaja Katju Aro painotti puheenvuoroissaan tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta muun muassa ilmastonmuutokseen ja palkkaerojen suhteen. Puheenvuoroissaan Aro mainitsee naisten tai vähemmistöjen aseman parantamisen ja huomioimisen päätöksenteossa. Hän kertoo myös puolueensa äänestäjiin kuuluvan erilaisia vähemmistöryhmien edustajia, joille vihapuhe on arkipäivää.

Ilmastonmuutos on myös merkittävä teema, jota Aro pitää esillä Ylen vaalikeskustelussa. Hän panostaisi miljardeja euroja hävittäjähankintojen sijaan toisenlaiseen turvallisuushakaan eli ilmastonmuutokseen ja sen torjumiseen. Puolustusvoimissa tulisi hänen mielestään siirtyä sukupuolineutraaliin asepalvelukseen ja pidemmällä tähtäimellä kohti kansalaispalvelusta, jossa olisi myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyviä tehtäviä.

Vaalikeskustelun ulkopuolella puolue sai muista puolueista poiketen mediahuomiota kansanedustajapaikan spekuloinnilla. Helsingin vaalipiiristä vaaliliiton avulla havitellun paikan metsästystä pohdittiin sekä Yle Uutisten nettisivuilla että Helsingin Sanomissa. Puolueen puheenjohtajan Katju Aron mahdollista kansanedustajapaikkaa pidettiin mahdollisena, vaikkakin epätodennäköisenä, muun muassa kansainvälisen Me too -liikehdinnän ja kyselytutkimusten perusteella.¹⁶⁶

Tuomas Enbusken kolumnissa Iltalehdessä kritisoitiin feministejä ja feminististä puoluetta. Enbusken mielestä feministit eivät välitä, millaisia naisten oikeuksien rikkomuksia tapahtuu maailmalla samaan aikaan, kun he kyttävät Suomessa ihmisten ihonvärejä ja suhtautuvat kiihkeästi ihmisten ”sukupuolittamiseen”. Lopuksi Enbuske kiittää ”oikeita” feministejä, jotka taistelivat Suomeen esimerkiksi naisten äänioikeuden. Hänen mielestään feministien ”höpöilmiö” menee muutaman vuoden sisällä ohi.¹⁶⁷

Feministisen puolueen mainittiin olevan ainoa kaikista puolueista, jonka ehdokkailla ei ole yhtään rikostuomiota.¹⁶⁸

Puheenjohtaja Aro oli puolueen näkyvin hahmo, jota spekulointiin kansanedustajaksi saakka. Hänen esiintymisensä Ylen vaalikeskusteluissa oli onnistunut, jos onnistumista mitataan puhutun ajan perusteella. Televisiolähetyksen aikana näytetyn ajan perusteella hän puhui puolueiden puheenjohtajista

¹⁶⁵ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

¹⁶⁶ ”Analyysi: SDP joutunee taistelemaan äänestäjistä Helsingissä – Äänet annetaan joko päästöttömälle tulevaisuudelle tai Suomen kulttuurin säilymiselle”. *Yle Uutiset*, 02.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10713030>> [Luettu 05.05.2021]; *Helsingin Sanomat*, 29.03.2019, ”Suurin puolue voi vaihtua Helsingissä”; *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019, ”Pienet ajavat isoa muutosta”.

¹⁶⁷ *Iltalehti*, 29.03.2019, Tuomas Enbusken kolumni ”Suomalaiset feministit hävetkää - olette oikeasti pelkkiä narsisteja!”

¹⁶⁸ ”Eduskuntaan pyrkii 125 rikoksesta tuomittua ehdokasta - IL selvitti tuomiot: tapon yritys, vapaudenriisto, huumeri-koksia...”. *Iltalehti*, 03.04.2019. ><https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/25d2873f-60e6-41d4-8d4d-fe352663171e>> [Luettu 03.05.2021].

eniten keskustelun aikana, noin 14 minuuttia. Osa puolueiden puheenjohtajista käytti puheaikaa ai-noastaan viidestä seitsemään minuuttia. Helsingin kaupunginvaltuutettuna hän oli vaalien alla tun-nettu ja kansanedustajaehdokkaiden houkuttelevuutta mitanneissa kyselytutkimuksissa hänet mainit-tiin ”aika usein”.¹⁶⁹

Puolueen kannatus kuitenkin tippui edellisiin vaaleihin nähden, joten mahdollisuus eduskuntaan pää-semiseksi vaihtui pettymykseen. Helsingin vaalipiirin neljän puolueen vaaliliitossa piraattipuolueen Petrus Pennanen pärjäsi selkeästi paremmin kuin Aro, vaikkei hänkään lopulta päässyt eduskuntaan.

Itsenäisyyspuolue

Vuonna 1994 perustettu Vapaan Suomen Liitto vaihtoi nimekseen myöhemmin Itsenäisyyspuolue. Puolue on jatkanut toimintaansa, vaikka se ei ole saanut yhtään kansanedustajaa ja puolue onkin kom-munististen puolueiden kanssa pitkäikäisimpiä eduskunnan ulkopuolisia puolueita, sillä nämä kolme puoluetta olivat mukana myös vuoden 1999 vaaleissa.¹⁷⁰

Itsenäisyyspuolueen ohjelma on pysynyt samankaltaisena vuosikymmenten aikana. Vuosien 1994 ja 2006 ohjelmat ovat lähes identtiset ja niitä yhdistää tavoite Suomen itsenäisyydestä ja täysivaltaisuu-desta.¹⁷¹ Vuosikymmenet eivät ole kasvattaneet puolueen suosiota, päinvastoin. Vuoden 2019 vaa-leissa puolueella oli enää 47 ehdokasta, jotka keräsivät yhteensä 2 444 ääntä ja 0,1 prosenttia kaikista äänistä.

Puolueen vuoden 2019 vaaliohjelma¹⁷² alkaa balansismin kuvailulla puolueen aatteellisena perus-tana¹⁷³. Puolue tavoittelee ”*tasapainoa ihmisten kesken, ihmisen ja luonnon välillä sekä ihmisen ja talouden välillä.*” Lisäksi puolue kuitenkin kaipaa nimensä mukaisesti itsenäisyyttä, omaa rahaa ja demokratiaa takaisin Suomelle.

Itsenäisyys palautetaan puolueen mielestä eroamalla Euroopan unionista. Tällöin Suomi saisi takaisin muun muassa oman lainsäädäntövallan ja itsenäisen oikeuslaitoksen. Puolue kritisoii liikepankkien yksinoikeutta rahanluontiin ja kuvailee valtioiden olevan alistettuja yksityispankkien vallan alla. Suo-

¹⁶⁹ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019, ”Pienet ajavat isoa muutosta”.

¹⁷⁰ Mickelsson 2015, 289–290.

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Itsenäisyyspuolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

¹⁷³ Puolue vaihtoi nimensä vuonna 2020 muotoon *Tasapainon puolesta – IPU*.

melle olisi puolueen mielestä eduksi omavaraisuus ruoan ja energian suhteen. Lisäksi pääomien vapaata liikkuvuutta tulisi rajoittaa. Euroopan unionin ulkopolitiikkaan sitoutumisen sijaan puolue kannattaa Suomen puolueettomuutta ja rauhantekijän roolia.

Suomesta puuttuu itsenäisyyspuolueen mielestä aito kansalaiskeskustelu, eivätkä kansalaisaloitteet ole riittävä keino sen edistämiseksi. Median rooli on niiden käsittelyssä puolueen mielestä liian suuri, jolloin populistiset kansalaisaloitteet saavat mediatilaa. Puolue kannustaa kansalaisosallistumiseen kuntalais- ja kansanäänestysten lisäksi kansalaisjärjestöissä ja ammattiliitoissa. Vallanpitäjiä kritisoidaan siitä, etteivät he halua aitoa kilpailuasetelmaa, kun eduskuntapuolueita tuetaan yhteensä 30 miljoonan euron puoluetuilla. Lisäksi itsenäisyyspuolue haluaa Suomeen poliittisista puolueista riippumattoman perustuslakituomioistuimen, sillä se ei luota eduskunnan omavalvontaan perustuslakivaliokunnan kautta.

Ympäristöongelmiin puolue vastaisi energiankulutusta ja muuta kulutusta vähentämällä. Puolue perustelee myös Euroopan unionista eroamista ilmastosiivillä, sillä unionin vapaa liikkuvuus tuottaa saasteita. Lisäksi puolue yhdistäisi eri maiden armeijat yhteiseen taisteluun maapallon vakavia ympäristöongelmia vastaan.

Muita puolueen tavoitteita ovat muun muassa sosiaalivakuutusvero, perustulo, työntekijöiden hallitsemien osuuskuntien nouseminen vallitsevaksi yritysmuodoksi sekä kaupunkimaisten pakolaiskeskusten perustaminen kriisiherkkien alueiden läheisyyteen.

Mediassa puolueen tavoitteista painottuivat EU:sta eroaminen, puolueettomuus ja ilmastopolitiikka. Lehdistössä puolueen julkisuus oli kuitenkin minimaalista. Jos puolueen poliittiseen agendaan halusi törmätä lehdistössä, piti lukea Helsingin Sanomien puolue-esittely¹⁷⁴. Muuten äänestäjien piti lukea Yle Uutisten puolue-esittely¹⁷⁵ tai katsoa Ylen eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu. Puolueen puheenjohtaja Henri Aitakari ei ollut paikalla Helsingin Sanomien pienpuoluetentissä, eikä hänen sanomisistaan siis raportoitu tentin jälkeen, kuten muiden puolueiden. Toinen lehdistössä ollut maininta puolueesta liittyi puolueen Lapin piirin puheenjohtajan rikostuomioon.¹⁷⁶

Ilmastopolitiikan osalta puolueen puheenjohtaja Henri Aitakari esitti Ylen vaalikeskustelussa talouskasvuun perustuvasta yhteiskuntamallista luopumista, sillä vastuullinen ilmastopolitiikka vaatii sitä, että jostain on luovuttava. Omana henkilökohtaisena ilmastotekonaan hän ilmoitti, ettei ole koskaan

¹⁷⁴ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019 ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

¹⁷⁵ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 13.05.2021].

¹⁷⁶ *Helsingin Sanomat*, 07.04.2019, ”Vankeutta huumerekoksista”.

lentänyt lentokoneessa, eikä kenenkään muunkaan pitäisi niin tehdä. Muuten hän piti esillä puolueen tavoitteita EU:sta eroamisen tärkeydestä sekä Suomen puolueettomuudesta ja omavaraisuudesta.¹⁷⁷

Puolueen vähäinen kannatus vuoden 2019 vaaleissa johtui ehkä osaltaan puolueen vähäisestä mediahuomiosta ja puolueen puheenjohtajan Aitakarin vaisuudesta Ylen vaalikeskustelussa. Aitakarin puheytyli oli poliitikolle epätyypillinen, sillä hänen puheenvuoronsa olivat jatkuvasti muita lyhyemmät ja ytimekkäämmät. Hänellä oli usein mahdollisuus kertoa puolueensa tavoitteista selkeämmin ja monisanaisemmin, mutta hän tyytyi lyhyempiin puheenvuoroihin.

Kansalaispuolue

Kansalaispuolueen tie vuoden 2019 vaaleihin oli värikäs. Kansanedustaja ja keskustan entinen puheenjohtaja Paavo Väyrynen perusti kansalaispuolueen vuonna 2016. Kansalaispuolue erotti Väyrysen vuonna 2018 hänen presidentinvaalikampanjaansa liittyvien tilinkäytön väärinkäytösten ja vaaliraharikkomusten vuoksi. Väyrynen lähti kuitenkin itse perustamastaan puolueesta ja perusti uuden puolueen nimeltä Seitsemän tähden liike.¹⁷⁸ Kansalaispuolue jatkoi toimintaansa ilman Väyrysen vetoapua ja keräsi vuoden 2019 eduskuntavaaleissa lopulta 7 645 ääntä ja 0,2 prosentin ääniosuuden, mikä ei riittänyt kansanedustajapaikkojen saamiseksi.

Kansalaispuolueella on tiivis vaaliohjelma¹⁷⁹, jonka tavoitteina ovat muun muassa valtiollinen ja taloudellinen itsenäisyys, sotilaallinen liittoutumattomuus, tasapainoinen aluepolitiikka, järkevä maahanmuuttopolitiikka ja kohtuullinen elintaso kaikille. Näihin tavoitteisiin puolue pyrkii muun muassa vastustamalla Euroopan unionin integraatiokehitystä ja Natoon liittymistä sekä oman rajavalvonnan palauttamisella. Puolue ei kuitenkaan tavoittele ohjelmassaan eroa Euroopan unionista.

Kotimaassa puolue tavoittelee puolueen perustajan keskustalaisen ideologian tapaisesti ”maakuntien Suomea” ja elinvoimaista maaseutua. Tähän se pyrkii vastustamalla keskittävää politiikkaa muun muassa asuinrakentamisen ja opiskelupaikkojen osalta. Maaseudun asuttamista puolue edistäisi verotuksen ja julkisen sektorin työllistämisen kautta. Lisäksi puolue tavoittelee kotihoidontuen tuplaamista ja pienempien eläkkeiden korotusta.

¹⁷⁷ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

¹⁷⁸ *Yle Uutiset*, 04.06.2019, ”Hovioikeus ei ota kantaa Paavo Väyrysen erottamiseen – Kansalaispuolue ja Väyrynen peruuttivat valituksensa”.

¹⁷⁹ Kansalaispuolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

Eduskuntavaalijulkisuus oli myös kansalaispuolueella minimaalinen. Puolue oli esillä ainoastaan Helsingin Sanomien ja Yleisradion pienpuoluepäivinä, ennen ja jälkeen niiden järjestämien vaalikeskustelujen.¹⁸⁰ Yleisradion vaalikeskustelu oli puolueen puheenjohtajalle Sami Kilpeläiselle harvinaisen tilaisuus kertoa puolueen agendasta ja hän olikin keskustelun aikana aktiivinen. Hän oli eniten puhuneiden joukossa ja otti aktiivisesti kantaa esimerkiksi siihen, ettei Suomen tarvitse toimia ”ilmastonmuutosvouhotuksen” etujoukoissa, vaan Suomi toimii jo esimerkillisesti metsiensä kanssa ja sen pitäisi miettiä ensisijaisesti omia kansalaisiaan. Muutenkin Kilpeläinen pyysi aktiivisesti puheenvuoroja ja toi puolueen poliittisia tavoitteita esiin.

Keskustelun aikana Kilpeläinen kritisoi keskustalaista pääministeri Juha Sipilää hallituksen ero- ja sotesotkuista ennen vaaleja. Sipilän lisäksi hän kritisoi myös perussuomalaisten Jussi Halla-ahoa siitä, että he molemmat kannattavat maahanmuuton ongelmien ratkaisemista Euroopan unionin kautta. Kilpeläisen mielestä rajat pitäisi laittaa kiinni, ottaa pikapalautukset käyttöön ja lisätä poliisien resursseja huomattavasti. Kilpeläinen kertoi myös puolueen mieluisimpien hallituskumppaneiden olevan keskusta ja perussuomalaiset, joiden äänestäjiä hän todennäköisesti yritti hankkia kritisoimalla juuri näiden puolueiden puheenjohtajia.

Puolueen poliittiset tavoitteet maaseudun elinvoimaisuudesta ja keskittävää politiikkaa vastaan saa puolueen näyttämään pieneltä keskustalta. Keskustan kannatuksen romahtaminen vuoden 2019 vaaleissa ei kuitenkaan näkynyt ääninä kansalaispuolueelle, vaan hyödyn keräsivät muut eduskuntapuolueet.

Kommunistinen Työväenpuolue – Rauhan ja sosialismin puolesta

Vuonna 1989 ensimmäisen kerran puolerekisteriin rekisteröity Kommunistinen Työväenpuolue – Rauhan ja sosialismin puolesta (KTP) oli mukana myös vuoden 2019 vaaleissa. Puolue on poistunut puolerekisteristä ennen vuotta 2019 jo kolmesti: 1995, 2003 ja 2011, kun se ei ole saanut kansanedustajia kaksissa eduskuntavaaleissa peräkkäin. Puolueaktiivit eivät kuitenkaan ole luovuttaneet ja puolueen ehdokkaat osallistuivat vuoden 2019 vaaleihin kaikkien puolueiden ehdokkaista korkeimmalla keski-ikällä eli 58 vuodella¹⁸¹. 5 000 kannattajakortin kerääminen oli edessä myös vuoden 2019

¹⁸⁰ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019 ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

Helsingin Sanomat, 05.04.2019, ”EU ja maahanmuutto jakoivat puolueita”.

¹⁸¹ ”Eduskuntaan pyrkii muun muassa kullankaivaja, pokeriammattilainen ja rauhanneuvottelija – Katso hakukoneesta kansanedustajaksi tahtovien taustat”. *Helsingin Sanomat*, 15.03.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006036173.html>> [Luettu 05.05.2021].

vaalien jälkeen, sillä puolue ei saavuttanut kansanedustajapaikkaa. Vuoden 2021 alussa kannattajakorttien kerääminen on vielä kesken, eikä puolue ole rekisteröitynyt puolurekisteriin uudestaan.

Puolueen nimi vaihtui vuonna 2008 ja ”Rauhan ja sosialismin puolesta” on siirtynyt nimen loppuosaan. Muuten puolueen toiminnassa ei ole ollut suuria muutoksia vuosikymmenten varrella. Puolue on ollut kannatukseltaan jatkuvasti Suomen pienimpiä puolueita, eikä se ole saanut yhtään kansanedustajaa. Puolue tavoittelee edelleen perustuloa, EU:sta eroamista ja sosialistista yhteiskuntaa, jossa työväen ja pienituloisten asema puolueen mielestä paranisi.

Kommunistisella työväenpuolueella on vuonna 2019 lyhyt vaaliohjelma¹⁸², jossa on kahdeksan tavoitetta tai oikeastaan vaatimusta, sillä ohjelman otsikkona on: ”*Me emme lupaa, me vaadimme.*” Vaatimuslistan perusteella puolue panostaisi muun muassa maksuttomiin julkisiin palveluihin ja perustuloon. Kapitalismin vastustaminen näkyy sekä ulko- ja turvallisuus-, että ympäristöpolitiikassa. Työntekijöiden oikeudet ja oikeus työhön ovat puolueelle myös tärkeitä tavoitetta, kuten ohjelman lopussa pyrkimyksenä kohti työväen valtaa ja sosialismia.

Puolue sai muihin eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin verrattuna kohtuullisen määrän julkisuutta. Puolueen puheenjohtajan Mikko Vartiaisen sanomiset nostettiin Ilta-Sanomissa otsikoihin, kun hän kritisoi sähkönsiirtohintoja Helsingin Sanomien pienpuoluetentissä. Uutisessa kerrotaan Vartiaisen vaatimuksesta ottaa suuret yhtiöt yhteiskunnan eli työläisten omistukseen. Suurten yhtiöiden lisäksi myös sähkö- ja teleyhtiöt sekä pankit pitäisi olla yhteiskunnan hallussa.¹⁸³

Helsingin Sanomat uutisoi Vartiaisen EU-kritiikistä samassa keskustelussa. EU on puolueen mukaan suuryritysten hyväksi tehty liitto ja siitä syystä puolue myös boikotoi EU-vaaleja. Kommunistipuolueiden välille kerrottiin eroavaisuudeksi heidän suhtautumisensa saatavuusharkintaan, jolla säädelään työperäistä maahanmuuttoa EU:n ulkopuolelta. Vartiaisen mukaan suomalaisille pitää taata ensin töitä, kun taas SKP kannattaa maailman työväenliikkeen solidaarisuutta.¹⁸⁴

Vartiainen ei koe ilmastonmuutosta välittömänä uhkana Suomelle, eikä yhdy näkemykseen sen syiden yksimielisyydestä. Hän kertoo Ylen vaalikeskustelussa¹⁸⁵, että hänen mielestään olennaisempaa on se, että Suomi kuluttaa liikaa luonnonvaroja ja materiaa. Vartiainen ilmoitti suoraan puolueensa ajavan sosialismia ”*eli vallankumousta viime kädessä*”, jotta Suomen talousjärjestelmää saataisiin muutettua pääoman eduista työväen työn etuun. Puolue edistäisi työväestön etuja verottamalla rikkaita huomattavasti enemmän. Hän kritisoi kapitalismia jatkuvasti ja liitti monet Suomen ongelmista

¹⁸² Rauhan ja sosialismin puolesta - Kommunistinen työväenpuolue eduskuntavaaliohjelma, 2019.

¹⁸³ ”HS:n pienpuolueiden tentti: Kommunistijohtajalta kova esitys sähkön hinnan alentamiseksi – ’Olen ärsyyntynyt’”. *Ilta-Sanomat*, 04.04.2019. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006059547.html>> [Luettu 02.05.2021].

¹⁸⁴ *Helsingin Sanomat*, 05.04.2019, ”EU ja maahanmuutto jakoivat puolueita”.

¹⁸⁵ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

sen syyksi. Hänen mukaansa kapitalisteille ainoastaan raha on tärkeää, eivät ihmiset. Puolue asettuu selkeäksi vaihtoehdoksi poliittisessa järjestelmässä: ”*Ei mikään eduskuntapuolue aja niitä tavoitteita kuin me, esimerkiksi kapitalismin kaatamista ja sosialismia.*”

Liberaalipuolue – Vapaus valita

Viskipuolue rekisteröitiin vuonna 2016 puolueeksi, minkä jälkeen puolue vaihtoi nimensä Liberaalipuolueeksi. Patentti- ja rekisterihallitus ei kuitenkaan hyväksynyt puolueen nimeksi pelkkää Liberaalipuoluetta. Nimi muistutti liiaksi Suomen Liberaalinen Puolue ja Liberaalit nimisiä yhdistyksiä, vaikka ne eivät olleetkaan puolurekisterissä olevia virallisia puolueita. Tästä syystä Liberaalipuolueen virallisen nimen perässä on ”Vapaus valita”.¹⁸⁶

Vuoden 2019 eduskuntavaalit olivat ensimmäiset eduskuntavaalit, joihin puolue osallistui ja kannatus riitti ainoastaan 0,2 prosentin ääniosuuteen. Sama 0,2 prosenttia oli puolueen ääniosuus myös vuoden 2017 kunnallisvaaleissa.

Liberaalipuolueen tavoitteet eduskuntavaaliohjelmassaan¹⁸⁷ ovat ytimekkäästi elinkeinovapaus, perusturva ja ympäristövastuu. Puolueen mielestä markkinatalous ja vapaa taloudellinen toimeliaisuus on ihmisten hyvinvoinnin ja köyhyyden vähentämisen kannalta paras tapa. Puolue kannattaa kevennettyä sääntelyä ja valtion vähäistä osallistumista talouteen. Valtion pitäisi luopua Alkon ja Veikkauksen monopoleista ja keskittyä ylläpitämään olosuhteita, joissa ihmisillä on vapaus tavoitella heille tärkeitä asioita.

Vapaiden markkinoiden luomalle hyvinvoinnille nähdään ehdoksi toimiva perusturva, joka takaa sen, ettei toimeentulo vaarannu yllättävissä tilanteissa. Lisäksi puolue tahtoo Suomen pysyvän edelläkävijänä ympäristöasioissa. Se kannattaa ydinvoimaa, hiiliveroa ja verottamisen siirtämistä ajoneuvoista liikkumisen verotukseen.

Mediassa puolue tuli puheenjohtajansa Tea Törmäsen kautta tunnetuksi ilmastonmuutoksen torjumi- seen keskittyvänä puolueena. Hänen mukaansa Suomen tulisi määrätietoisesti luopua tuleville sukupolville kuuluvien resurssien kuluttamisesta, jotka koskevat niin ympäristöä kuin talouttakin. Puolue edistäisi myös pienydinvoimaloiden rakentamista. Törmänen myös kertoi HS:n pienpuoluetentissä,

¹⁸⁶ *Yle Uutiset*, 22.06.2016, ”Viskipuolue muuttaa nimensä sittenkin – ’Sanaan liberaali ei voi saada yksinoikeutta’”.

¹⁸⁷ Liberaalipuolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

että Suomen matala syntyvyysaste on iloinen asia ympäristön kannalta, vaikka kertoikin vastentah-
toisen lapsettomuuden olevan yksilökohtainen tragedia¹⁸⁸.

Iltapäivälehdissä ainoat maininnat Liberaalipuolueesta olivat raportti HS:n pienpuoluetentin tapahtu-
mista sekä maininta puolueiden puheenjohtajien henkilökohtaisista vaalibudjeteista, joka Törmäsellä
oli 2 000 euroa.¹⁸⁹ Puolueen näkyvyys keskittyi ympäristöasioihin, eivätkä sen talousliberaalit tavoit-
teet olleet julkisuudessa erityisen paljoa. Turhina valtion julkisina menoina pidettiin lähinnä työnvä-
litystoimintaa ja alkoholivalvontaa.¹⁹⁰

Puolueen puheenjohtajalla Tea Törmäsellä oli puolueen julkisuuskuvaan merkittävä vaikutus, sillä
puheenjohtajat ovat lähes poikkeuksetta ainoita pienten puolueiden edustajia, jotka saavat ääntään
kuuluville valtakunnallisissa medioissa. Julkisuuskuvan painottumiseen saattoi vaikuttaa Törmäsen
rooli Suomen ekomodernistien puheenjohtajana ja ilmastonmuutokseen liittyvä tiedottaminen, joista
hän kertoi Ylen vaalikeskustelun aikana.¹⁹¹

Piraattipuolue

Toinen liberalismia edistävästä puolueista eli Piraattipuolue perustettiin jo vuosia ennen nykyistä li-
beraalipuoluetta. Vuonna 2009 rekisteröidyllä piraattipuolueella on kansainvälinen esikuva ruotsalai-
sessa Piratpartietissa. Puoluetta edelsi Suomessa myös kaksi epäonnistunutta yritystä rekisteröidä tie-
toyhteiskuntaan liittyvä puolue: Tietoyhteiskuntapuolue vuodelta 2006 ja Wikipuolue 2007.¹⁹² Epä-
onnistuneen Tietoyhteiskuntapuolueen syykkeenä oli aikoinaan eduskunnassa käsitelty tekijänoi-
keuslain muuttaminen, jota vastustettiin internetin keskustelupalstoilla.¹⁹³ Piraattipuolueenkin poh-
jana ovat tekijänoikeuskysymykset, vaikka sillä on vuoden 2019 vaaleihin poliittisen kokemuksen
myötä laajempi ohjelma.

¹⁸⁸ *Helsingin Sanomat*, 04.04.2019, ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuo-
dessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”;

Helsingin Sanomat, 05.04.2019, ”EU ja maahanmuutto jakoivat puolueita”.

¹⁸⁹ ”HS:n pienpuolueiden tentti: Kommunistijohtajalta kova esitys sähkön hinnan alentamiseksi – ’Olen ärsyyntynyt’”.

Iltasanomat, 04.04.2019. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006059547.html>> [Luettu 02.05.2021];

”Nämä puoluejohtajat ovat jättäneet vaalirahailmoituksensa: Rinteellä liki 65 000 euron budjetti”. *Iltalehti*, 06.04.2019.

<<https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/74b1d1a7-ca6c-4d28-8c94-740711a2bfff>> [Luettu 09.05.2021].

¹⁹⁰ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet
lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 13.05.2021].

¹⁹¹ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

¹⁹² Mickelsson 2015, 317–318.

¹⁹³ *Helsingin Sanomat*, 28.10.2006, ”Eduskuntaan pyrkii jälleen yksi uusi pienpuolue”.

Piraattipuolue on osallistunut kolmiin eduskuntavaaleihin: 2011, 2015 ja 2019. Se on jokaisella kerralla ollut suurin eduskunnan ulkopuolisista puolueista, mutta puolueen ääniosuus koko maassa on vaihdellut 0,5 ja 0,8 prosentin välillä, mikä ei ole vaalipiireissä riittänyt kansanedustajapaikkaan. Puolue on saanut muutamia kunnanvaltuutettuja, kuten vuoden 2019 puheenjohtajansa Petrus Pennasen Helsingin kaupunginvaltuustoon. Lopullinen läpimurto on kuitenkin jäänyt odottamaan tulemistaan, vaikka vuoden 2019 vaaleissa puolueen kansanedustajapaikkaa pidettiin mahdollisena osana Helsingin vaalipiiriin liittoa feministisen puolueen, liberaalipuolueen ja eläinoikeuspuolueen kanssa.

Piraattipuolueen vaaliohjelmassa¹⁹⁴ tavoitellaan vapautta ja avoimuutta. Puolue edistäisi päätöksenteon ja tiedon avoimuutta, jolloin esimerkiksi kokoukset olisivat eduskunnassa ja kunnissa lähtökohteisesti avoimia. Lisäksi puolue haluaa uudistaa tekijänoikeusjärjestelmän luovuuteen kannustavaan ja teosten käyttöä edistävään suuntaan. Puolue painottaa olevansa tiedepuolue ja ajavansa tutkimukseen perustuvaa politiikkaa. Tietoon perustuu myös puolueen sosiaali- ja terveyspalvelun kehitysehdotukset. Puolueella ei ole omien sanojensa mukaan selvää kantaa sosiaali- ja terveyspalveluihin, vaan se painottaa tiedon ja kokemusten jakamista toimivista malleista. Ilmastopolitiikassaan puolue tavoittelee hiilidioksidipäästöjen radikaalia vähentämistä.

Ihmisten osallisuutta halutaan parantaa kehittämällä kansalaisaloitetta, keventämällä rahankeräyksiin ja joukkorahoituksiin liittyvää byrokratiaa ja laskemalla äänioikeusikäraja 16 vuoteen. Kaikille kansalaisille vastikkeeton perustulokin kannustaisi ihmisiä ylimääräisten tulojen hankkimiseen. Ihmisten osallistamisen lisäksi puolue haluaa heikentää valtion ohjausta tietyillä aloilla. Se tavoittelee julkishallinnon tuottavuuden parantamista, liike-elämän säätelyn rajoittamista ja oikeutta toimia verkossa yksityisyytensä säilyttäen. Tavoitteena on myös valvontayhteiskuntakehityksen pysäyttäminen. Muita puolueen tavoitteita ovat muun muassa kannabiksen tuotannon ja käytön laillistaminen, kirkkojen erityisaseman poistaminen sekä digitaalisen eriarvoisuuden vähentäminen.

Pennanen sai Yle Uutisten artikkelissa kiitosta tulevaisuuden visioinnistaan. Tulevaisuudentutkija Elina Hiltunen arvioi Pennasen vision sisältävän ”rohkeita ajatuksia ja ratkaisuja tulevaisuuden ongelmiin. Henkilö on tutustunut teknologian tulevaisuuteen ja isoihin megatrendeihin.” Hänen visioonsa nostettiin kiinnostavina ideoina esiin tietokoneiden kytkeminen aivoihin sekä hybrididemokratia. Pennanen myös esitti julkisuudessa sarjatuotettuja pienydinvoimaloita ratkaisuna päästöttömään energiatarpeeseen.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Piraattipuolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

¹⁹⁵ ”Rohkeus ja mielikuvitus säästöliekillä” – asiantuntijat pettyivät puoluejohtajien 2050-visioihin”. *Yle Uutiset*, 07.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10724736>> [Luettu 05.05.2021]; Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

Piraatit saivat merkittävää näkyvyyttä myös ehdokkaidensa huumausainerikostaustoista. Kolme puolueen ehdokasta on saanut yli vuoden pituiset vankeusrangaistukset huumeisiin liittyen.¹⁹⁶ Puolueella oli vaaleissa kaikista puolueista nuorimmat ehdokkaat ja se sai myös nuorisovaaleissa paikkoja nuorten äänestämään eduskuntaan. Yle Uutiset kysyi puolueiden edustajilta mielteitä nuorisovaalien tuloksista ja myös piraattipuolueen puheenjohtaja Pennanen kertoi puolueensa keinoja esimerkiksi nuorten osallistamiseksi.¹⁹⁷

Eduskunnan ulkopuolisista puolueista piraattipuolue keräsi selkeästi eniten ääniä vuoden 2019 vaaleissa ja oli sitä ennen myös eniten mediahuomiota saaneiden joukossa. Puolueen puheenjohtaja Petrus Pennanen oli myös yksi näkyvimpiä puheenjohtajia. Hänellä oli pienen puolueen edustajaksi todella suuri vaalibudjetti, 44 000 euroa, mikä oli suurempi kuin esimerkiksi pääministeri Juha Sipilän vaalibudjetti.¹⁹⁸ Pennanen menestyi vaaleissa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden edustajista parhaiten, mutta hänen 4 801 äänen äänisaaliinsa jäi silti vajaaksi kansanedustajan paikasta.

Suomen Kansa Ensin

Vuonna 2018 puolueräkisteriin lisätyn Suomen Kansa Ensin -puolueen ensimmäiset vaalit olivat vuoden 2019 eduskuntavaalit, joihin puolue osallistui 34 ehdokkaan voimin. Puolueen puheenjohtaja Marco de Wit oli mukana vastustamassa vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden Suomeen saapumista. Helsingin keskustassa ollut mielenosoitusleiri hajaantui useaksi eri ryhmittymäksi, joista yhdestä syntyi lopulta Suomen kansa ensin.¹⁹⁹ Ulkoparlamentaarisesta ja parlamentaarisen toiminnan yhdistämisen vallankumoukselliseksi toiminnaksi on de Witin mukaan puolueen päätavoite.²⁰⁰

Maahanmuuton vastustaminen ja Suomen itsenäisyyden vahvistaminen ovat puolueen tärkeimpiä tavoitteita heidän vuonna 2019 julkaistussa ohjelmassaan²⁰¹. Puolue kertoo olevansa ”*isänmaallinen puolue, joka ajaa aina ensisijaisesti suomalaisten etuja poliittisissa kysymyksissä.*” Se tavoittelee Suomen poliittista, taloudellista, kansallista, sotilaallista ja kulttuurillista itsenäisyyttä. Näihin tavoit-

¹⁹⁶ *Helsingin Sanomat*, 07.04.2019, ”Vankeutta huumerikoksista”.

¹⁹⁷ ”Tältä näyttää nuorisovaalien valitsema eduskunta – eniten paikkoja haalivat vihreät ja perussuomalaiset”. *Yle Uutiset*, 08.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10728219>> [Luettu 13.05.2021].

¹⁹⁸ ”Nämä puoluejohtajat ovat jättäneet vaalirahailmoituksensa: Rinteellä liki 65 000 euron budjetti”. *Iltalehti*, 06.04.2019. <<https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/74b1d1a7-ca6c-4d28-8c94-740711a2bfff>> [Luettu 13.05.2021].

¹⁹⁹ ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 05.05.2021].

²⁰⁰ Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

²⁰¹ Suomen Kansa Ensin poliittinen ohjelma, 2019.

teisiin päästään heidän mukaansa eroamalla Euroopan unionista, vaihtamalla valuutaksi markka, palauttamalla rajavalvonnan, olemalla sotilaallisesti puolueeton ja sillä, että suomalaisten ”omat tavat” palautetaan kunniaan. Puolueen mukaisten suomalaisten etujen ajamista tavoitteellaan myös esimerkiksi estämällä islamilainen tapakulttuuri. Lisäksi puolue edistäisi suoraa demokratiaa ja tavoittelee ”ehdotonta sananvapautta”.

Vähävaraisille ja heikommassa asemassa oleville puolue haluaa turvata riittävän toimeentulon alentamalla ruoan arvonlisäveroa ja vuokratonta sekä ehdottaa minimipalkkalakia. Työttömyyden pienentämiseksi on puolueen mielestä harkittava kuuden tunnin työpäivää. Yhtenä puolueen tavoitteista on myös lasten keskinäiseen kiusaamiseen puuttuminen.

Mediassa puolue oli esillä lähinnä rikollisuuteen liittyen. 65 prosenttia puolueen ehdokkaista oli saanut vähintään yhden rikossyytteen ja yhteensä heidän 34 ehdokastaan oli saanut 78 rikossyytettä. Rikosepäilyjen lisäksi 13 ehdokasta oli tuomittu rikoksesta vaaleja edeltävän kahdeksan vuoden aikana, minkä lisäksi myös puolueen puheenjohtaja Marco de Wit oli tuomittu rikoksesta. De Wit oli otsikoissa myös vaalien aikaisesta rikoksesta epäiltynä, kun poliisi epäili puolueen vaalimainoksien tekstin täyttävän rikoksen tunnusmerkistön. Uutisessa kerrotaan myös de Witin aikaisemmasta rikosepäilystä kansanryhmää vastaan kiihottamisesta. Puolueen vaalikampanja oli muutenkin otsikoissa poliisin rikosepäilyyn ja nujakointiin liittyen. Näkyvä mediahuomio liittyi Helsingin Sanomien ja Iltalehden selvityksiin kansanedustajaehdokkaiden rikoksista, minkä lisäksi puolueen vaalikampanjan aikana tapahtuneesta nujakoinnista sekä rikossyytteen saamisesta uutisoitiin useassa eri lähteessä.²⁰²

Puheenjohtaja de Wit oli yksi näkyvimpiä puolueenjohtajia ja käytti pienpuolueiden vaalikeskusteluissa värikästä kieltä. Hän väitti Ylen näyttämää ilmastonmuutosinserttiä törkeäksi propagandaksi ja kertoi, ettei Ylen tehtävänä ole propagoida. Hallituksen hän väitti olevan ”globalistien asialla” ja varoitti jatkuvasti ”globalistien” vallasta. Hän myös ärähti keskustelun juontajalle, kun ei saanut puheenvuoroa maahanmuuttoon liittyen. De Witin mielestä suomalaiset ovat myös aivopestyjä, sillä 61 prosenttia kansasta pitää EU-jäsenyyttä hyvänä asiana.²⁰³

Medianäkyvyys ei kuitenkaan auttanut, sillä puolueen kannatus oli toiseksi pienin kaikista puolueista ja sen ääniosuus jäi 0,2 prosenttiin kaikista äänistä. Puolueen puheenjohtajan värikäs kielenkäyttö ja

²⁰² Esimerkkeinä: ”Eduskuntaan pyrkii 125 rikoksesta tuomittua ehdokasta - IL selvitti tuomiot: tapon yritys, vapaudenriisto, huumoririkoksia...” *Iltalehti*, 04.04.2019. <<https://www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/25d2873f-60e6-41d4-8d4d-fe352663171e>> [Luettu 12.5.2021];

”Poliisi epäilee rikosta Suomen kansa ensin -puolueen kampanjoinnissa – toinen epäillyistä puolueen puheenjohtaja Marco de Wit”. *Yle Uutiset*, 09.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10729319>> [Luettu 13.05.2021]

²⁰³ ”Pienpuolueet väittelivät vihapuheesta ja ilmastosta: ”Vihapuhe on tekaistu käsite”. *Yle Uutiset*, 02.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10719265>> [Luettu 13.05.2021]; *Helsingin Sanomat*, 05.04.2019, ”EU ja maahanmuutto jakoivat puolueita”.

maahanmuuttajien vaarasta uhkaileminen eivät vakuuttaneet äänestäjiä, eikä rikoksiin keskittynyt julkisuus näyttänyt vaikuttavan ainakaan positiivisesti äänimäärään.

Suomen Kommunistinen Puolue

Myös toinen kommunistipuolueista on jatkanut toimintaansa vuosien 1999 ja 2019 välillä, vaikka Suomen Kommunistinen Puolue (SKP) ei ole saavuttanut 1990-luvun jälkeen ainuttakaan kansanedustajaa. Puolue on menettänyt suurimman eduskunnan ulkopuolisen puolueen asemansa piraattipuolueelle, mutta se on kuitenkin ollut Kommunistista työväenpuoluetta suositumpi. SKP:llä on vuonna 2019 samoja tavoitteita kuin 20 vuotta sitten ja vaaliohjelma keskittyy kapitalismin kritiikkiin sekä työväen aseman parantamiseen.

Puolueen 19-sivuisessa vaaliohjelmassa²⁰⁴ vaaditaan muutosta otsikolla ”*Rahan vallasta kansan valtaan*”. SKP haluaa tuoda päätöksenteosta syrjäytettyjen äänen kuuluviin muuttamalla politiikan suuntaa, yhteistyössä muiden muutosta haluavien kanssa. Puolue vastustaa ”äärimmäisen työläisvastaista ja kylmäveristä porvarihallitusta” ja haluaa parantaa työväen ja vähävaraisten asemaa. Puolue tuo ajatuksensa esiin uhmakkaasti: ”*Nyt on aika tuoda katujen, työpaikkojen, lähiöiden ja muiden nyt päätöksenteosta syrjäytettyjen ääni kuuluviin: tämä ei enää käy!*”

SKP:n tärkeimpiin tavoitteisiin kuuluu 1200 euron veroton perusturva kaikille sitä tarvitseville. Perusturvaa ei siis jaettaisi jokaiselle suomalaiselle, vaan ainoastaan sellaisille täysi-ikäisille, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä töitä tai jotka eivät saa muuten riittävästi toimeentuloa. Perusturvan lisäksi puolue säätäisi 1800 euron minimipalkan, jotta työnteko olisi aina kannattavaa.

Vähävaraisten lisäksi puolue ajaa työntekijöiden etuja. Puolue kannattaa kuusituntisen työpäivän lisäksi työpaikkojen demokraattisuuden ja julkisen sektorin työllistävän roolin vahvistamista. Vahva julkinen sektori näkyy tavoitteena kasvattaa kuntien ja maakuntien itsehallintoa progressiivisine verotusoikeuksineen. Puolue panostaisi myös koulutukseen ja edullisen asumisen tukemiseen. Rahoitusta hankittaisiin hävittäjähankintoihin suunniteltujen kymmenen miljardin euron lisäksi pääomatu-
lojen verotusta kiristämällä, joka voisi puolueen laskujen mukaan tuottaa vuodessa viisi miljardia euroa²⁰⁵.

²⁰⁴ Suomen kommunistisen puolueen eduskuntavaaliohjelma, 2019.

²⁰⁵ *Helsingin Sanomat*, 4.4.2019, ”HS kysyi: Minkä Suomessa pitäisi puolueen mukaan seuraavassa neljässä vuodessa muuttua? Mitkä ovat ehdottamanne keinot, joilla tämä saadaan aikaan?”

Kapitalismin kritiikki yltää myös puolueen ympäristöpolitiikkaan. Puolueen mukaan kapitalistinen järjestelmä ei auta ilmastonmuutoksen torjunnassa, vaan tarvitaan uudenlainen sosialismin malli, joka on kestävä kehityksen talousmalli. Ympäristöpolitiikkaan liittyy myös puolueen rauhanpoliittiset tavoitteet. Ohjelmassa kannatetaan Suomen pidättäytymistä uusista ase- ja hävittäjähankinnoista ja ehdotetaan Suomen tekevän aloitteen ”*sotaharjoitusten, sotien ja asevarustelun aiheuttamien päästöjen ja saasteiden valvonnasta.*”

Puolue suhtautuu kriittisesti Natoon ja muihin sotilasliittoihin. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta puolueen pääviestinä on rauhanpolitiikka. Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen ja kaventuvat tuloerot parantaisivat Suomen turvallisuutta enemmän kuin suurten kustannusten hyökkäysaset. Kansainväliseen yhteistyöhön puolue suhtautuu positiivisesti sekä Euroopassa että maailmalla, kunhan se ei tapahdu Euroopan unionin kautta, vaan uudenlaisen kansainvälisen yhteistyön, ”*jossa ihmistä ja luontoa ei alisteta ahneudelle ja riistolle.*”

Eläinoikeuspuolueen ja piraattipuolueen tavoin myös SKP sai nuorisovaaleissa muutaman paikan. Väisänen kommentoi kyseisten vaalien tulosta Yle Uutisille kertomalla puolueensa edistävän systeemimuutuskritiikkiä, jolloin nuorille tärkeää ilmastonmuutosta voitaisiin hänen mukaansa torjua paremmin. Hän kertoi Ylen vaalikeskustelussa järjestelmämuutoksen olevan keskeinen tekijä ilmastonmuutoksen torjumisessa.²⁰⁶

Puolue oli julkisuudessa esillä ilmastonmuutoksen lisäksi lähinnä kritiikistään hävittäjähankintoja kohtaan, 30 tunnin työviikosta sekä vertailusta KTP:hen, jonka mielipide poikkeaa työvoiman saataavuusharkinnan osalta.²⁰⁷

Molemmat kommunistipuolueet kilpailivat äänestäjistä myös vuoden 1999 vaaleissa, mutta ero on kaventunut SKP:n kannatuksen taannuttua. SKP ei myöskään saanut enää lähellekään samaa mediahuomiota kuin aikaisemmissa vaaleissa. Vuoden 1999 eduskuntavaaleihin nähden puolueen mediahuomio ja vaalimenestys ovat romahtaneet. Vuonna 1999 SKP oli selkeästi suurin eduskunnan ulkopuolinen puolue, joka sai medianäkyvyyttä poliittiselle agendalleen muista puolueista erilläänkin. Vuonna 2019 mediahuomio oli enää minimaalinen, eikä se saanut poliittisille tavoitteilleen huomiota juuri muualla kuin vaalikeskusteluissa.

²⁰⁶ ”Tältä näyttää nuorisovaalien valitsema eduskunta – eniten paikkoja haalivat vihreät ja perussuomalaiset”. *Yle Uutiset*, 08.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10728219>> [Luettu 13.05.2021];

Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019.

²⁰⁷ Esim. ”Hävittäjähankinnat peruttava, 1 200 euron perustulo kaikille, opintolainat nollattava’ – tätä kaikkea pienpuolueet lupaavat äänestäjille”. *Yle Uutiset*, 03.04.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10716204>> [Luettu 13.05.2021];

”HS:n pienpuolueiden tentti: Kommunistijohtajalta kova esitys sähkön hinnan alentamiseksi – ’Olen ärsyntynyt’”. *Iltasanomat*, 04.04.2019. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000006059547.html>> [Luettu 02.05.2021].

5 Yhteenveto ja päätelmät

20 vuoden aikana eduskunnan ulkopuolisten puolueiden mediahuomiossa ei tapahtunut suuria muutoksia. Puolueiden agendat olivat eniten esillä Yleisradiossa ja Helsingin Sanomissa, pääosin ”pienpuoluepäivien” aikana, jolloin ne esittelivät puolueet ja kertoivat yleisesti niiden tilanteesta. Puolueet saivat kyseisissä medioissa myös jonkin verran huomiota yksittäisten vaalipiirien analyysseissa. Ilta-päivälehdissä painottuivat etenkin rikollisuuteen ja protestointiin liittyneet aiheet.

Sanomalehtien uutisointi eduskunnan ulkopuolisista puolueista ei kasvanut vuoteen 2019, vaikka uutisia voi julkaista useammin ja milloin tahansa nettisivujen vapaammalle julkaisualustalle. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisointi väheni etenkin puolueiden poliittisten tavoitteiden julkisuuden osalta. Iltalehden uutisoinnin määrän kasvu johtui heidän tekemästä selvityksestä kaikkien puolueiden ehdokkaiden rikostaustoista. Myös Helsingin Sanomat teki vuonna 2019 samanlaisen selvityksen. Kaikki lehdet uutisoivat yksittäisten ehdokkaiden rikostaustojen lisäksi vaalikampanjan aikana tapahtuneista rikosepäilyistä. Joidenkin puolueiden mediahuomio kasvoi, kun niiden ehdokkaat olivat ylliedustettuina rikostilastoissa.

Yleisradion osalta vastaavaa eri vuosien välistä vertailua ei voida tehdä, sillä aineistosta puuttuu usea tv-uutislähetys vuodelta 1999 ja vuoden 2019 osalta puolueet saivat huomiota Yle Uutisten nettisivuilla, jota ei tutkittu vuodelta 1999. Ylen tv-uutisissa puolueet eivät juuri saaneet huomiota, mutta vuonna 2019 Yle Uutiset julkaisi nettisivuillaan eniten kirjoituksia puolueista.

Suurimman näkyvyytensä puolueet saivat Yleisradion televisioiduissa vaalikeskusteluissa. Molempina tarkasteluvuosina puolueet osallistuivat eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskusteluun ja vuonna 1999 kaksi puolueista pääsi osallistumaan myös Ylen suureen vaalikeskusteluun, jossa olivat mukana myös kaikki eduskuntapuolueet. Vaalikeskustelujen tyyli muuttui täysin kahdenkymmenen vuoden aikana. Vuonna 1999 eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelun kaksi juontajaa olivat aktiivisia, väittelivät puolueiden puheenjohtajien kanssa ja tivasivat heiltä tarkkoja lukuja ja ratkaisuehdotuksia. Vuonna 2019 keskustelun juontaja oli passiivinen, eikä usein keskeyttänyt puolueiden puheenjohtajia tai kysynyt heiltä tarkentavia kysymyksiä. Vuoden 2019 vaalikeskustelu muistutti 1960-luvun vaalikeskusteluja, joissa Yleisradion edustaja toimi keskustelun moderaattorina, joka jakoi puheenvuoroja ja antoi puolueiden väitellä keskenään.

Vuoden 1999 mediajulkisuudesta heijastui toimittajien ylimielisyys ja negatiivinen asennoituminen pienpuolueisiin sekä Ylen vaalikeskusteluissa että iltapäivälehtien kolumneissa ja pääkirjoituksissa. Puolueiden puheenjohtajia pilkattiin ja puolueiden koko olemassaoloa kyseenalaistettiin. Puolueiden

ajateltiin olevan olemassa ainoastaan helpon televisiojulkisuuden takia, mikä luultavasti heijastui myös medioiden vähäiseen intoon uutisoida puolueiden poliittisista tavoitteista. Toimittajat eivät nähneet puolueita välttämättä hyvänä asiana demokratian kannalta, vaan puolueiden suuri määrä koettiin myös ongelmaksi.

Vuonna 2019 suhtautuminen oli kokonaisuudessaan selkeästi neutraalimpaa, eikä puolueita vastaavalla tavalla pilkattu tai kyseenalaistettu niiden olemassaoloa. Yle Uutiset julkaisi nettisivuillaan eniten pienten puolueiden asemaa pohtivia kirjoituksia sekä antoi joillekin puolueille mahdollisuuksia kertoa poliittisista tavoitteistaan useampana päivänä.

Mediat toimivat tietynlaisena portinvartijana eduskunnan ja sen ulkopuolisten puolueiden välillä. Eduskuntapuolueiden saama huomio on paljon laajempaa ja niiden kansanedustajat ovat julkisuudessa myös vaalikampanjojensa ulkopuolella. Vaalien aikanakin, vaikka puolueella olisi vain yksi kansanedustaja, sen mielipiteet huomioidaan ajankohtaisten aiheiden kyselyissä, joissa eduskunnan ulkopuolisia puolueita ei huomioida.

Pienten puolueiden vähäistä näkyvyyttä voidaan perusteella sillä selkeällä syyllä, että pienen kannatuksen puolueet eivät kiinnosta. Kuluttajien käyttäytymistä seurataan yhä tarkemmin ja se vaikuttaa medioiden uutisointiin. Mediat voivat seurata lukijoiden sivuilla käyttämää aikaa ja heidän lukemiaan uutisia, ja uutisia tehdään etenkin kaupallisessa mediassa yhä enemmän sen mukaan, mikä yleisöä kiinnostaa. Looginen selitys pienten puolueiden vähäiselle huomiolle olisi siis se, etteivät ne kiinnosta tarpeeksi suurta yleisöä.

Sanomalehtien kirjoitusten määrän vähentyessä on mahdollista, että Yleisradion vastuulle jää entistä selkeämmin uutisointi sellaisten puolueiden poliittisista agendoista, jotka eivät ole kaupalliselle medialle tarpeeksi kiinnostavia. Pienten puolueiden täytyy hankkia julkisuutta uusilla tavoilla, jotta ne pääsisivät myös valtakunnallisessa mediassa paremmin esille. Puolueiden puheenjohtajat ovat lähes poikkeuksetta ainoita henkilöitä, jotka pääsevät valtakunnalliseen mediajulkisuuteen, joten heillä on suuri vastuu puolueiden menestyksestä.

Sanomalehdissä puolueiden edustajat eivät pääse perustelemaan kantojaan yhtä kattavasti, kun puolueiden agendat tiivistetään muutamaan virkkeeseen. Yleisradion vaalikeskustelu on eduskunnan ulkopuolisille puolueille ja niiden puheenjohtajille paras mahdollisuus poliittisten tavoitteidensa esittämiseksi. Puolueiden edustajat saavat esittää ja perustella näkemyksiään eri aiheista. Vaalikeskustelut ovat juontajan johdattamia, eivätkä puolueet voi päättää keskustelun aiheita, mutta taitavat poliitikot voivat johtaa keskustelua haluamaansa suuntaan.

Taitava johtaja on median suuntaan aktiivinen ja kerää huomiota puolueen poliittisille tavoitteille, tai edes yhdelle tavoitteelle, joka erottaa sen muista. Johtajalla voi olla merkittävä vaikutus puolueen imagolle ja sen uskottavuudelle poliittiseksi vaihtoehdoksi. Monilla eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla ei ole ollut sellaista johtajaa, joka olisi onnistunut tuomaan puolueen tavoitteita näkyvästi esille vaihtoehtona eduskuntapuolueille. Protestiäännet eivät ole näkyneet pienten puolueiden kannatuksessa, vaan suuret muutokset ovat tapahtuneet eduskunnan sisällä.

Puheenjohtajat ovat puolueidensa näkyvimmit ehdokkaat, joten heidän pitää kerätä henkilökohtaisesti paljon ääniä, jotta puolueella olisi mahdollisuus eduskuntaan. Vuonna 2019 esimerkiksi piraattipuolueen Pennanen ja feministisen puolueen Aro keräsivät molemmat tuhansia ääniä, mutta eläinoikeuspuolueen Pienimäki ja Suomen kommunistisen puolueen Väisänen keräsivät samassa vaalipiirissä yhteensä noin 500 ääntä.

Poliittista ammattitaitoa voidaan kasvattaa esimerkiksi puolueiden nuorisjärjestöissä, joissa opetellaan politiikan tekemistä ja harjoitellaan mediajulkisuuden saamista omille aloitteille. Näiden järjestöjen aktiiveilla on kokemusta poliittisen julkisuuden hankkimisesta räväköillä kannanotoilla. Julkisuuden hankkiminen auttaa myös tulevissa vaaleissa, joissa he ovat ehdolla. Eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla nuorisjärjestöt ovat harvinaisempia, vaikka poikkeuksiakin on, kuten piraattinuoret ja kommunistinuoret.

Valtakunnallisen median huomio eduskunnan ulkopuolisia puolueita kohtaan olisi tärkeää, sillä näillä puolueilla ei ole usein myöskään varaa kampanjoida näkyvästi. Kansalaisten tietoisuus kaikista poliittisista vaihtoehdoista olisi olennaista, jotta heidän mielipiteensä tulisivat paremmin edustetuiksi, eivätkä he jättäisi kokonaan äänestämättä.

Julkisuuden määrä ei ole kuitenkaan ainoa vaikuttava tekijä puolueiden menestyksen suhteen, sillä menestystä ei voi päätellä kuin osittain julkisuuden määrän vertailulla. Vuonna 2019 Suomen kansa ensin sai moneen muuhun puolueeseen nähden paljon huomiota, mutta puolueen äänimäärä jäi vaalien toiseksi pienimmäksi. Puolue ei toisaalta saanut omille poliittisille tavoitteilleen juurikaan huomiota, vaan uutisointi keskittyi puolueen ehdokkaiden rikoshistorioihin ja vaalikampanjan aikana tulleet rikosepäilyyn. Toisaalta Suomen kommunistinen puolue sai vuonna 1999 eniten huomiota poliittisille tavoitteilleen, mutta sillä oli myös suurimmat resurssit ja eniten ehdokkaita, jotka vaikuttivat puolueen äänimäärään.

Puolueiden saama julkisuus vaalikoneissa, sosiaalisessa mediassa ja uutisissa ei riitä, jos puolueet ja ehdokkaat eivät jää ihmisten mieleen. Pienet puolueet eivät yleensä ole suurempiensa kopioita, vaan

ne tarjoavat selkeän vaihtoehdon ja painottavat poliittisia aiheita, jotka eivät ole suurempien puolueiden tärkeimpien tavoitteiden joukossa. Puolueiden pitää tarjota uskottava vaihtoehto, jota eduskuntapuolueet eivät jo tarjoa, ainakaan tarpeeksi hyvin. Viime vuosikymmenten aikana ainoastaan perussuomalaiset on onnistunut vahvojen johtohenkilöidensä avulla profiloitumaan menestyksekkäästi vaihtoehtona muille puolueille esimerkiksi maahanmuutto- ja ilmastokysymyksissä.

Lähes kaikki eduskunnan ulkopuoliset puolueet saavat kuitenkin valtuutettuja kunnallisvaaleissa, joten niiden poliittinen toiminta ei ole täysin vailla menestystä. Puolueet tarvitsevat paikallisen julkisuuden lisäksi myös valtakunnallista julkisuutta, sillä niiden resurssit ovat pienemmät kuin eduskuntapuolueilla ja paikallisten medioiden saavutettavuus on heikompi. Eduskuntavaaleissa vaalipiirien äänikynnys muodostuu pienille puolueille usein liian korkeaksi, mutta kunnallisvaaleissa riittää pienempikin kannatus valtuutettujen saamiseksi kunnissa ja kaupungeissa.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin puolueiden mediahuomiota valtakunnallisessa julkisuudessa, mutta se on vain yksi osa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden aseman tutkimista. Tulevien tutkimuksien selvittäväksi jää, miten sosiaalinen media alustana saattaa helpottaa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden näkyvyyttä. Vuoden 2019 vaalien lopputuloksen kannalta sosiaalinen media ei vaikuta aikaansaaneen järisyttävää muutosta, koska yhtäkään eduskunnan ulkopuolisten puolueiden ehdokkaista ei valittu eduskuntaan. Sosiaalisen median kautta hankittu näkyvyys saattaa nousta tärkeämpään rooliin vuoden 2023 eduskuntavaaleissa. Näkyvyys ei ole kuitenkaan helppoa ja ilmaista, sillä eduskuntapuolueidenkin ehdokkaat kilpailevat näkyvyydestä samoilla alustoilla. Puolueidensa suurempien resurssien ansiosta heillä on myös varaa panostaa näkyvyyteen ja maksaa mainostilasta.

Ehdokkaiden henkilökohtaiset resurssit ovat pienillä puolueilla merkittävässä asemassa, sillä puolueet eivät kykene tukemaan heitä rahallisesti suurilla summilla. Pienet puolueet keräävät muita enemmän työttömiä ja matalasti koulutettuja ehdokkaita, eikä heillä välttämättä ole resursseja panostaa vaalikampanjaan. Nämä ryhmät eivät muutenkaan äänestä yhtä paljon kuin korkeakoulutetut ja varakkaat ihmiset.

Eduskunnan ulkopuolisia puolueita ei ole juurikaan tutkittu aikaisemmin, joten tulevalle tutkimukselle riittää aiheita. Esimerkiksi edellä mainittuihin sosiaalisen median ja resurssien vaikutukseen pienpuolueiden vaalikampanjoinnille voisi perehtyä. Tässä tutkimuksessa ei lisäksi verrattu pienten puolueiden saamaa medianäkyvyyttä isoihin puolueisiin. Poliitiikan tutkijat keskittyvät usein eduskuntapuolueisiin, jolloin eduskunnan ulkopuoliset puolueet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tutkimuksille eduskunnan ulkopuolisista puolueista meinaa siis käydä kuin puolueille itselleen – ne jäävät katveeseen.

Lähteet

I Sanomalehdet

Helsingin Sanomat, 1999 (alkup.), 2019 (digitoitu)

Iltalehti, 1999 (alkup.), 2019 (digitoitu)

Ilta-Sanomat, 1999 (alkup.), 2019 (digitoitu)

Digitoidut lehdet luettu sähköisesti Kansalliskirjaston digitoiduista aineistoista <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkelit luettu sähköisesti Sanoma-arkistosta <<https://yri-tysarkisto.sanoma.fi>>

II Verkkosivustot

Helsingin Sanomat, 2019. <<https://hs.fi>>

Iltalehti, 2019. <<https://iltalehti.fi>>

Ilta-Sanomat, 2019. <<https://is.fi>>

Yle Uutiset, 2019. <<https://yle.fi/uutiset>>

Verkkosivujen uutiset luettu sähköisesti Kansalliskirjaston verkkoarkistosta: <<https://verkkoarkisto.kansalliskirjasto.fi>>

Puolueiden puolueohjelmat on luettu Poliittisten ohjelmien tietovarannosta Pohtivasta. Ohjelmat ovat saatavilla sähköisesti <<https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat>>

III Audiovisuaaliset aineistot

Yle TV1 20.30 Uutiset, 1999, 2019.

Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 24.02.1999. *Yle TV1 Eduskuntavaalit 1999. A-Studio, Vaalikeskustelu.*

Yleisradion suuri vaalikeskustelu 18.03.1999. *Yle TV1 Eduskuntavaalit 1999. A-Studio suuri vaalikeskustelu.*

Edellä mainitut audiovisuaaliset aineistot on katsottu Radio- ja televisioarkiston RITVA-tietokannassa.

Yleisradion eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalikeskustelu 02.04.2019. *Yle TV1 Eduskuntavaalit 2019: Pienpuolueet*. Saatavilla sähköisesti <<https://areena.yle.fi/1-4666644>> [Katsottu 03.03.2021].

IV Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti. *Laadullinen tutkimus 2.0.4.* uudistettu painos. Tampere: Vastapaino, 2011.

Anttila Terhi. ”Eduskuntavaaleista pääministerivaaleiksi”. *Poliitikot taistelivat – media kertoo*, toim. Ville Pernaa ja Ville Pitkänen. Helsinki: Ajatus kirjat, 2006, 159–192.

Aura, Vappu. ”Puolueiden ja joukkotiedotusvälineiden vaaliagenda eduskuntavaaleissa”. *Vaalista vaaliin: Vaalit, puolueet ja kansalaiset vuosituhannen vaihteessa*, toim. Villiina Hellsten, Tuomo Martikainen ja Kyösti Pekonen. Helsinki: Helsingin yliopisto, yleisen valtio-opin laitos, 2000, 95–122.

Berg, Laura, Mari K. Niemi, Ville Pernaa, Ville Pitkänen ja Erkkä Railo. ”Politiikan julkisuuden perusvirta”. *Politiikan journalismin tila Suomessa*, toim. Ville Pernaa, Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen. Turku: Kirja-Aurora, 2009, 33–78.

Borg, Olavi. ”Liberaalinen aatetraditio Suomessa”. *Suomen puolueiden periaateohjelmat: ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*, toim. Jukka Paastela ja Heikki Paloheimo. Tampere: Tampereen yliopisto, Poliitiikan tutkimuksen laitos, 2006, 10–33.

Borg, Sami. *Kuntavaalitutkimus 2017*. Helsinki: KAKS Kunnallisalan kehittämissäätiö, 2018.

Borg, Sami. ”Asiakysymykset ja äänestäjien liikkuvuus”. *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toim. Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass. Helsinki: Oikeusministeriö, 2020, 240–259.

Carey, James W. ”A Short History of Journalism for Journalists: A Proposal and Essay”. *Harvard international journal of press/politics*, 12(1), 3–16.

Heikkilä, Heikki, Laura Ahva, Jaana Siljamäki, Sanna Valtonen. *Kelluva kiinnostavuus: Journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa*. Tampere: Vastapaino, 2012.

Herkman, Juha. *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino, 2011.

Isotalo, Veikko, Theodora Järvi, Åsa von Schoultz, Peter Söderlund. *Suomalainen äänestäjä 2003–2019*. Helsinki: Oikeusministeriö, 2019.

- Jensen-Eriksen, Niklas, Alekski Mainio, Reetta Hänninen. *Suomen suurin: Helsingin Sanomat 1889–2019*. Helsinki: Siltala, 2019.
- Juntunen, Laura, Esa Väliverronen. ”Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys.” *Journalismi murroksessa*, toim. Esa Väliverronen. Helsinki: Gaudeamus, 2009. 262–284.
- Jyrkiäinen, Jyrki. ”Newspaper Chains in Finland 1993–2010”. *Journal of media business studies*, 9(2), 2012, 7–25.
- KAKS Ilmapuntari. ”Luottamus tiedotusvälineisiin”. *Kansalaismielipide ja kunnat*. Helsinki: Polemia, 2020, 27–30.
- Kivioja, Pasi. *Iltapäivälehtien evoluutio median murroksessa – Hiipuva printti, nouseva digitaalinen mahti ja ansaintamallin uusi asento*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto 2018.
- Korhonen, Johanna. *Ehdokkaat esiin! Miten julkinen valta voi tukea vaaliehdokkaiden maksutonta näkyvyyttä ja äänestäjien tiedonsaantia*. Helsinki: Oikeusministeriö 33/2010.
- Kunelius, Risto, Elina Noppari, Esa Reunanen, *Media vallan verkoissa*. 2. painos. Tampere: Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, 2010.
- Kunelius, Risto, Laura Ruusunoksa. ”Mapping Professional Imagination: On the potential of professional culture in the newspapers of the future”. *Journalism studies*, 9(5), 2008, 662–678.
- Mattila, Mikko, Veikko Isotalo, Theodora Järvi, Åsa von Schoultz. ”Kampanjointi”. *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen ja Åsa von Schoultz. Helsinki: Oikeusministeriö, 2020, 60–86
- Mickelsson, Rauli. *Suomen puolueet: Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Tampere: Vastapaino, 2015.
- Moring, Tom, Juri Mykkänen. ”Vaalikampanjat ja viestinnällistyminen”. *Muutosvaalit 2011*, toim. Sami Borg. Helsinki: Oikeusministeriö, 16/2012, 62–78.
- Niemi, Mari K. ”Onko yksityiselämästä presidentintekijäksi”. *Poliitikot taistelivat – media kertoo*, toim. Ville Pernaa ja Ville Pitkänen. Helsinki: Ajatus kirjat, 2006, 228–271.
- Nieminen, Hannu, Mervi Pantti. *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino, 2012.

- Nurmela, Sakari. *Nuoret ja eduskuntavaalit 1999: raportti 18–30-vuotiaiden osallistumisesta vuoden 1999 eduskuntavaaleihin*. Helsinki: Opetusministeriö, nuorisoasiain neuvottelukunta, 1999.
- Paastela, Jukka. ”Pienpuolueiden ohjelmista”. *Suomen puolueiden periaateohjelmat: ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua*, toim. Jukka Paastela ja Heikki Paloheimo. Tampere: Tampereen yliopisto, Poliitiikan tutkimuksen laitos, 2006, 204–215.
- Pernaa, Ville. ”Neljäs valtiomahti haastaa ensimmäisen”. *Ensimmäinen ja neljäs valtiomahti*, toim. Ville Pernaa, Tuula H. Laaksovirta ja Pentti I. Lumme. Helsinki: Suomen eduskunta, 2007, 11–114.
- Pernaa, Ville. *Uutisista hyvää iltaa: Ylen tv-uutiset ja yhteiskunta 1959–2009*. Helsinki: Karttakeskus 2009.
- Pitkänen, Ville. ”Mullistaako internet politiikan journalismin?” *Politiikan journalismin tila Suomessa*, toim. Ville Pernaa, Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen. Turku: Kirja-Aurora, 2009, 109–144.
- Pitkänen, Ville. ”Asiasisältöjen raportoinnista esiintymisanalyysiin. Television vaaliohjelmat sanomalehdistön silmin 1960-luvulta 1980-luvulle”. *Media ja viestintä* 35:2, 2012, 57–78.
- Railo, Erkki, Matti Välimäki. ”Kamppailu julkisuuden hallinnasta”. *Jytky – Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus*, toim. Ville Pernaa ja Erkki Railo. Turku: Kirja-Aurora, 2012, 100–161.
- Reunanen, Esa, Kari Koljonen. *Toimittajan sanansijat*. Tampere: Tampere University Press, 2014.
- Ruostetsaari, Ilkka. ”Poliittisten instituutioiden valta talouden muuttuvissa suhdanteissa”. *Poliittinen valta Suomessa*, toim. Mari K. Niemi, Tapio Raunio ja Ilkka Ruostetsaari. Tampere: Vastapaino, 2017, 31–57.
- Saari, Heikki. *Isku tajuntaan! Eli Suomen iltapäivälehdistön lyhyt historia*. Helsinki: Johnny Kniga, 2007.
- Saarikoski, Petri. ”2008 – Kaiken kansan Facebookista Obaman Twiitteihin”. *Sosiaalisen median lyhyt historia*, toim. Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski ja Riikka Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus, 2013, 146–170.
- Saikkonen, Merituuli. *Rikastetaanko tarina hengiltä? Featurejuttujen digitaalinen kerronta Helsingin Sanomissa*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, 2017.
- Spoon, Jae-Jae Michelle. *Political Survival of Small Parties in Europe*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2011.

Strandberg, Kim, Sami Borg. ”Internet ja sosiaalinen media osana vaalikampanjaa”. *Politiikan ilmastomuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toim. Sami Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass. Helsinki: Oikeusministeriö, 2020, 103–122.

Suojanen, Maria. ”Vaalikoneen lyhyt historia”. *Vallaton vaalikone*, toim. Maria Suojanen, Jarno Talponen. Helsinki: Minerva, 2007, 13–28.

Suominen, Jaakko. ”2007 – Facebookin nousu ja surmaajan lataukset”. *Sosiaalisen median lyhyt historia*, toim. Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski ja Riikka Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus, 2013, 119–145.

Tilastokeskus 2000. *Joukkoviestimet 2000*. Helsinki: Tilastokeskus, 2000.

Tuomi, Jouni, Anneli Sarajärvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 2018.

Turtiainen, Riikka. ”2010 – Some-kapinointia”. *Sosiaalisen median lyhyt historia*, toim. Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski ja Riikka Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus, 2013, 202–221.

von Schoultz, Åsa, Peter Söderlund, Elina Kestilä-Kekkonen. ”Ehdokkaiden menestys vaaleissa”. *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*, toim. Elina Kestilä-Kekkonen ja Åsa von Schoultz. Helsinki: Oikeusministeriö, 2020, 103–117.

Östman, Sari. ”2009 – Hömppäharrastuksen haltuunotto”. *Sosiaalisen median lyhyt historia*, toim. Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski ja Riikka Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus, 2013, 171–201.

V Muut lähteet

Laki Yleisradio Oy:stä 1993/1380. Saatavilla sähköisesti <<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380>>

Pohtiva - Poliittisten ohjelmien tietovaranto. Puolueiden ohjelmalistat. Saatavilla sähköisesti <<https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat>>

Taloustutkimus 2019. <<https://www.taloustutkimus.fi/ajankohtaista/uutisia/televisio-on-edelleen-aanestajien-ykkosmedia.html>> [Vierailtu 15.05.2021].

Tilastokeskus 1999. Eduskuntavaalit. <<https://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit99/ehdtaustaev99.html>> [Vierailtu 15.05.2021].

Tilastokeskus 2021a. *Suurimpien päivälehtien lukijamäärät 2000–2020*. Saatavilla: <https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0001.htm> [Vierailtu 10.04.2021].

Tilastokeskus 2021b. *Televisiokanavien katseluosuudet 1993–2019*. Saatavilla: <https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0004.htm> [Vierailtu 20.04.2021].

Tilastokeskus 2021c. *Suurimpien päivälehtien kokonaistavoittavuus 2012–2019*. Saatavilla: <https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0001.htm> [Vierailtu 20.04.2021].

Oikeusministeriö 2021. Puolueen perustaminen. <<https://vaalit.fi/puolueen-perustaminen>> [Vierailtu 15.05.2021].

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2021. Vaali- ja puolerahoitusvalvonta. <<https://www.vaalirahoitusvalvonta.fi/fi/index/puoluetukiilmoituksia/raporttietusivu/Vaalikampanjanrahoitus.html.stx>> [Vierailtu 15.05.2021].